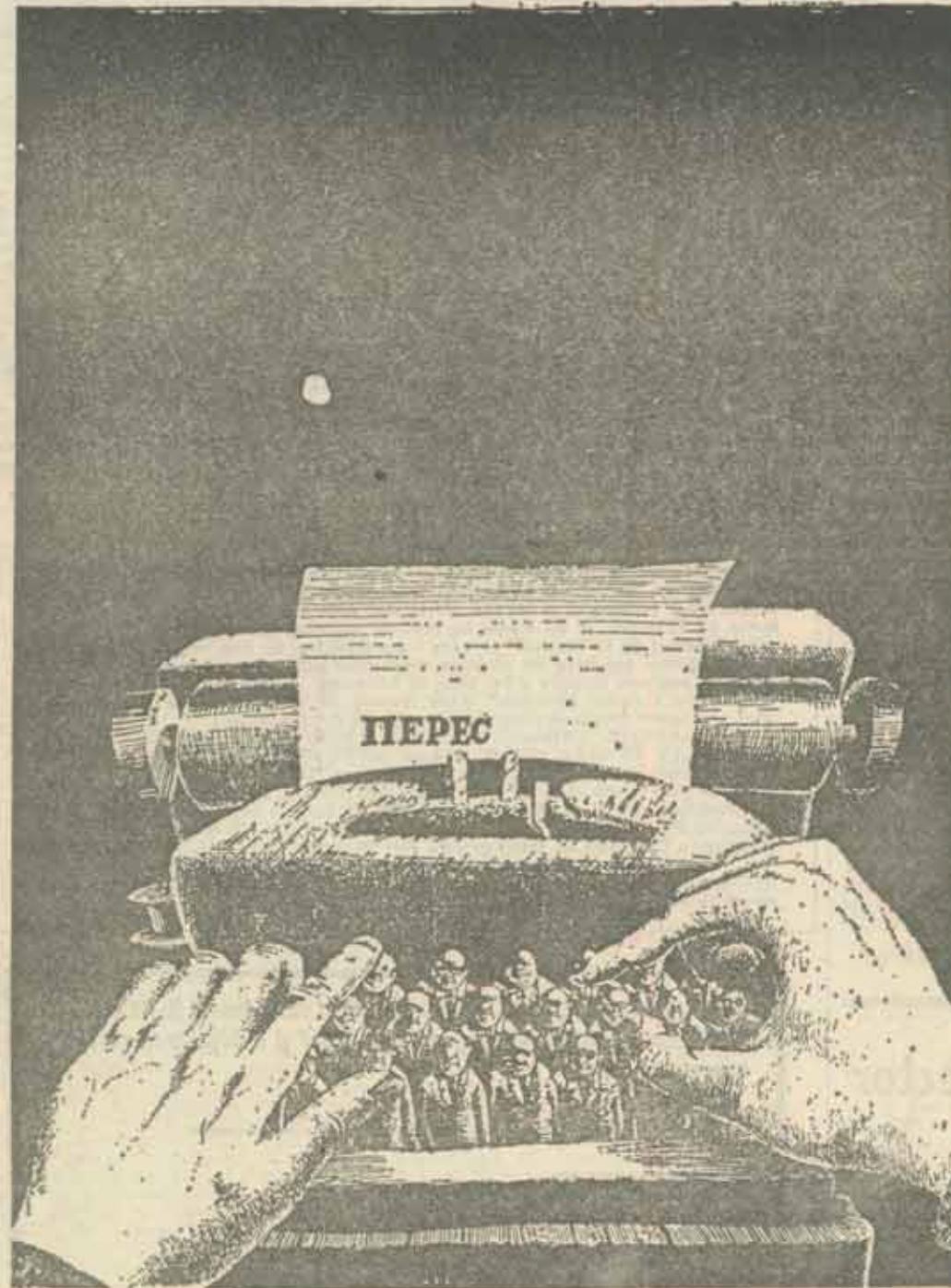

PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL II • NR. 12 (62) • 29 MARTIE 1991

Caricatură de V. SISOIEV

„Guvernele sunt instituite pentru oameni și forța lor se trage din dreapta înțelegerii cu cei pe care-i guvernează”

(THOMAS JEFFERSON)

DIN SUMAR:

• Scrisoare către un necunoscut. Semnează : ANDREI PIPPIDI — pagina 3

• Nevoie de bine în România. Semnează : MIHAIȘORA, ZOE PETRE — pagina 6

• „15 martie – o cauză care nu fu numai a maghiarilor” (citat din epistola unui memorialist român din Transilvania). Semnează : MARIA SOMESAN — pagina 8

• Scrisori din Bizanț (documente inedite din Basarabia). Semnează ANDREI VARTIC — pagina 9

• Alianța Civică – organizarea unei speranțe. Masă rotundă cu participarea lui GABRIEL ANDREESCU, SMARANDA ENACHE, GEORG CARPAT-FOCKE, HELMUT FRAUENDORFER, WILLIAM TOTOK la postul de radio „Deutsche Welle” — pagina 10

• 27 martie – MEMORIA UNIRII — pagina 14

DE BUNĂ VOIE ȘI NESILIȚI DE NIMENI

Pentru cei care se mai întrebă cît de democratică și de devotată interesaților naționale este conducerea de azi a României, răspunsul cel mai lîmpid îl-a adus șîrba despre un tratat româno-sovietic scos din buzunar cu desinvoltură de prestidigator. Deci, o simplă vizită neanunțată a ministrului de externe la Moscova a fost de ajuns. Chemat la Kremlin, cel care poate răspunde politicii noastre externe s-a grăbit, la primul opel, să o ia înaintea altor foști vasali, dintre care ne indoim că-l va mai urma vreunul. Dimpotrivă, rămine de vîntut docă, în asemenea condiții, se va mai putea realiza programul de alianță est-europeană despre care nî se spune că a început cu acest gest. Nicăi nu s-a dizolvat bine înaintul comandamentului de la Varșovia, și exigențele Moscovei, judecate inaceptibile la Praga de pildă, sint satisfăcute tocmai de guvernul român, singurul care ar fi fost dator să-și aducă ominte de existență unui filiu cu U.R.S.S. Pe cît de ne-realiste părere pînă acum cererile ca România să protesteze contra acordului germano-sovietic din 1939, pe cît de grav este că, după impunerea referendumului falsificat, țara noastră să consumă atît de ușor la o declarație care sanctifică situația actuală a frontierelor. De fapt, sint oici două elemente de natură a revoluției sensibilitatea opiniei publice și a inspira serioase reacțiîi chiar partizanilor regimului postrevoluționar.

Mai întîi, cine are căderea de a angaja astfel cuvîntul României? Conform proiectului legii fundamentale pe care Constituanta este pe cale de a o vota, cel care „stabileste linile direcționale ale politicilor interne și externe a statului și controlarea înfăptuirea acestora” este Parlamentul. El n-a fost consultat. E deosebit de calea text inscrise printre atribuțiile Președintelui închelarea tratatelor internaționale. Așadar, după ce domnul Iliescu se va deplasa pentru un schimb de semnaturi în orașul corei-trezete omintările cele mai dragi, vechi de patruzece de ani, din vremea studenției, cele două Camere vor avea de ratificat acest surprinzător produs al diplomației noastre. Din partea Președintelui, va fi imitarea rușinoasei călătorii a predecesorului său la Chișinău, o trădere a intereselor naționale asupra căreia chiar Ceaușescu, din motive de conjunctură, renunțase în ocazionalul sfîrșitului. Din partea deputaților și senatorilor români, ar fi un certificat, pe care și-l-ar parafoa singuri, de totală și definitivă instrâinare de naționaliști reprezentanți pretind o fi.

A doua întrebare este : cum rămine cu declaratiile de la Paris? La 23 noiembrie 1990, în euforia participării la Conferința care a pus bazele noii Europe, domnul Iliescu îl mărturisea unui ziarist dormic să stea dacă Uniunea Sovietică definește pămînt românesc : „Da, desigur. Sî nu numoi Moldova Sovietică. Mai e și Basarabia, în Ucraina actuală”. Cunoștințele istorico-geografice ale șefului statului român au nevoie de o rectificare : Basarabia, pe care d-sa o confundă cu Bugeacul, este denumirea întregului teritoriu de la est de Prut, mărginit de cursul Nistrului la nord și est, de Dunăre și Marea Neagră la sud. Să sperăm că numoi din neglijența reporterului a fost omisă Bucovina de nord. În chestiunea dacă aceste ținuturi vor reveni vreodată României, „Le Figaro” a consemnat următorul oracol : „Istoria va hotărî. Problema este ca aceea pe care o-îi avut-o cu Germania, în privința Alsaciei și a Lorelei. Istoria a decis în mod pozitiv (!) Nădăjduiesc că și pentru noi va fi la fel”... Patriotism rezervat, cum se cuvine unui om de stat care-și măsoară cuvințele. Poate excesivă încredere în judecata istoriei, care s-a mai rostit și în 1812 și în 1878 și în 1940 și în 1944. Membrii unui partid core și propunere să construiască viitorul omenirii acordând mai puțină atenție aspectelor locale ale acestui vîrstă comun. Poate de aceea conducătorii noștri, nepăsători făță de soarta românilor din stînga Prutului, se grăbesc să recunoască hotarul cel moi nedrept pe care istoria invocată de ei îl mai îngăduie încă în Europa răsăriteană. Domnul Snegur, ospătele de ieri, va înțelege oare ? Alții nu pot ierta immoralitate și inconștientia urmășilor și sfîntul răboinic de la Putna și Contemir, cărularul cu mină pe sobie. În schimb, umbrele cărora îl se dă satisfacție sint ale pașnicului pensișor Molotov și ale spinzuratului de la Nürnberg, Ribbentrop.

Anunțind avantajele de ordin cultural și ecologic ale tratatului, „Adevărul” citează ca unică sursă agenția TASS. Mai trebuie această umilință ca să ne arate o tristă incapacitate de a tine pasul cu dezvoltarea realităților noastre și a celor internaționale !

Ni se dezvăluie brusc sensul comemorării lui Titulescu. Dor politica lui căuta să obțină recunoașterea frontierelor cînd Basarabia era la noi. Acum, se doțină să împărtășească sistemul său de afișe și granița nu desparte. Astă și totă diferență. ■

ANDREI PIPPIDI

ÎN LOC DE CRONICĂ PARLAMENTARĂ

Dealul circumstanțelor, primăvara...

• Sediul de marți (19 martie) a Constituantei mi-a amintit descrierea parodistică pe care o făcea Caragiale Parlamentului turcesc. Marele vizită cîteva o磨turi în fața adunării care doarme. Totuși, fără excepție — intrucît aici nu era cu putință vrăjitor — își sprijină bărbile în piept și viscoză cu lîngă celorlalți fără de vînă. La terminarea expunerii, vizirul scutură eloșotul și adunarea se trezește. Cu totii votează împotriva. Vizirul se infurie și supune din nou moțiunea de vot. Cu totii votează pentru. În definitiv, la mijloc fusese o măsă neînteleasă. Doar n-avea nimănui alt gînd decât să vină în întimpinarea dorinței. Cetățuia puternic.

Ce s-a întâmplat mai mult? S-au confondate semnificații asupra Capitoliului II: Drepturile și libertățile fundamentale. La tema 13 au apărut două amendamente, datoră celor ce n-au locuit în ultimii 8 propuse de domnul Florescu (P.P.R.) și Predeleanu (F.S.N.), care interzice condamnării în parcă. Amendamentele se sustin la vot și sunt adoptate cu majoritatea de voturi. Dacă ele nu au o înțelegere politică precisă, astăzi atunci cu siguranță, și e cu aili mai grav, la o reacție xenofobă și idiosincronică față de „venedilici”. Oricum am lîmă-o și e restrîngere a drepturilor și libertăților fundamentale. Grupul liberal a părăsit sala în semn de protest și a revenit abia după pauză. În culmea misiunii a fost acțivă, cînd, la un semn, toate grupurile parlamentare s-au retrăs pentru deliberații și, la returnare, amendamentele, inițial adoptate, sunt respuse cu majoritate de retragere. Demodădărul fericit, semn festiv de concordanță, discursul inspirat al lui Dan Lăzărescu nu ne pot împiedica să comemorăm vîrful de formă. „S-a creat un bun precedent” a susținut un vorbitoare al opozitiei, căci vom putea reveni asupra unei hotărîri și altă dată. Dar tocmai faptul că a fost necesar să se recurgă la un artificiu este îngrijorător. Majoritatea a votat inițial după cum i-au dictat înîmna și interesele, iar a doua oară s-a supus unei exigențe, pe care nu și-a putut-însuflare, astăzi de repepe, ca mod de gîndire, considerind-o o schimbare diplomatică. O concesiune făcută împrejurării că datoran cîeva Europeană, iar faptul că Europa joacă din sfîrșit în cînd roade vizirului nu e de natură să ne incite.

Atmosfera generală de satisfacție a fiecărui să trece mai puțin observată argumente aduse în discuție. Domnul Alexandru Albu, nouă lider al grupului parlamentar F.S.N., a incercat să-și convingă colegii că amendamentele propuse visău nu doar pe domnul Ratiu și Chemeșanu, dar se extind și asupra altor personalități cum ar fi Ion Tîrscu și Gheorghe Zamfir. Selecția în sine este grăboasă. Nici un evînt despre membru mărturisit și excludut politice românești eșuează cu Paul Goma, Ion Vianu, Ion Negoițescu sau Nicolae Balotă. Observăm încă o dată că ceea ce desparte F.S.N.-ul de opozitie este nu aili opiniunea politică (în definitiv cu totii vrem o democrație parlamentară, privatizare și economie de piată) cît o întreagă axiologie. Fesenișmul este mai înțîl de toate o categorie culturală.

• În ziua a doua a Constituantei s-au abordat Capitolele III (fundatorile fundamentale) și IV (avocatul poporului).

O personalitate singulară, care trăiescă în Parlamentul nostru druma singură, este domnul Ioan Alexandru. Intervențiile sale sunt rare, dar rigurose circumscrise problematicii creștină. La prima lege din Capitolul III aduce un

amendament pe care îl retinem pentru veloarea sa speculațivă. „Fidelitatea față de nație este sacruă”, se spune în lege amintită, dar „fidelitatea față de nație nu poate fi decât profană”, sustine domnul Ioan Alexandru și propune să se spună: „Fidelitatea față de Dumnezeu și credința în Iosifatul față de nație sunt sacre”. Poate e conștient că amendamentele sale nu pot reține atenția, deoarece să afirme o dată în mod explicit că Parlamentul elaborează o Constituție profană. În contextul acestor amintiri de interes politice imediate, intervențiile domnului Alexandru (de multe ori neadecvate) aduc totuși o notă reconfortantă de reflexivitate.

In același zi, partidul său, de data aceea pe versantul național tărănește, și înțin să se plaseze în rîndul lui într-o o poziție veșnică. Antiproiectul de Constituție a sediu în literatură noastră legislativă și nouă absolútă: instituția Avocatului poporului, care are, în esență, atribuția de a apăra persoana de abuzurile birocrației. Prilejul pentru dl. Dan Lăzărescu de a-l sustine o micro-conferință erudită despre istoria „ombudsman-ului” care îl înaltează originalitate din vremea regelui Carol al XII-lea și Succediei. Intrat în legislația suedeza, în acceptarea actuală, la începutul secolului al XIX-lea, instituția „ombudsman-ului” (ombudsman = mandat, înșirinare), a fost prezentă ulterior sub diverse denumiri de toate țările Europei Occidentale, de S.U.A., Canada, Australia, de țări asiatici sau africane. În Senatul, trecind peste nemurirea fizică, și amendamentele periferice, astăzi a fost favorabilă acestui proiect și anticipăm că va fi adoptat cu mare majoritate de voturi. Într-un chip surprinzător, reprezentantul P.P.R.-c.d. și-a opus cu virulență. Domnul Petru Mălăi (P.P.R.-c.d. Sibiu), Adrian Nicoară (P.P.R.-c.d. Brașov) și Constantinescu Clapă (P.P.R.-c.d. București) au venit pe rînd la tribuna să demonstreze că noua instituție va spori buroauul administrativ și că este strânsă tradiție legislative românești. Nici trimite la anticul tribună, veche instituție română, pe care le face domnul Vasile Geonea (la rîndul său tărănist și membru al comisiei de redactare) nu au darul să înțeleagă ceva. Într-un chip surprinzător, reprezentantul P.N.T.-c.d. și-a opus cu virulență. Domnul Petru Mălăi (P.N.T.-c.d. Sibiu), Adrian Nicoară (P.N.T.-c.d. Brașov) și Constantinescu Clapă (P.N.T.-c.d. București) au venit pe rînd la tribuna să demonstreze că noua instituție va spori buroauul administrativ și că este strânsă tradiție legislative românești. Nici trimite la anticul tribună, veche instituție română, pe care le face domnul Vasile Geonea (la rîndul său tărănist și membru al comisiei de redactare) nu au darul să înțeleagă ceva. Într-un chip surprinzător, reprezentantul P.N.T.-c.d. (Valentin Gabrielescu) și un deputat P.U.N.R. (Mircea Crețu) și unul din partea minorităților, altele decât cea maghiară (Imre Nagy Brădești), în ciuda antipăților dintre majoritatea fesenișă și colegii d-lui Cionca, col. care întrucătigă cele mai multe voturi (U.D.M.R.-ul a votat oricum cu F.D.G.R.-ul) a fost dl. Mircea Crețu. În Parlament există o viață autonomă, desprinsă, ouăcă, de scenă politică largă și unde adesea se explică de multe ori printre-un joc de circumstanțe interne. ■

HORÂTU PEPINE

Scrisoare deschisă domnului director al S.R.I.

Domnule Virgil Măgureanu,

În primăvara trecută, am eldit în ziare că în Securitatea lui Ceaușescu, există un serviciu special de „intoxicare” — vă rog să mă credeți că eu, atunci, m-am gîndit imediat la toba-mozale din pricina cărții m-am intoxica într-o vîneri, fiind dusă aproape moarte la spital — deci, am eldit despre acel serviciu de „intoxicare”, capabil ca în 24 de ore să învățebească un oras în așa fel, încât locuitorii lui să ajungă să se taie unul pe altul. Cum sunt un om cu simțul realității, am spus — povestit! Dar, la numai cîteva săptămâni, s'ormat masserul de la Tîrgu Mureș, iar eu am fost obligat să reunesc că există, înăuntru, lucru sătul, articul de sinistre, și povestii adevarății.

Domnule Măgureanu, am eldit după aceea, tot în ziare, că dv. personal alături la acel serviciu de „intoxicare” — securizat-mă, dar eu tot la toba-mozale mă gîndesc — ceea ce, firește, n-am crezut. Cum e să pună revoluția sef S.R.I. pe un specialist în toxice?

De urînd, căpitanul de Securitate care se ocupă de blocul în care locuiesc, a revenit, penînă prima dată din decembrie '89 încoace, ca — așa ghicit, domnule Măgureanu, — ca secerist, cu intenția de a se interesa de familia mea: dacă avem mașină, dacă ne cerem, cine vine la noi; în sfîrșit, sătii dumneavoastră.

V-am scris, domnule Măgureanu, pentru că dumneavoastră sunteți acum seful serviciului său care ne apără, pe noi, cetățenii. V-am scris, ca să mă apărăți și pe mine de căpitanul secerist de Securitate care, cu apariția lui de după decembrie, ca strigol, mi-a provocat simțările intoxicate și toba-mozale, din vînarea aceea, atînd am fost dusă aproape moartă la spital.

Ca încredințarea că sunteți indeajuns să mă adresez dumneavoastră și ca sunteți mulțumiri,

TESTUL DIALOGULUI CU CITITORII

PUBLICISTICĂ – ESEU, LA PARITATE

La chestionarul nostru din luna Ianuarie ne-au răspuns ceva mai mult de o mie de cititori. Totuși, nu um luat în considerare decât acelle răspunsuri care purtau o dată a poștelui situații nu mai bîrzi de 1 februarie, în total 739 de răspunsuri. Împreună cu acestea am primit un număr imens de scrisori, din partea celor care au considerat că nu au posibilitate să epuizeze părerea lor vizavi de revista noastră prin intermediul chestionarului singur. Unele dintre aceste scriri le-am citat și le vom mai cita în continuare: în orice caz, multumim pentru ele celor care îl au expediat și îl asigurăm că le-am citit pe toate, că observațiile pe care le contină sunt doborât de judecțioase și că vom ţine seama de ele.

La prima întrebare a chestionarului: „În anul 1990, revista 22 mi-a părut...”, 88 la sută dintre cititori au răspuns „mai curînd bună”, 8,22 la sută au răspuns „mai curînd slabă”, iar 8,73 la sută au fost de părere că alternează numere buone cu numere slabe. La întrebare numărul doi: „În general sănătatea că revista se avea de cîștigat dacă...”, 33 la sută consideră că revista ar trebui să ofere mai multă coerență de analiză a fenomenului social-politic din România, 45 la sută dintre cititori preferă texte scurte și concise, 33 la sută paginile tehnice cu mai mulți autori, 22 la sută preferă paginile bloc cu un singur autor.

În urma analizei acestor rezultate, se impun, evident, cîteva concluzii. Prima ar fi aceea că și răspuns la chestionare la primul rînd cititorii pasionați ai revistei, care au adaugat pe majoritatea chestionarelor, cu de la sine putere, textul ca „VA lăbi pe toti...”, probabil că nu vă permit mai multă condiție tipografică, etc. Cînd și în aceste condiții de relativa bunăvoiță cu care ne-au judecat cititorii noștri, acestia său pronunțat totuși clar pentru un echilibru la paritatea publicistică — cau, pentru texte scurte și la subiect, pentru conservarea stilului revistei atât de des acuzat de pretzelitate, pentru o informație cu caracter general și nu jurnalistic, certind însă mai multă soluții, lăuri de pozie, coerență și analize, mai mult de cîndcizor dintră cititori considerind că revista este deficitară la toate aceste trei aspecte.

In încheiere, multumim tuturor celor care ne-au răspuns și îl asigurăm că vom face tot posibilul pentru ca exigentele lor să fie satisfăcute. Am fost impresionat de numărul celor care au scris pe chestionare felul următor: „GDS, numai parțial”, 22 la sută consideră că această activitate se reflectă foarte bine în revista, iar 8 la sută consideră că nu se reflectă deloc. Cînd revista 22, 48 la sută dintre cititori au ajuns la concluzia că activitatea GDS este satisfăcătoare, 28 la sută consideră că este foarte bogată, iar 19 la sută că nu și dau seama în ce constă activitatea GDS. 53 la sută dintre cititori consideră stilul revistei înființat, 44 la sută îl califică drept „pretensionat, dar îmi place așa cum este”, iar 5 la sută consideră că este „căutat în mod inutil”. 78 la sută dintre cititori consideră că revista este suficientă și adecvată, 20 la sută consideră că este insuficientă, iar 2 la sută consideră că este inadecvată. 79 la sută califică aspectul gra-

• In ceea ce privește autori preferați, în ordinea aleătură în urma apărărilor dv. ne este nouă mai de folos decât dv. Vom cere colaborări mai multe celor pe care îl preferă. Domnul care nea scris împreună: „Vreau textele de Lîiceanu și de Pleșu în revistă” sperăm că-i să plăcă fragmentul din „Jurnalul de la Tescani” pe care l-am publicat. În general, peste douăzeci de cititori consideră că revista 22 oferă și imaginea activității GDS, numai parțial, 22 la sută consideră că această activitate se reflectă foarte bine în revista, iar 8 la sută consideră că nu se reflectă deloc. Cînd revista 22, 48 la sută dintre cititori au ajuns la concluzia că activitatea GDS este satisfăcătoare, 28 la sută consideră că este foarte bogată, iar 19 la sută că nu și dau seama în ce constă activitatea GDS. 53 la sută dintre cititori consideră stilul revistei înființat, 44 la sută îl califică drept „pretensionat, dar îmi place așa cum este”, iar 5 la sută consideră că este „căutat în mod inutil”. 78 la sută dintre cititori consideră că revista este suficientă și adecvată, 20 la sută consideră că este insuficientă, iar 2 la sută consideră că este inadecvată. 79 la sută califică aspectul gra-

1. GABRIEL ANDREESCU (408) 2. GABRIELA ADAMESTEANU (333) 3. STELIAN TĂNASE (349) 4. ALINA MUNGIU (312) 5. ANDREI PIPPIDI (241) 6. Andrei Cornea (243) 7. Andreea Pora (149) 8. Gabriel Lîiceanu (110) 9. Pavel Cîmpeanu (101) 10. Tia Serbanescu (85) 11. Petru Cretu (75) 12. Sorin Dumitrescu (72) 13. Victor Bărsan (71) 14. Bedros Hornsangian (51) 15. Alexandru Paleologu (50) 16. Vladimir Tîmărescu (43) 17. Magda Cărnei (31) 18. Bogdan Ghîu (23) 19. Dan Oprescu (20) 20. Sorin Vîrnu (19).

Cîncînprezecă la sută dintre cel care au răspuns chestionarului nu au indicat cîteva autori, declarindu-și preferința globală pentru toti cei care semnează în revista noastră. ■

Orice AGENȚIE de DIFUZARE A PRESEI sau persoană fizică autorizată poate distribui revista noastră, ocupînd și trimîndu-ne prompt cuponul de mai jos :

FIRMA.....

AUTORIZAȚIA Nr.

cîndis de

confr nr.

deschis la

comandîm formă preluarea spre difuzare a revistelor "22" nr. 5/1991 în cantitate de exemplare. Remiza este de 25% din valoarea mărfurii, la prețul de 7 lei/buc. franco depozit redacție (tipografie).

Plata se face cash, cu CEC sau disponibile de plată în contul revistei "22" nr. 45.10.35.32 deschis la BCR Fil. Sector 1, la data preluării revistei. Alte condiții, negociabile la sediul redacției din Cală Victoriei nr. 120 Sector 1 București.

Relații suplimentare la tel. 15.63.58, 14.17.76, 14.15.25 prin Dl. D.C.Tudor

Vă mulțumim.

ANDREI PIPPIDI

SCRIOSARE CĂTRE UN NECUNOSCUT

Dacă semnătura nu e un pseudonim, și chiar C. Iorgulescu. În orice caz, necunoscut era, în sensul cel mai deplin al cuvintului, pînă acum. De cînd a tîrparit la Craiova, pe hîrtie de impachetat, broșura intitulată *Apostoli discordei*, și-a asigurat oarecare notorietate, ceea ce care o merită un agent provocator, un delator și un calomnitor. De acasă nu cred că îndrăzni să-si doa numele devedar.

Cinecî îl e un preț modest pentru a eliza total despre Grupul pentru Dialog Social. Cîtorii nostri obișnuiau plătose săptămânal. Atacurile contra Grupului nu sunt un lucru nou. Au venit din multe părți, ba cîteodată chiar din mijlocul nostru, fînd suporitate cu o îngăduință vecină cu masochismul, ca o chercheză a bunei credințe cu care am respiciat dialogul. Condiția pentru a primi un răspuns a fost ionul cit de cît urban. Autorul broșurii îndepindește aproximativ acestea condiții: a-i numi pe Gabriel Iliecanu „misiagog” sau pe Alexandru Paleologu „papușă” sănătății pitorești, pete de culoare într-un text mai degrabă comunis. Se pot admite, la rigoare, fajă de vacanță profesionistă înjurătură. Omul nostru nu se exprimă ca un analizat, des, cum vom vedea, cultura sa e superficială. A permis misiunea de a aduna maximum de piele acuzatoare, pentru a compromite G.D.S. Din lectura celor 30 de pagini reînăvite se poate conchide că asomenia plese să existe, într-egal, „dosar”. Fînd alcăutat numai din insinuări sau condamnări fără probe, și că o forță politică redevătă are interesul să eliminate G.D.S. Adversarii nostri pot fi identificați chiar pe baza doveilor prezurate în lexi, printre un examen lipsit de prejudecăți. S-ar putea construi și un poartă-robot al autorului. Va fi un exercițiu de critică textuală, în care voi aplica regulile modelului istoric. Dar mai întîi îmi propun să spuiuiesc și să comentez cu cea mai stînșifică obiectivitate cîteva afirmații provocatoare, denunțuri și calomnii.

● „Discordia” și „Concordia”

Autorul se lamenteză că, de la Revoluție încoace, români sunt „bombardati cu informații” și „atrași la mitinguri”. Păl da, domnule tovarăș, nu-i aşa că era mai bine înainte, cînd cîntem cîteva zile același informații și vedeați același fotografii, orice ziar ar fi deschis? E adesea, că erau și atunci „atrași la mitinguri”, de mai multe ori pe an, dacă erau adunările de spontană adesione la politica partidului sau marșurile spre anapoare în întîmpinarea unui opus din Volta Superioră; același erau „manifestații de nespus entuziasmat”, „grandioase ocazii de a aduce un omagiu fiecărui și vibranti conducătorului hibit și stimat”. Ușoarătatea a fost înlocuită cu înfruntarea deschisă de opinii și convineri. Profitorii regimului trecut și al cîntului actual nu mai recunosc nimică plăcută urenilor lor, monologul bubuiitor și monoton al puterii și atunci tipă: „Confuzie, haos!”. Adeverata confuzie este cea pe care o seamănează ei în mintea unei mai slabă de iugur. De la o vreme, asistăm la numeroase răstărmățeli și urătate. Caracteristic, de pildă, este că în titlul acestui broșură este denumită „discordia”, pe cînd numele „Concordia” îl poartă o editură particulară specializată în difuzarea unor materiale menite să intereseze vrajba inter- etnică și să instige la dezbinare socială sau politică. Aceasta și scopul textului pe care-l cercetez. Invitațiile adresate Grupului au fost alese dintr-între cele mai capabile să irite viscere, ca un reflex conditionat.

1. Grupul ar fi o agenție a „Eurosiei” și reputația profesională sau prestatia civică care formează capitalul membrilor săi au fost fabricate de acest post de radio. Este lemn de răspunză că activitatea literară, artistică sau stînșifică a unor membri ai Grupului nu avea nevoie de reclamă. Fînd de mult timp cunoscută în țară și peste hotare; elă despre acțiunile lor de rezistență împotriva dictaturii, ele nu puteau să nu ocoară de către sistemul de comunicanță al „Eurosiei”. Dar aversiunea față de emisiunile din străinătate care sfîrșină monopolul Informației a fost cultivată cu tot dinândul de brigăzile redacționale de la „Săptămîna” și fostul „Luceafăr”. Cu o deprință consecventă, același omen își văd mai departe de treabă.

● Impotriva cui?

2. Grupul ar fi în solda parapuzinelor maghiare, eventual chiar subvenționate de „organe oculte” (rivalitatea celor cu care dl. Iorgulescu are de-a face), des, ca și spus pe steau, spionajul pentru una sau mai multe puteri străine. Dacă ar fi asta, nu-mi vine să cred că S.R.I. ar fi acceptat ca ziarul „Independentul” să-l semnaleze primejdial sau că n-are altă mijloace de reacție decit o campanie de presă în Oltenia. Dimpotrivă,

Mărgineanu a vizitat sediul Grupului, fără să se fi prevăzut pentru ocazie cu cătușele necesare, și a declarat că nutrește sentimente de simă pentru cel cu care venise să stea de vorbă. Dece, și o diversitate de tipul: „Nu ne vindem tara”.

Interesant este că broșura preia elemente din dosarul de la Securitatea al actualului ministru al Culturii, acuzat că ar fi întreținut relații cu diplomați francezi, englezi și olandezi în ultima perioadă a regimului communist. Cu cine trebuia să completeze un disident contra lui Ceausescu? Cu ambasada U.R.S.S.? De altfel, invitațiile de a fi furnizat date cu caracter de identificare și pur și simplu comică: ori erau informații întemeiate (pe care n-ar fi avut de unde să le ia), ori erau cîrtelă defâmătoare, pe care observatorii străini le punau născotă singuri. În definitiv, dacă Ceausescu era „denigrat”, însemnată că era bun. Eh, Dumnezeu să-i leste!

3. Grupul ar fi unelind împotriva Bisericii Ortodoxe Române. B.O.R. nu are de ce să se temă de G.D.S., care nu e o echipă de atei militanți. Dimpotrivă, dintr-o membru să fac parte o fâșă bisericășă, evlaviosă starat de manastire, și doi laici a căror constituție creștină să manifestă absolut statornic în ceea ce pictează și scriu. As adăuga că mi-nduc aminte pe Andrei Pleșu venind, cu vînoi trei ani în urmă, la Biblioteca Academiei ca să citească Biblia lui Saguna. Aceștia sunt „demolatorii” a căror in-

fateleg este logica unei condamnări în bloc, generația precedentă fiind folosită pentru compromiterea celei actuale.

● Nu suntem „de dreapta”

Sunt noi de dreapta? Neg eu hotărîre. Nu se poate să nici un articol din „22” care să fi predicat revansă de clasă sau rasism. Detestabilă domniașie ultranationalistă ne e străină. Dacă core sunt argumentele pentru a ne acuza de comunism? Că, de-a lungul anilor, am reusit, din cînd în cînd, să ne atrocărăm prin plasa de sîrma ghimpăță cenzuri, publicind acela cără datorată cărora sistemul mai puțin nemilosuți decât dumneata. Să îl am foarte tolerat într-un institut, unic dintre noi chiar fără a fi membru de partid. Acum îmi dau seama că ai dreptate: e cova suspect în această situație, care mărturisește că a fost o mea. Totuși, cînd citește că „disidenții, ca și întregul G.D.S. sunt creații ale fostului regim comunist”, mi se pare o glușă proastă.

● Calomnia nuntind cu delațiunea

7. Grupul ar fi sătlat de pistere, încercind să ocupă cît mai multe poziții. Dau un singur exemplu, pe ca-

fără inocența babei care bîrbește cu palma la gură.

Calomnile, o, acestea sunt nenumărate! Autocul le împrumută din „România Mare”, ca anecdota cu Andrei Pleșu la Chișinău (marțorii acelui discurs și că ideea invitării Regelui în Basarabia a venit, cum era firesc, din partea gardelor, pe cînd nouă ni se spune exact contrariul, adăugindu-se renarcă imboldă că dinastia a pierdut Basarabia și Bucovina „fără a mai învîrca să le reciște”: care nu pentru refacerea unității naționale a intrat în luptă armata lui Mihai I?). Fals este și că Grupul ar dispune nelimitat de fonduri. Fundația Socors: dificultățile acestei reviste ar fi atunci mai putine. A face din declarația de la Budapesta din iunie 1989 corpul delict al unei „trădări” nu e altceva decât a calomnie, preluată direct de la Securitatea lui Ceausescu. Biografia Anel Blandiana și ea a lui Gabriel Iliecanu sunt alterate de asmenea, fără scrupule.

● Acuzații devalorizate prin acumulare

Prin acumulare, acuzațiile se devalorizează. Chiar de toate cîte li se pun în seama să fie vinovați membrii Grupului? Sub formidabilă concentrare de oscilație, oricine să se incovoi, dacă n-ar avea conștiință perfectă curată. Noi n-avem, te asigur, nici o intenție de a capăta. Dă-eni voie, ajunși la capătul noastrelor prea lungi scrierii, să îți pun două întrebări: cine și ce cu ce și-am greșit?

Din lectura brosurii, cred că am găsit o explicație. Nu mai ești înlăț — cîteva indicii sugerează vîrstă —, venit de la tăără — cf. pledoaria penitru originea tăărăncască —, n-ai dus-o râu în amfiteatru, cu pești unul conformită care ascundea resentimente adinții, dar n-ai avut nici succesei rîvnit, de unde învidia pe inteligență de o superioritate recunoscută. S-ar putea să fi trăit în cercul criticiilor de artă: și pentru dl. Dan Hăslău (cîteva de 8 ori) o antipatie specialească și și că dl. Răzvan Theodorescu a fost secretar de partid. Unele detalii astăzi ale lui de la U.A.P. și expresia de „salon al refuzătorilor” trădății familiarizarea cu această zonă. Vei fi avind acum interese într-o editură particulară, fiindcă prea te îl parte. Pentru situația generală, ai o soluție anunțată ritos: „muncă, lerărișă și disciplină”. Guvernul și chiar Parlamentul te-ai dezamăgit. Faci o meserie urâtă, dar, sper pentru d-te, rentabilă. Ca surse de informație al „România Mare” și gazetele lui LC, Drăgan. Ca naționalment, te apropiș de nivelul d-lui Mois. Publicațile din care citezi copios, B.I.R.E., New York Times, Frankfurter Allgemeine, Magyar Nemzet, Népszabadság și altele la fel de rare în capitala Ottoniei arătat că și-a pus la dispoziție fizierul Securității. Ziarul în care scrii este al Securității din Craiova, „Independent”. Înăuntră nu tine nici cu nouă stăpînire, nici cu opoziție, ci cu trecutul. Din tot sufletul d-tale de plutonier, ai vră să ne veri, cum spui, „fotografii din față și profil”. Lau act.

● Pe cine supără vegheă căturarului?

AI făcut greșeala de a invoca o carte de care n-ai citit-o: *La trahison des élites* a lui Julien Benda. Cunoașind-o numai din sunză, ai afirmat că a apărut „după razboi” și că-i acuză pe inteligență că, „în loc să-si pună în slujba societății franceze inteligența și talentele, său lăsat antrenat în direcții care contrazicătoare naționalitate și neconveniențe” poporului lor. Cu alte cuvinte, te-ai gădit la colaboraționisti. Ecore fatală! Acea splendidă carte există din 1927 și autorul ei a avut curajul să protesteze contra aservirii inteligenților de către stat sub pretextul patriotismului trufă și xenofob. Benda credea că funcția inteligențialui, dimpotrivă, este să avertizeze contra exceselor statului, cu riscul de a contraria opinia publică. Mai sincer și astăzi unii de aceeași părere.

Iată de ce, desigur relativ moderat, în opoziția lui „academică”, Grupul pentru Dialog Social stîrnăciuă căturarul de veghe cînd cîteva doar mele.

Caricatură de WIAZ, din „Le Monde”

Caricaturile din acest număr aparțin lui V. Sisoiev și sunt reproduse după albumul „Alternative d'être meilleur”, apărut la Paris.

plicare în criza spirituală a societății românești e comparață cu fărădelegile băidozeriștilor.

4. Grupul ar fi monarchist și ar pregăti anunțarea actualului de la 20 decembrie. E o varianta a celorlalte capete de acuzație care, totuși, prezintă G.D.S. drept o casă de conspirațori. Astăzi cînd se va avea un post de confidențială a contracieză invitațiile precedente, sănătății fînd că, prin asocierea tradițională a tronului și altarului, înamicii Bisericii au fost republicani. Revista „22” a publicat astăzi texte regaliste, cînd și altfel în sens opus. Polemica recentă pe acuzația temă dovedește numai că oferim paginile noastre unei deziderări care corespund interesei fizice al societății românești. Cine vrea prelungirea exilului care a durat pentru Milă I, de două ori rege al României, 43 de ani? Dumneata da, eu nu, cîteva membri ai Grupului ar trebui întrebăți.

5. Grupul ar fi comunist + 6. Grupul ar fi legionar. Aici ne găsim înaintea celor mai comune explicări ale sentimentului, la care și-dă și dreptul, ca tot omul, de antipatie. Faptul că ele se contrazic reciproc nu te deranjează, roarte bine, nici nu mă așteptam să te împiedice nimănul producția împușă a unui spirit inventiv.

Deci, a găsite bine: unul membru al Grupului l-a oferit anul trecut într-o recipie unei edituri, apoi a altă și, în sfîrșit, funcția de ministru-adjunct. Le-a refuzat. Am găsit că astăzi să devină vacanță un post de confidențială universitară să se prețină la concurs. Această lăcomie ar fi determinată, se zice, „asaltul pentru ciceronei Televiziunii”; nu-i vorba de istorica și de 13 iunie 1990, ci de încercările Grupului de a obține accesul la TV. Domnul Theodorescu nellind, Doamne Ierăște, membru al Grupului, apărătoare noastră pe micul ecran au fost și sunt rare, doar cu un impact asupra publicului pe care suportarea d-tale îl confirmă.

Nu știu dacă am terminat rubricile în care se pot împărtășești polemisiștilor de la Craiova. Dar știu că un irezistibil derugăt m-are face să mă opresc și, dacă n-ai fi făgăduit cîtorului să-i demonstrezi că autorul brosurii băbindă fericit delatărcea cu calomnia. Despărțirea între ele e usor de făcut: în prima categorie intră fețe adeverătoare, dar în care un om de bun simț și cu obraz nu se amestecă, pe cînd a două cuprinde numai producția împușă a unui spirit inventiv.

Deci, a găsite bine: un membru al Grupului este filia tovarășului Leonte Răduțu și e o minciună, dar a recurgi la astfel de argumente e o mirăvicioză. Mulțind voles necesă armă, omul nostru constată că N. lorgă n-are nici o vîrstă pentru îsprăvile zorbăgiului său năpuș, pe nume Andrei Pippidi. Incidentul de la Uniunea Scriitorilor aparține altui tip de demnii: Mircea Dinescu l-a dat brînci pe scâri Florică Mitrot, el și 7 sau legături de-lui Paleologu cu francmasoneria: la alția se reduce personalitatea complexă a unui distins scriitor. „C. Iorgulescu” are elanuri de chivita, dar

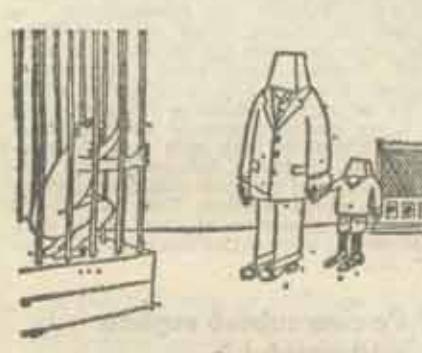

ACENTE

Gabriela Adameșteanu

● Despre diletantism, disperare și agresivitate (II)

In articolul din New York Times (noiembrie 1980), D. Binder prezintă un tabel simplificat și unicificat al presei românești, nu stiu în ce măsură adevarat citorul american, figur însă dezamăgitor pentru ericină putuse urmări la față locul avatarsurilor ziarelor românești în „primul an al revoluției” (un astfel de ericină fusesem și eu). Exigență (și condescendență) atunci cind evaluașe corectitudinea informației românești, în ceea ce îl privea, ziaristul american părea să-și rezumă documentarea la discuțiile cu personalele citate în articol: Adrian Sirbu, Anton Uncu și mai ales Darie Novăceanu. În afara de devastarea redacției România liberă în timpul zimeriapei (relatătă de Anton Uncu), nici una din problemele grave ale presei independenție (sabotarea difuzării în țară, restricțiile privind repartiția hiriei și a spațiului tipografic) nu-i rejușueră atenția. Evidențială pentru modul cum explică fenomenul noul prese românești părea și opiniile lui Darie Novăceanu că publicările de azi sunt făcute de același oameni ca și presa ceaușistă, care erau într-o exat invers. O opinie de astfel neoriginală, un loc co-

mun mai ales al pleoșorilor pro-guvernamentale, cu aparență de obiectivitate. Astfel însă, tabelul sintetic al presei românești '80 ignoră existența unei serii întregi de săptămânale cu semnificații nol în publicistică, incisive, ferme și vîl, cu privire la public, mai ales la publicul tinerilor și marilor orășe (în provincie, cu ajutorul difuzării, ele neajungind). Tocmai aceste publicații noi au fost surpriza bună a anului: prin fermecături de poziție, prin menor (binevenită replică înjuriei stupidă), prin atenție priză la cotidian și comentariul politic înalt (formulele fiind diverse, de la Cuvîntul și Contrapunct pînă la Cașavencu și Na, chiar și revista noastră 22), nu s-au străduit să contrabalanceză surpriza publicistică rea: ziarul (ziarele) partidului de guvernămînt și cele diversioniști-naționaliste, patronate de Securitate (de la România mare pînă la Dimineață).

Afirmația lui David Binder despre preza cu nouă făcută de oameni vecni nu avea neapărat, în context, un sens sever-incriminator. Ea continuă demonstrația sa mai veche din revista 22 despre disponibilitățile spre usurătate ale acestui loc „unde orice este posibil”. Este și acesta un loc comun și nu mi-am părut neapărat toidisuna „încercă” cel ce o susține (făcând de regulă apel la argumentul Caragiale): nu-i bineînțeles cauză ziaristului american. Există o eroare în fiecare generalizare, un mod în care ne protejăm imaginea interioară asupra a ceea ce privim.

M-am gîndit încă o dată la toate acele lucruri și în articolul din New York Times al lui David Binder citind un interviu al lui S. Brucan care vorbea despre „jara lui Hopa Mitică”. Interviu, recomandat drept „fulminant”, dat „în exclusivitate” unei din prepublicările la care în (Opinia studențescă) se prezintă mai degrabă cu un repertoriu de arile pe care cel interviețuit le-a mai intonat cu atât de multe: optiunea foarte manifestă pentru primul-ministrul Petre Roman și acu-nunța eripă reformistă a F.S.N.-ului în raport cu președintele Iliescu, privit cu un ochi un pic mai critic, Ideea că

revoluția din decembrie 1989 a fost anti-ceaușistă, nu anticomunistă; desconsiderarea totală a opozitiei: „dîncă acest guvern se prăbușește țara va cădea într-o grupă fără fund”; încercarea de a prezenta în forme noi vechiul F.S.N., duelul, vechi și el, cu Octavian Paler etc. Există deoarece o infilație de articole dedicate lui Silviu Brucan, studiat din diverse unghii de presă care îi înțineau evidența-cochetă și mi s-a părut de la început inutil să mai glosesc în marginea lor. Dacă o fac, totuși, și fără îndoială și din pricina acestei sintagme, „jara lui Hopa Mitică” – un mod chipurile jucăuș, de fapt volt derulant, de a privi o realitate care este tot mai intens dramatică pe zi ce trece: măștile imposturilor de pe scenă nonăstră nu fac decît să accentueze, ca în trecut, impletirea noilor grotesci cu cele tragic. Astfel am văzut la TV săptămîna aceasta cînd s-a aniversat/comemorat revoluția, chipurile indescribabile de mulțimile ale „eroilor” din zona puterii, de la Ion Iliescu și Petre Roman pînă la Gelu Volcan și gen. Militar – și chipurile unora din înțimi momentul. Administrat cu exactitate neonestățe cînd ne-am imaginat, conținut Liberală, devenit ditamant fundamental, nu și-a îndeplinit evident menirea să acorde obligatoriale ajutoare. Se poate deci numi un asemenea loc, unde lipsa de onestitate atinge și acoperă crima, „jara lui Hopa Mitică”? În modul în care S. Brucan a formulat caracterizarea, mi s-a părut că pot fi o trăsătură evidentă a personalității sale, o anume tipică arroganță ce învăluie de regulă, ca un abur, pe cei ce se deținut mulți ani „înalte funcții de răspundere” în singurul regim politic ce ne-a fost dat să-l cunoaștem.

Ceta ce m-a făcut în plus să stăru în spatele interviului său a fost una dintre frazele ziaristel care evidențiază dorința de a fi obiectiv și critică precum se cuvine celui ce în interviuri oamenilor politici și un gen de admirare cochetă (poate împărtășită de o categorie mal largă), tradusă printr-un exces de complimente: „De cine ori apără la televizor, națiunea mai aşteaptă un adevărat de la dumneavoastră...”. Aș confirmat lucruri pe care alții le bănuiau, dar spuse de dumneavoastră au răspăiat alături din meniuhe”.

De parte de mine gîndul de a contesta importanța momentului „serioriilor celor patru” semnată (cum inițiată? – poate enigmă nu se va lămurii niciodată) de Silviu Brucan. Timpul acela este încă suficient de aproape de noi ca să ne amintim că ea a fost precedată cu două-trei luni de arestarea ziaristelor de la România liberă (P. M. Băicanu, Mihai Creangă, Anton Uncu) și la tipografia Chivu, cel plimbăt cu cătușe prin Casa Scientei – și care deci, de parte de a fi devenit chiar peste noapte din „agitatori și propagandisti ai comunismului”, agitatori și propagandisti ai anticomunismului”, eu răspund pentru a încerca (între altele) să reabilitez chiar profesia de ziarist. Există acest spațiu dramatic în activitatea lor de vechi și noi ziaristi pe care S. Brucan în interviul său din Opala își permite să-l ignore, cu abilitatea-i specifică. Cînd dacă completul nu pare tocă să îl confirmă, rămîne incontestabilă importanța lui S. Brucan ca politician (politician sau om politic? Lipște de nuantele necesare după o jumătate de secol de absență a vieții politice, limba română a păstrat două sensuri excesiv de iraționale: politician și personajele lui Caragiale, oamenii politicii rămîn N. Iorga și I. Maniu). Ce a fost, este și poate va mai fi S. Brucan rămîne istoria și deci și.

Cesa ce mi se pare foarte discutabil finitiv în acest interviu este însă relația domniei sale cu adevărul.

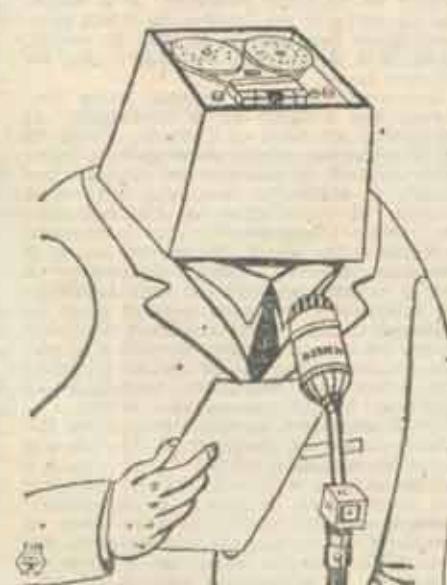
ACENTE

Bedros Horasangian

● Albania, mon amour

Nu mi-a plăcut niciodată vinătoarea. De nici un fel. Dîntr-o necesitate biologică a devenit un sport, un capriciu. Între a ucid un urș pentru a hrăni o familie de eschimoși și a omorii același animal doar pentru a obține senzații tari sau a satisface un protocol rămîn în sprijinul pe care ne-am obisnuit să-l umplim cu explanații. Justificări. Logică. Multe cuvântă. După animale au fost vinări și oameni. Pentru fel de fel de pricină, chiar dacă și-a trecut de la canibalism la vinarea de „căsătorie”. Atât de dorite azi. Utilă. Eficiente. Creierile ca și ideile. Ne sărbătoim într-o desigurăciune: astăzi suntem și vom fi mai încă pe stăta: desigură. Descoperă pe neșapătate că m-am dovedit prost. Trebuie să recunoște public, n-are de ce să-mi fie rușine. Astăzi e. Cu cîteva luni în urmă autoritățile române solicau con-

cursul altor autorități române, ca unui cercetător albanez să îi se acorde facilități în studierea operii eminescieni și concretizarea într-o lucrare de, eventual, doctorat. (D. Cind și se oferă o listă lungă de biblioteci bucureștiene și din provincie care vor fi rontăiate și înoapte cu asistătute de călăgăru benedictin, ce pot să spui?) Bravo, să-l încurajăm. Cind băielul și îl insistență și băgăchos, plus că flutura

a temă foarte foarte gingările românilor, cum să-n-ai căciu de cauză la autoritățile românești? Încă n-are nume, nu a suzit nimănii de necunoscutul studio, nu-i bai, toate marile somități au început cu insomnia lecturilor fără de capăt. Si începutul să-ă aranjat, și autoritate românească a vorbit și i-a recomandat altrei autorități pe principiul vechil ospitalității noastre: „Îl invități noi, dar îl înțeți voi! Ba pardon, frumos ne zade, dă oțelul pe termen lung nu te tin băilele ca să alănezel nostru mai puțin săde și în cămin săci că lăsă aranjat cu și mai altă autoritate românească ca să nu-l tratăm ca refuz pe soliciant foare dă ce a fost doar unul și nu mai mult!” și la sfîrșit, de an bilanțier, să apară înfață acțiunea pe răspările de activitate a patru autorități românești. Guvernamentele și ne. Culturalcești bașca. Si uită săcă nu se întâmplă, nu se povestea, toate bune și frumoase, vorbește, telefoane, să-ă aranjat și săpare birlicul în capitală de ev nou și lumini trandafirit. Pe neșapătate și neanunțate, însoțind ca translator de române, conducerea unui scriitoricest din țara lui Siamberbeg. Trecem, nu e la cestiu. Mainaril pleacă, birlicul eminescolog – și românești – a făcut doar la București... petroli și gaze? – și simpatice, române, giule, aferin, băgăreni, „Bunică la mină era armenă...”, mai să fie. Totuși, mă rog, trebuie înneșat doar nu suntem cadrări, note informative, cine e sătă fratril? Căci esti, papă potriv, bani de buzunar, deplasări – atâtă bibliotecă, nu? – și tabacioc gazdele să trăiască, păi ne incurcămă dacă și să incurjăm eminescologi? Una peste alta vine de nu se leagă: dl. Kopi Kykyku, care nu stătă decit de profesor esti și nici ce predă la Universitatea din Tirana (dar așa spore prezentat spre surprinderea noastră într-un acordat României libere) iște la bătăile, cum se spune în oînă, sport vecchi românești. Imai închipui, peste anii, două echipe de burgoși milionari români jucind oînă pe lăsă, după ce au făcut avere pe dolari. Să trecem. De ce am spus că sunt un prost? Că am lăsat de bune niște gesturi amicale și niște vorbe. Că lăs și lăs înzibim de același lucru: una gîndim și spunem în particular și altă dâmă în gaște. Dar de ce să ne înfuriem, cind Enver Hodja și morți și zorile demevaștelui mijesc la Tirana? După ce cunoscusem găsim de mochine, pasta de tomate, coacnicul și tigăriile albaneze, lăsă-ne cu un albanez în brațe. Frățește, păi nu? Dar ce nici eminescologul nostru în preajdăul său coltidian dimbovitan cind a întrebă să răspundă, în stilul dulos Anastasia trecea, ce se întâmplă în Albania? Si ce astăzii ne lasă vizitări: „Migrația democratică albaneză a început în rîndul studenților, dar cel care i-a dat formă efectiv este Ramiz Alia”. Păi, nu sunt prost în lumea astă de desigură? La noi nu sunt voici care dize la fel că misările democratice de azi au fost începute de însuși tovarășul Nicolae Ceaușescu, prim secretar al partidului comunist român? „Rugăciunea unui dac” începe tare și continuă dintr-o anumă în postumă de mai mare dracul. „Bine dar au fost și vărsări de sange. Cum se explică această violență?” – săra pe deal buciumă întrebașă gazoul gazelor români. Si naționalul academicianul nostru născut la Bobotuția (Doamne, ce prost sunt să îți mărite prostii din astăzii care nu se vind pe valută!) pre-numele lui Victor Eftimiu mai toară un pojar de mastiță cu anșoan pe față de masă și misărători: Vreau să spun că violențele au fost accidentale. Certe este că în momentul de fată albanezii mărinici mai bine decît înainte și au mai multe libertăți (sublinierea ne aparține, B.H.). Adică în televizor vedem milă de oameni disperati agățați de vapoare

lăsind totul bală și eminescologul meu – că al meu este, ce mai! – despărță cinopă minciunilor ca în lunca Siretului. De ce părăsesc albanezii țara? „Cred că e vorba, mai degrădu de o așa-zisă boală – amecul – (sublinierea apărind prezență) adică o curiozitate nefinărită față de occident, mai ales în rîndul tinerilor.” Iar rămnințem interzis: cu omul astăzi am mincat la aceeași masă. Cîntă cîntec românești, făces pe simpatic, eminescolog, ce mai. Si, cind coto, păi nu sunt prost? Observă, unii albanezi dea se întore acasă. [?] același nerușinare interpretări propagandistică bine direcționate: același răstălmăcire și amestecuri de minciuni cu jumătăți ale mult-președintelor adevărați; același cinism nembroz dovedind incidență politică; și tot așa.] Ar trebui citat și reprodat – ca să fie un model de analiză – întregul interviu. O fățușă răstălmăcire a realității – brutale – de azi din țara balcanică, nici măcar nu știu cît de prietenă. Trăim de deconzi izolati unii de alții, habăr nu avem de multe lucruri ce să-să petrecă în interiorul istoriilor noastre. Izolionismul de tip feudal – fără egal în Europa – îngădăia tuturor libertăților democratice, nivelul de trai dintre cele mai cobiuite și cele mai săraci din Albania un rău exemplu al lumii moderne. Cind noțiunea de albanizare a făcut dea o tristă carieră, eminescologul nostru mai are nerușinarea să minimizeze dărările statului lui Enver Hodja? Nu! Nerușinarea e la modă azi. Face, îată, fapt dovedit, carieră internațională. Cum dl. Kopi Kykyku m-a tot imbrătășit și m-a lăudat ca brav armean ce sună să declar ușoartă proștilor. Mai abîlt cu Ionică și lui Ion Creangă. „Demolare a fost făcută de forțele anticomuniste și a durat o jumătate de oră.” Nu are rost să continuă. Faptul că invățătul nostru albanez se ocupă azi și scum cu de toate, dar nu de Eminescu, ne dovedește că nu todeama subiectele înalte atrag doar albișe harnice. Cît și trăitori. Chiar dacă sună săptă limbi și rușește. Cu petrol și gaze la bază. Rămnințe să descoperim transformările din Albania din alte surse de informație. Alternative la încrederea semnată în alb și onorată în roșu.

Dăruindu-l, tăvarăș Kykyku! ■

ACENTE

Bogdan Ghiu

● Iesirea din identic

„Decizia poporului în aprijinut unei unități reînnote de republici este definitiv și obligatoriu de îndeplinit pe întreg teritoriul URSS.” („Adevărul”, sămbătă, 23 martie). Punct, Victoria. Ce diferență între recentul „referendum” și alegerile de la 20 mai din România, altă decit de proporții, de cantitate, confirmind totuși victoria cantitatativului, prezentând numărul într-o lume ce se străduiește să iașă din grăpa comună și cîrefi la lumina calității specifice, a europei locale, diferențătoare? Comunismul este o lume în care unitatea de mărășă este milionul.

In acest timp, „la Moscova a fost parafat Tratatul de colaborare, bună vecinătate și prietenie dintre Uniunea Sovietică și România” cu privire, în special, la „invulnerabilitatea granițelor și integritatea teritorială a tuturor statelor Europei, nefolosiște forței în relații internaționale, așa cum au fost ele stipulate în acul final de la Helsinki” („România liberă”, sămbătă, 23 martie).

Fiecăruia asupra Basarabiei, Boicolarea „referendumului” în cele cinci republici dinidente a fost neutralizată. Celor ce au spus nu în cadrul „referendumului” sau, pur și simplu, nu „referendumul” ce atare îl se închide, simplu, găru. În plus, grănața din România și URSS, grănață ce trece prin înălțimea Moldovei, nu poate fi „violată”. Teritoriul Uniunii Sovietice, reboțată, posibil, cu numeroase de Federația Statelor Sovietice (F.S.S.), foarte aproape de... F.S.N.) va rămîne în mod legal „întegru”. Foarte nu va putea fi folosită în relație „internă”, dar rămîne la libera latitudine a conducerii din fiecare țară să o folosească în interior, în relații interne, de pildă. Pe scurt, Basarabia este legal pierdută. Ni se fac promisiuni: nu vă vom agresa, nu veți mai pierde din teritoriul actual, trupele noastre nu vor incălața granița, dar în Basarabia e treaba noastră ce faceam. Tratatul cu priinția nu amintește nimile despre drepturile universale ale omului.

S-ar putea imagina crimă mai perfectă? Iată-ne, de-acum, în afara legii. Căci ce se postează înțelege din declarația ministrului de externe al României, Adrian Năstase, de duminică seara, care vorbește în același timp de limite ale acțiunilor în comun și de negarea acestor limite? Căcăză confederația culturală

și chiar economică dintre România și Moldova sovietică, se poate spune că gradul de „originalitate” tinde spre absurd. Confederatii cu noi în sine?

La un an de la Proclamația de la Timioara, cel ce „lucrăză” la redactarea viitoarei Constituții a României au încercat să se răzbune, răspunzând caleștrului „punct 8” printr-o „reză 13” de sens contrar, interzicând accesul la putere al celor ce nu pot demonstra că au locuit efectiv în România în ultimii cinci ani. Interdicție contra interdicție.

Care există numai unui împotriva altora? Numai indirect, prin reacție ne putem defini? Care numai ruptura ne lipsește în loc? Ruptura, de altfel, încarnația de înștiință virful actual al puterii.

Cu acest virf al puterii nu există dialog, ci numai comunicare prin consensualitate, caci modelul lui este – se pare – deosebit de popular. Nu există astăzi inter-comunicare personală, ci intra-comunicare, o comunicare interioră, la nivel de mentalitate și de fantasmă într-simbolul rupturii noastre și cel ce acceptă să fie rupt. Popularitatea virfului puterii momentului de față poate chiar astfel să explică. Există oamenii care se regăsesc în el, regăsesc în el propriile lor realizări, ajunși. Un popor cu adevarat la putere. Si nici măcar comunicare nu e, ci de-a dreptul identificare, „conștiință”, lipsă totală a oricărui diferență. De aici, poate, incapacitatea cronica de a dialoga, ceea ce ar presupune contact exterior, uneori chiar coliziune. Nu e nevoie de dialog cind funcționarea de minune monologul colectiv. Totuși se petrec între identitate extinsă, generalizată, fără chip și nume, și exclusiv pe dinăuntru.

In filosofia culturii din secolul XX, perspective din afară, perspective călătorului, a turistului a fost blamată în fel și chip. S-a pus un preț tot mai ridicat pe identificare, empatie, participare etc. S-a militat pentru „fuziunea” dintre suject și obiect, împotriva cunoașterii zisă „exterioră”. Ei bine, cred că în venitul momentului să reabilităm, aici și acum, de urgentă, perspectiva ecocastă a turistului, principiul vizitării. În climatul nostru abusiv de identitate, alteritatea trebuie de-a dreptul reinventată. Nu mai vreau, nu mai pot să mă identific cu mine însumi, să monologhez delirant, singur pe lume, cu „ochiu-năchis afară” care numai „înăuntru se destotă”. Sunt nevoie să mă vizitez, să mă cunoști, să redevin curios de mine însumi, să reinventez distanța, vizita, mobilitatea, arietatea, pentru ca dialogul și cunoașterea să devină posibile. Tot identificându-mă, sacrificindu-mă, punându-mă, altru, de unul singur, „între paranteze”, m-am predat de bunăvoie, în am dat singur legat. „Obiectul” cu care m-am identificat e-a hipocrisiei monstruoasă, în timp ce eu, „subiectul”, ca diferență, am dispărut. Au rezultat puteri absolute fără suport, fără popoare, iar apoi popoare fără indivizi. Vreau să mă vizitez, să fiu încrezător prin mine însumi. Întelepciunea turistului spune că se vede numai ceea ce e de văzut, ceea ce cu adevarat există, poate atrage atenția. Turistul spune lumea pe care o viziteză la proba existenței definitive. El refuză să se identifice cu gurilele, să preia asupra sa sarcina unor lătentă neguindioase, să le dea ei substanță, să se „sacrifice” inventându-le. Aventura aceasta a fost prea costisitoare. Nu a produs doar pierderi. S-a profitat imens de ne urmări.

In cazul nostru, călătorul (poporul român) e cel ce să pe loc, trecându-și în revină „reprezentanții”, „alesii” sau impușci. Să accelerăm, deci, ritmul „călătoriei”, și „defilării”. Cel ce trece prin fața noastră acum sănătos, neinteresant.

Să iedem din identitatea sufocantă, închecătoare. Drumul nu numai cel mai scurt, dar și cel mai sigur spre sine este oprit. Averi, acum, ce ocoli. Lupia nu a produs decât acomodare, simbioză, complicitate.

Un ocol prin Basarabia, de exemplu. ■

„Un intelectual autentic nu se pleacă, nu codăză niciodată în fața puterii în detrimentul valorilor, în detrimentul justiției, adevărului. E o condiție...” Citește acastă frază „totală” care mă depășeste, în „Doina Cornea: Liberté?” — cartea-interviu publicată de Michel Combes la Paris, la sfârșitul anului trecut. O lectură scurtă și fulgorantă, în simplitatea ei bogată, „hrănitoare”. De unde astăzi modestie și orbitoare, de unde astăzi temeritate? Senzația răză că astăzi la mărturia unui spirit cu adevărat via, se recund. Ce e un spirit via? O prezență plină care iradiază în jur prin „prezență”, o formă de energie contaminantă nefabil din propria sa consumare; dar nu orice ardere (și demnunic și hipnotic), ci doar acea existență care trăind realitatea își plănuște unul adovarabsolut ca o depășește, are fervoarea și durul de a-i răspindii nefabil, adică firește, impresură.

In primul capitol: copilăria și formarea; primele revelații ale răului, umiliște; lecturile și evoluția spirituală; acțiunile politice, incitația, evenimentele din decembrie și perioada Frontului Provisoriu și Salvării Naționale; și la urmă, și mai ales, scrisorile deschise, atât de cunoscute, adresate lui Ceaușescu, Iliescu, Roman... Totul se leagă. Afiu că de însemnată este „ideologia” Doinei Cornea în cadrul culturii românești, în „profetii” ei: Blaga, Eliade, Stefan Lupascu și mai ales Noica. Afiu că a stat cîteva luni în închisoare. Că a tradus și a răspuns cărti în samizdat. Afiu că credința poate relativiza politicul, acordindu-i libertatea interioră, iar aceasta la rîndul ei poate deveni o forță teribilă pentru cucerirea libertății exterioare, reducându-lă înapoi la politic, însă altfel. Afiu că trebuie să fiu puțin mistic, ca să devin, în profundul sănătății, unul cu venit.

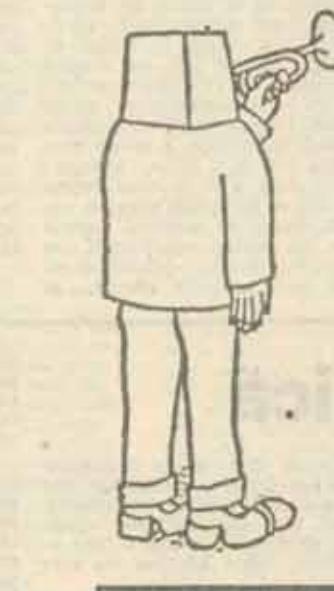
Cum ajungi disident? Simplu. Nemaiacceptind să suportă doza zilnică de minciună. Inevitabil. Refuzând schizofrenia sănătății, colectivă, cotidiană a dedubărilor gindului, opiniei, actului lăuntric sau social. Afiu să răspund și să de ajuns să ducă pînă la capăt în existență la zilnică, banală, scrupuloză adevărului, fie el pragmatic, meschin, ca să începi să te comporti uniar și real în real, adică po-

lor lor spirituale și morale, chiar necunoscute, chiar izolate, ce se adună cumva nefabil într-o stare de spirit trans-individuali, pentru a provoca mal apoi răsunăriile. Atunci fiecare din noi este responsabil de istorie. Nimeni nu „suportă” istoria: chiar rămînd pasiv, o incuviințează, o îndreptăștește, o fac să existe. Dar, eliberat în forul său interior, îi elibereză cununa și pe ceilalți. Libertățile se adună. Nu te poți salva singur în istorie, după cum nu te poți salva singur în spirit.

In vremuri încă recente, se erau cîteva morale și spirituale aproape totale a unui întreg popor, această formă mărună, ca gișă mic și pierdut, rezistind solitar și în geniu levătanului totalitar, în „Intreprindere fixă și stabilirea rentabilității” întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

Poteroasă și cîștigător însă o serie de paruri de o factură mai specială, în care miza a fost „boborul” și complicitatea Uralcoelor. Pariul încercă. A căruia importanță a fost mai mare decât a oricărui altă paruri cu caracter economic și fără de care păstrarea puterii politice devine practic imposibilă. De aceea eforturile făcute au depășit limitele obisnuitului. De fapt, era un dublu pariu: și încercă și îl mușamalizează. Dibăcia și chinismul cu care au fost eludate mai multe întrebări ce s-au ridicat după revoluție (anupora că rora nu mai are rost să revin) tehnica „inchiderii gurii”, a divagării pe teme adăncante, a demonstrat că mulțum în amumite privințe, guvernările pot da dovadă de competență. Este evident că, oricărui de greu ar fi, trebuie să recunoască că acest pariu este aproape integral cîștigat. Cui îl mai arde acum, cînd buzunarele se golește pe zi ce trece, să se mai întrebe unde au dispărut teroriștii sau cum de este posibil ca șeful securității să fie judecat pentru o singură zi din funesta carieră și condamnat la numai trei ani închisoare cu suspendare pedepsei. Frântăriile noastre au depășit sfere politice și, facilitate tocmai de situația economică dezastroasă. Mă întreb cîteodată, dacă nu cumva totul face parte dintr-un plan diabolice, guvernările fiind în fond niște fini cunoștori ai psihologiei maselor.

Un exemplu elovent în sensul acesta este recenta strategie a cumpărătorilor. Se anunță (mai ales prin intermediul zvonului) niste prejuri fabuloase, acordindu-rii o reacție negativă a mulțimii. Înădără, și în noiembrie și acum, muncitorii (în special fostul electoral fascișt) a reacționat prompt, legind în stradă și amenințind cu greva. Ca răspuns, în cîteva zile putere a mai „lăsat din preț”, închizind nu numai gura majorității, dar producind și o mulțime secreta („se poate și mai rău”). De aceea, m-am mirat din nou că liderii sindicali și inițiatorii mitingului din 20 martie nu au invățat nimic din eşecul din noiembrie. Dacă obințin cîva, și de data astăzi nu va fi decât tot o amintire. Cred că momentul declarării unor acțiuni revendicative ar trebui să fie cu mai multă grija și să înțind cont tot de psihologia maselor, care, după părerea mea, nu sunt încă pregătite pentru acțiuni de amploare și durată (ca cele din Bulgaria de exemplu). Dovadă este numărul relativ mic (raportat la populația muncitorilor) de participanți la miting. Strategia preventivă nu este optimă în aceste condiții și nu constituie decât un paleativ. Ar putea părea cinica opiniile mele că pentru o perioadă de timp ar fi necesară stoparea oricărui manifestație și proteste, și lăsată scumpirea să „meargă pe roata”. O lună, două, trei, pînă

titic. Afiu că încep să devin un mic focar social din momentul în care la curajul să susțin și să te comporti în conformitate cu adevărul, adică normal și moral. În toate împrejurările. E simplu și e teribil de dificil.

A trecut mai bine de un an de la revoluție-revoluță-lovitură de stat și nu sunt convins că am reușit să digerăm lăuntric acest adevăr. Ce ne lipsește și acum ca și înainte, tuturor ca nație și fiecăruia în parte ca individ, intelectual sau muncitor, ca să putem să trăim acest adevăr? „Dacă n-am fi altă de slabă, de timorată, altă de gelos și păstrăm ceea ce posedăm, dacă am fi doar puțin mai conștienti de încredințarea acelor noastre, mai solidari, adică mai mătuși...”

Ce ne lipsește? Poate „puterea de a nu face concesii și, în același timp, puterea de a rămîne într-o stare de subire”. Fără îndoială, Doina Cornea pare să se propună în carte aceasta, ca și în toate acțiunile și textele sale publice, o formă aparte de a înțelege și să dimensiunea politică. O formă „îngenuă”, „naivă”, pentru activiști, politiști și politicieni făcută peste noapte care ne-au administrat și ne administrelă destinele; o formă „enervanță” prin simplitatea și coerenta ei, pentru marele public, mare massă, pop. Căci esă nu înțează să reducă totul individual și colectiv de care avem parte la absența esențială a dimensiunii morale. Se reduce cu obstinație esența politicului la temelul și etic. Doina Cornea vorbește neobosit, repetat, despre reintemereala morală a oricărui regenerare, individuală sau colectivă, ca despre condiția sine-qua-non, deși atât de „realistă”, de „încredibilă” a adevărului salvării. Progrăul ei destin și aura lui pentru noi par să-i acorde dreptate.

Cazul Doinei Cornea nu exemplifică mai puțin decît lui C. G. Jung, amintită în carte, că istoria se face întotdeauna mult înainte de evenimentul violent și real, prin acțiunile punctuale ale individualilor, prin conjuncția semnificativă a situațiilor

lor lor spirituale și morale, chiar necunoscute, chiar izolate, ce se adună cumva nefabil într-o stare de spirit trans-individuali, pentru a provoca mal apoi răsunăriile. Atunci fiecare din noi este responsabil de istorie. Nimeni nu „suportă” istoria: chiar rămînd pasiv, o incuviințează, o îndreptăștește, o fac să existe. Dar, eliberat în forul său interior, îi elibereză cununa și pe ceilalți. Libertățile se adună. Nu te poți salva singur în istorie, după cum nu te poți salva singur în spirit.

In vremuri încă recente, se erau cîteva morale și spirituale aproape totale a unui întreg popor, această formă mărună, ca gișă mic și pierdut, rezistând solitar și în geniu levătanului totalitar, în „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

Un altă mare „afacere”, a fost dezetașarea, transformarea întreprinderilor în societăți și distribuirea de acțiuni. Ce se-a alea din ea nu suntem precis, pentru că după discursurile d-lui Roman, preșărată cu „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

O altă mare „afacere”, a fost dezetașarea, transformarea întreprinderilor în societăți și distribuirea de acțiuni. Ce se-a alea din ea nu suntem precis, pentru că după discursurile d-lui Roman, preșărată cu „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

O altă mare „afacere”, a fost dezetașarea, transformarea întreprinderilor în societăți și distribuirea de acțiuni. Ce se-a alea din ea nu suntem precis, pentru că după discursurile d-lui Roman, preșărată cu „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

O altă mare „afacere”, a fost dezetașarea, transformarea întreprinderilor în societăți și distribuirea de acțiuni. Ce se-a alea din ea nu suntem precis, pentru că după discursurile d-lui Roman, preșărată cu „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuiau să fie și ele deja împărțite. În schimb avem „societăți comerciale” și „agenți economici”, numai că această schimbare de titulatură nu a avut nici măcar efectul unui tratament cosmetic. S-ar putea replica că a fost „un pariu pe termen lung”. Se poate, numai că nimeni nu a precizat termenul, trăsînd din start. Dacă guvernul dorește să joace cîștig, ar trebui să facă publice (ca cifre și date) motivele amintirii parîului. Altfel noi ce putem face altceva, decât să-l treacă la capitolul „perdîri”. Cum neașa ar fi „privatizarea neceleră” a prim-ministrului Roman și dacă nu am vedea cu ochii noștri cum stau lucrările, am fi tentație să spunem că forțe occulte încearcă să arunce pisica moartă în grădină noastră.

O altă mare „afacere”, a fost dezetașarea, transformarea întreprinderilor în societăți și distribuirea de acțiuni. Ce se-a alea din ea nu suntem precis, pentru că după discursurile d-lui Roman, preșărată cu „perspective lumenioase”, să-a lăsat înșarea. Suntem doar că evaluarea mijloacelor fixe și stabilirea rentabilității întreprinderilor trebuiau înaintat Agentiei Naționale de Privatizare pînă în luna decembrie. Iar acum suntem la sfîrșitul lui martie. Bonurile de valoare trebuia

NEVOIA DE BINE ÎN ROMÂNIA

Academia Națională pentru Devotament este o instituție care a fost înființată în Franța, în primii ani ai secolului. Scopul acestei instituții constă în stimularea și coordonarea unor inițiative de binefacere, desfășurate în Franța, cit și în țările în care Academia și-a creat filiale.

O echipă a Academiei a vizitat România după Revoluție și a fost impresionată de devotamentul și competența cu care o serie de medici români au îngrijit răniții din decembrie, în posfa dotării precare a spitalelor. În urma acestei vizite a luat ființă filiala română a

Academiei condusă de dr. Nicolae Constantinescu, șeful Secției de Chirurgie a Spitalului Colțea – un eminent profesionist și totodată un om pătruns de un adinc devotament față de aproapele său.

Prima manifestare publică a filialei române a Academiei pentru Devotament a avut loc sâmbătă, 23 martie, în Aula Facultății de Medicină din București, reunind mai multe persoane doritoare de a contribui mai activ la slujirea binelui public. Prezentăm mai jos două dintre intervențiile rostite cu această ocazie. ●

anume acela al nevoilor existențiale de valorificare ad extra a potentialului de creație, manifestat ca un fruct dăruit lumii și semenilor din jur –, da, lipsa acesta de consistență a elanului săptunii creative este de natură să ne blocheze viitorul. *

Dacă examinăm acum ideea de bine la nivelul comunității umane considerăm că ansamblu, în coexistența ei organică, putem de asemenea decela două niveluri distincte de bine comun: un nivel, născut „exterior” ca să spunem astăzi, adică strict socio-comporțamental, implicând garanția prin lege a respectării liberei desfășurări a potentialului fiecărui individ, nivel caracteristic statutului „de drept” – și un nivel, mai de adineamtă, în care fiecare individ în parte făcându-si propriul potențial creativ și ducându-l în mod deliberat la împlinire, deci transformându-l implicit în propriul destin și devenind astfel o persoană în sensul forței al cunoscutei. Iși simte și făță de semeni această obligație pe care și-o simte față de sine însuși: să-i ajute să devină persoană la rindul lor, adică – din punctul lor de vedere considerindu-l – să-i ajute să-și asume propriul potențial și să-și împlină astfel fiecare propriu destin. Ajungi aici, am ajuns la temeiul, ontologiei, spune, al statutului de drept, care este societatea morală – acesteia fiindu-i caracteristica faptul că majoritatea membrilor ei se mischă deschis și invadăză, pînă la invadabilitatea publică.

„Fiind băiet...“

Un coleg de breaslă îmi cerea deunăzi un pronostic asupra viitorului Partidului Socialist al Muncii. Mă tem, zic, că ultranationaliștii din diverse formațiuni politice, din organizații „culturale” sau, pur și simplu, populația fără-de-partid, pribegașă între spectacole înălțător-patriotice și coada la gheare, să ar putea aduna în jurul fostului prim-ministru comunista. „Strateg al noii ordini internaționale”. Ceausescu exercea un naționalism vehement și difuz și sănătig că cei care l-au preluat astăzi ca atare și au pe atunci foarte bine că sultele scornicesteau celu erau doar surrogate problematice pe care poporul muncitor ar fi trebuit să le moile în absența reprezentanților săi cu soia. Azi, chinând și nădușind, publicătă absolut independentă, dar și ziare de partid au incinta hora mare și bat apărat în colbul drumului ritmul monotôn al același „patriotism” găunos și impușcat. Să în Parlament „se face politică” după băstinașa retelei sărba și sărba Joe — adică, sărba și sărba, pericolul extern, vrăjmașii la hotare, spioni la înăuntru, ce ne facem noi ceeaștează? Publicul, denumit citoedată și electorat, se blazează și se înălță deopotrivă în urmă acestor operații care subminează incetorii și conștiința mândriei înaltă, curată și tainică a apărătorilor la neamul împreună cu care vom fi judecați de istorie și de Dumnezeu. Sloboz cu dăltă este mică și ascuțită, alegătorul poate opta în viitor pentru un (alt) ostă al luptei de clasă, ce aduce cu el, pe langă un trecut glorios de betoane și fum, și politica național-conservatoare a vechilor reprezentanți ai celor ce muncesc din întotdeauna, chintuiti acum de embrionii capitaliștilor reactivați.

Pronosticul meu se închela însă într-o notă optimistă, linisindu-mi confrate (și pe mine, de ce să nu recunoște) cu un alt pronostic: cel care fac și desfășoară toate — Securitatea, adică celoași băieți destăi și fiind, nu vor merge pe calea Verdet. Potecuța astăzi, chiar dacă sără deschide la un moment dat să arăta în fundă în niste uluci putred și râu miroitoare, gata-gata să se prăvălească pe secerătorul mai înșistent.

Sunt curios în care parte a presei va plasa de acum încoace Petre Roman publicația „Europa”, loc de unde Securitatea raportează în fața judecătorului suprem (poporul român), și în acărelui ultim număr, domnul Gheorghe Olteneanu, membru P.S.M., coartă aspru pe premier. Acolosennul pesemist rememorează vremile când Petre Roman, băieți și fiind, Toulouse cutreiera, amintind filial prea ușoară și doplingul rudoarelor muncitorilor de la orașe și nații care l-a făcut pe primul-ministru să frumește și să despăgubă. Însă revista „Europa” nu se ocupă decât accidental (?) de premier. Redactorii ei își fac o daioare de onoare din a zugrăvi în culori calde și frânte și ideologia și strategia economică benefică a comunității, cit și faptele de seamă ale Securității naționale, din cele mai vechi timpuri și pînă în prezent. Iată-mi, agădar, intuiția spulberată: Securitatea Josică deschisă carteia Verdet.

Dacă totul să arde la a pleda penitentă măreției infăptuirii ale sistemului comunist, parcă să ar fi atât de grav. Liberătatea de opinie pe limba și plere... Lucearile se complică însă la ecclălăit capitol — cel al Securității, impetuosa gazetașă Angela Băcescu intervievenă massiv prin închisorile patrel pe cei închiși imediat după decembrie '89, în primul rînd ofișeri și D.S.S., purtări să marturisească cum să fost cu revoluția. Declarațiile acestor oameni sunt de-a dreptul înmormântăre. Securistiții din pucările susțin, în ziarul cu pricina, că

în decembrie '89 țara a fost ocupată de agenții străinătății, care, în nemernicia lor, au hotărît să usurpe națiunea română. Între 16 și 19 decembrie la Timișoara, în 21 la București să ar fi produs o revoltă a lumpenului, instigat de profesioniștii terorismului international, năpusiți asupra spațiului morică pentru a sfîrte flinta națională și ce să mai găsi de sfîrteat. Ce revoluție, ce luptă anticomunistă... Nu, domnilor, decembrie '89 a fost un atentat singeros la filmă poporului român și nimic altceva. Înțărurile, împănată cu citate din Mihai Eminescu, se aşază explicit sub semnul adevarului.

O primă nedumerire: ce caută aceste declarări în presă și de ce nu sunt susținute în instanțe de judecătă? Pe vremea când se mai filmau procesele, Filip Teodorescu, înțebat de președintele completului dacă a găsit vreun spion la Timișoara, răspunse tare și fără echivoac — nu! La o să două nedumeriri — de ce se discută atât de tîrziu despre toate asta — a răspuns într-un interviu recent Silviu Brucan. Preocupat în continuare de linisteasă, polilogul-strateg livrează felinile de adevăr numeroase și numeroase la momentul oportunitatea deci în sarcina oamenilor mai responsabili decit noi să hotărască cînd și cît trebuie să stim.

Dar să revenim... Să să acceptăm pentru o secundă povestirile din interviurile Angeliei Băcescu. Să acceptăm asădăr că la sfîrșitul lui '89 națiunea română a fost agresată de enigmatici autoturisme Lada, pline ochi cu turisti destabilizați. Securistiții lui Ceausescu, oameni cu „o neînmurătură și înălțătină morală și patriotică, specialebi de înălță clasă” — cum îl definește „Europa” —, de ocazia parte a baricadel. A urmat un prăpăd: șafuri, distrugeri, crîme. Coborind pe firul acestui scenariu ciudat, în care securiștii nu erau străini nici de apărării bruse și spioni din afară și nici de activitățile trădătorilor dinăuntru, nu ne rămîne decit să cerem schimbarea înălțării juridice — din genocid în înălță trădare, finită neputință specializată în informații n-ai face nimic pentru a scripi complotul deznaționalizant.

In aceeași gazetă sănătig, cum spuneam, opinile unor „părtători de cuvînt” ai celor trei milioane de membri de partid, de fapt ai unui curent ce se ambiționează să restaureze imaginea național-comunistului românesc. Autorii se adresăză „clasei muncitoare, înărâmiti, inteligențialității creionatoare” într-un moment în care săracia și galopanta, iar nemultumirile sporesc. Sosita dulce a semnăturilor învinuie cu căldură statul său! Ceausescu exponent al poporului muncitor, lider național de excepție, pe vremea căruia locurile de munca erau sigure și m.d. Acești concerți al persuasivii Securistiții, dublat de nostalgia orizonturilor roșii nu dezmințe nel de acenă sănătă dată călătorea altării Securistiții cu stînga comunistă. Cît dispreț pentru clasa muncitoare începe în concluzia că acuzația a validat în decembrie un complot antinational...

La mijlocul lui iunie '90, o anumită parte a presei era obligată să apere pe prima pagină desolidarizarea muncitorilor tipografi de continutul articolelor „încălcătoare” pe care le culegeau. N-am găsit însă pînă acum vreun protest similar împotriva celor care reduc în continuare poporul român la condiția de masă omorâ de manevră, capacitate să înghită toate elucubrilor unor interese pe cît de meschine, pe altă de pericoluoase. ■

SORIN FAUR

E dificil, aproape imposibil, să dobîndesci peste noapte dexteritatea operărilor cu niște valori care, scosse din urmă și oscurizate cu rîvnă din realitatea noastră imediată, să-ă străbînt pînă la stadiul unor jâlinciu rudimente. Exercitul profesional de gazetar este una dintr-o serie de valori care trebuie grăbit recuperate. Vreme de cincizeci de ani, meseria săcăstie a fost una a minciunii instituționalizate și a slujirii cu rîvnă a poloniciilor. Ziaristul comunist și una dintre cele mai scrisoare forme de cameloionism pe care le-a dat la începutul evoluției speciei umane. El nu are coloană vertebrală și convingeră. Depune marturie despre astă și jumătate de viață de publicistică în slujba dictaturii. Depune marturie — o zdrobitoare marturie — despre astă grăba cu care apărătul propagandistic al regimului comunist să-a grăbit să se pună „în slujba poporului”, imediat după 23 decembrie '89, mai înțîi și-prîmîn „firmele”: „X-ul poporului”, „Y-ul nou”, „Z-ul democratic”. Cum însă X, Y, Z prea aduceau aminte de trecut, să se reună curind la ele. Ceea ce nu a însemnat mare lucru. De îndată ce se realiză politica î-a oferit terenul sigur al unei alte dictaturi (e drept, mai pleptănată, mai ambicioasă) „organelor” respective și-a regăsit cu o uranie ușurățină reflecție binecunoscute: minciuna, corupția,

Locul nostru e în arenă, printre fiare

dădovide acest lucru, presa aservită puterii se arată, acum, să fie exact o tribună a minimizării gravelor erori comise de acesta, un efort de răspindire și explicare a „evangheliei după fat”.

Putine lucruri nu sunt putred în presa postrevolutionară. O confirmă și faptul că adevăratul gazetar se pot număra pe degetele celor două mâini. Statulul gazetarului și nouul dominat de confuzie și tribulații duretoase și a firești să fie agățat vreme, că, grăbie unui ascendent material ușor de înțeles, peisajul publicistic e dominat enigmativ de „zâmbit”, „românlamarit” și alte sojuri de „zâmbit” care nu înțeleg resturile ziaristică mai departe de buzunărcile și înțeleștile lor și ale patronilor lor.

Trăim într-o atmosferă și mișcări și violență, al interesașilor politice moșcheie,

CRONICA IDEILOR POLITICE

PRIMĂVARĂ INSTABILĂ

• vom fi mai fericiți cu un guvern de uniune națională?

Anul 1990 a avut drept caracteristică principală faptul că, sub un hâos aparent, anumite forțe aveau totuși un control asupra societății românești. Acest control nu a fost pierdut niciodată, iar evenimentele, care pareau să indice o pierdere a sa, să-ă dovedit în timp a fi totuși contrariul lor, adică inerție de stabilitate și un control cu grad de libertate și mai mic. Astfel să a întîmpinat la 13 februarie și la 13 iunie, de exemplu. Din cauza acesta visul celor de a două revoluții nu s-a pierdut, odă trezi din beja speranțelor noastre, ingrozitor de absurd. Cu o armată și o securitate care, cel puțin temporar, pacătăseră, cu o majoritate care, deși mai mult inertă, își exprimaște clar punctul de vedere, a două revoluție ar fi putut cuceri cel mult palatul Victoriei sau clădirea televiziunii, dar ca atare doar, părăsita de duhul puterii care să-ă fi putut strămuta oriunde.

Spre deosebire de anul precedent, orică de pilotă de demonstrație a fost el, anul 1991 se arată a fi mult mai periculos. Puterea începe să piardă controlul, fără să alcineva care să-i cîște din mers. Primul indiciu a fost greva CFR Iași-Timișoara, cînd guvernul Roman și-a arătat pentru prima oară deschis neputință, neînțeind pînă să urmeze o linie dură, consecventă, nici să facă pașii conceziv la timpul potrivit. Înainte ca evenimentul să ia amploare, Al doilea semn important de pierdere a controlului îl reprezintă liberalizarea de la 1 aprilie. Se spie că guvernul Roman a obținut un credit de la F.M.I., se mai spie că acesta este un credit condiționat, iar experiența celorlalte țări care au beneficiat de asmeniile credite ne arată că acolo unde Fondul Monetar pun condiții reformă devine nemilosă. Cu toate acestea, liberalizarea de la 1 aprilie nu va fi punctul final, ci largă o treaptă, deoarece puterea realizată că nu ar putea controla reacția muncitorilor și în cazul unei liberalizări totale. Soluția compromisului, a tragerii de timp, tipică pentru guvernează lui Petre Roman, nu conduce la nimic altceva decit să o agoneze prelungită. Prinși în cîstele făgălozii către F.M.I. și la exigențele păstrării puterii politice cu orice preț, tehnocratii încep să demisioneze. Pentru că cei doi poli nu pot fi reconciliați.

Urmarea este o fărăscă criză guvernamentală. Care nu se rezolvă prin schimbarea a doi-trei miniștri, deoarece nerăsuțate rămîne cauzele care au provocat-o. În condiție majoritară parlamentară, un guvern al opozitiei ar fi absurd, mai ales că noi nu împărtășim optimismul unei editorialiste de la România liberă care consideră că noi nu cunoaștem alternativa pentru că nu ne însăzăt-o puterea să se facă cunoștuță. Așa cum am auxil de alternativa Cojoacă sau Rugină — buna, proaste, sănătigă, sănătigă, sănătigă — am și auxil de orice alternativă economică pe care ar fi avansat-o opozitia. Deocamdată există doar principii ale acelui „alternativă”, desă poate la Forumul Liberal la care ne invita domnul Radu Căpătanu vom avea surprize plăcute. În erice caz, noi vorbim despre ceea ce există și. Dar un guvern de uniune națională? În cauză ar serviră că? Condițiile F.M.I. ar rămîne același, deci și ritmul reformăi ar trebui să se mențină la cota promisă de Petre Roman. În schimb teama F.S.N. că fiecare pas către reformă este un pas mai departe de certitudinea puterii nu ar mai avea justificare. Riscul ar fi partajat egal, Greivii, demonstrații, cel lovită de co-

acăstă propunere, dacă ar veni de la domnul Ion Iliescu și dacă ar fi acceptată de actualul prim-ministru, ar fi un test de maturitate pentru F.S.N., o depășire a clasicei idiosincrasii a comunității cînd vine vorba de împărtirea puterii. Domnul Iliescu a depus cova eforturi pentru a evita sfidarea izomotăzii a F.S.N., și opțiunea sa penitu Petre Roman și pentru reformă este un semn bun. În același timp însă, îmi vine foarte greu să-l disociez de grupul vindecat, care nu numai că îl revendică drept candidat la prezidenție, neamindind deci nici într-un fel flagrantele greșeli politice ale predecesorului din anul anterior, ci chiar lăsă impresia că este singurul care mai are ocazia optime. Personal nu cred că F.S.N. — aripa Roman, care a triumfat la Convenție — îl va desemna drept candidat pe Ion Iliescu. Ar putea îl aripa deprinsă un fel de certificat de garanție pentru președinte?

Va fi o primăvară explozivă, grea de suportat, în care va trebui să ne amintim mereu înălțării principala a anului '90: explozile nu învelește nimic fără construcție, coasnicul social nu postează încă dată, încă dată, fermatea voinei de schimbare nu face doi bani fără o luciditate pe măsură. Dacă a fost greu pînă acum să fi român, nu va fi în nici un caz mai ușor de acum înainte. Va fi însă ceva mai pasionant, în vîtorul foarte apropiat. ■

ALINA MUNGIU

al biebelisnului și parazitismului. Sânza vieții noastre e să luăm pana și să contribuim la destrămarea acestuia; sănza noastră e să devenim purtători de cuvînt și informație obiective, al bunului sănătății, al moralității și respectului reciproci. Materialoște vorbind, situația noastră nu e una dintre cele mai bune; motivele le sămăt. Dar n-are importanță că lucrăm în condiții tipografice spuse demult în alte părți ale lumii. N-are importanță că aveți editoare pe care ni-l-așa că nu încărcă sănătatea și parțialitatea. N-are importanță că puterea pare a ne ignoră cu suficiență, idioță și troglodită, astă vreme că nu-i înălțăm omul. Nimic altceva nu are importanță decât Jupitru, având de partea noastră argumentul suprem al acțiunii din convinsere. Locul ziaristului e în arena, printre fiare, și nu săi puține.

ADRIAN SUCIU

P.S. De multe lucruri se poate plinge gazetarul român, dar în nici un cas de lipsă subiectelor. Dacă pricina lumii pe care o trăim, senzaționalul și monotonul sănătății în permanență altăuri de noi. Înțeles, pana să poată deveni ceea ce a fost cîndva și ceea ce trebuie să fie: o armă teribilă, temută de toți cei ai căror roci e moșcina și nedreptate. ■

**15
MARTIE**

„O cauză care nu fu numai a maghiarilor“

Este portat, în ultima lună, discuții și privind semnificarea zilei de 15 martie 1848, zi în care a început revoluția pașoptistă maghiară și, odată cu ea, ceea ce urmări numese luptelor de eliberare: luptă care, pentru cei care au purtat-o să încheiască cu o tragică înfrângere, dar care, schimbând scara de timp, nu poate fi apreciată doar drept victorie, căci — amintea celei care poete un secol, în 1956, avea să marcheze și istoria epocii noastre — a înstaurat acea ideologie și stare de spirit a „timpurilor noi“, care nu a mai permis structurilor economice și politice anormale să rămână ceea ce fusesează înainte.

Cum marile bătălii ale acestor lumi s-au desfășurat în Transilvania, și cum o întreagă generație de înaintași a fost implicată esențială în această revoluție, urmărind

au tîntit să marcheze festiv aniversarea zilei; sau mai bine zis, comemorarea ei, căci, aşa cum spunea senatorul Székely, amintirea ei împiedește sentimentele de minerie cu cele de deces.

Dar fiindcă nefericitul destin istoric a vrut ca, în 1848, luptele de eliberare ale românilor ardeleni să se desfășoare — dintr-un complex ansamblu de cauze — de cele două părți ale berăriei, nu putină voici să contestăm oportunitatea sărbătoririi zilei acum și astăzi. În parlament, în presă, în stradă. Purtate adenea de ne-explicări, sau de semidict, distorsiuni, perorațiile, parlamentarii și propriul său îmbrăcată uneori și falsă haină istorică, motivatii și tendințe străine de obiect. Căci dintr-o cel care au luat cuvântul, în mod ușor, în această ocazie, ar fi rezistat la proba nemiloasă a unui încipat „extra-temporal“ privind desfășurarea concretă a evenimentelor din 1848?

Evident, posteritatea poarte să spredă evenimentele trecutului din diverse unghikuri de vedere. Iar modul — modurile — în care o epocă dată interpretează faptele epocii revoluție nu este, de fel, liniștit de interes. Ce decide, în fond, „valoarea“ posturii a evenimentului istoric? Gradul de noutate și-tuinală, ideologică, sau intențională pe care îl implice? Consecințele? Cele imediate? Cele îndepărtate? Semnificația „emblematice“? Sau, chiar este, să zicem „de larg consum“, demagogice? Problema se pune periodic și, cu această ultimă ocazie, — 15 martie —, nu am făcut decât să rețin. În alt context, și temă dezbată, nu de mult, cu ocazia bicentenarului Revoluției Franceze. Analiza interpretărilor — o teorie a receptării științifice — deschide un cimp larg de semnificații și concluzii privind ordinul, ideologia sau „pragmatica“ interpretării. Iar trecerea în revistă a opinilor exprimate nu este nici de neglijat, nici de subapreciat, căci, parafrazându-l pe Baudelaire, „jouies les histoires sont nobles“.

Dar dacă, înțind seama de toate acestea, suntem urmăriți cu vîrse curiozitate — separind obiectivul de subiectiv și istoricul de politic — tot ce s-a spus față ultimului timp, privitor la semnificația lui 15 martie, sau, mai precis, la semnificația zilei pentru noi, români, nu este lipsit de interes să ne întoarcem potrivit în trecut și să ne întrebăm cum au recopiat 15 martie români contemporani evenimentului.

Lăările de poziție ale marior personalități ale revoluției — Barnautiu, Aaron Pumnul, Bălcescu, Erfimie Murru — sunt indeobște cunoscute. Am citea înăuntrul amintirile unui memorialist ardelen aproape uitat, Iosif Sterea Sulțiu (1827 — 1911). Descendent al unei biserici românești din Tara Moților trepot al mitropolitului Alexandru Sterea Sulțiu și înfiindcă co-intemeietorul societății române de la Blaj, Petru Pavel Aaron a fost, din copilarie, unul din apreciații lui Avram Iancu, coloș de școală și prieten său, mai tîrziu primul său biograf. A fost marșorul multor momente fierbinți ale revoluției, atât la Budapesta, în momentul izbucnirii ei, căci și, mai tîrziu, în Munții Apuseni, în cursul confruntărilor din 1848.

După o activă carieră administrativă și juridică — vice-președinte de Cetatea de Baltă, magistrat la tribunalul urban și președinte al băncii „Albina“ — în epoca sfîrșitului de secol, cînd trecerea decenilor decantase ideile, domolise pașunile și făcuse bilanțul consecințelor revoluției, Sulțiu își amintea de anii tineretii sale pașoptiste, cînd „în Pesta, nimeni nu avea sănătate lungă, roșie în pălărie“, ca studentul român din Abrud:

— 1847. În anul acestia, după absolvirea drepturilor, am mers la Pesta spre studierea tehniciei ardeleni, pe timpul acela, era(u) puțini care studia(u) afară din țară; români nici unul. În anul acesta, s-a făcut alegerea de deputați, prea memorabilă, unde cursa luptă pe viață și pe moarte, între con-

cum lupaseră cel din Paris, dacă milita ne-ar fi atacat. (...)

(...) Nemărginită mi-a fost insuflețirea la 15 martie 1848, cînd am luat parte la pronuntările tineretului din Budapesta, condus de amicii mei: Petőfi, Vasvári, Vidačs Lienyi și Gajzágó Salamon; afară de Petőfi, care avea să-si rostească cuvîntarea de candidat de deputat: (...) toti ceilalii m-au cerut, în vară acelui an, la casa părinților mei din Abrud...“

Ce a însemnat acel moment istoric, pe care unul dintre noi îl pun azi în cauză pentru cel care î-l are trăit, ce continuă să reprezinte el în o jumătate de secol după consumarea tragediei pe care o profătase?

— La 15 martie 1848 s-a proclamat: stergerea sclaviei, stergerea privilegiilor nobiliare, egalația înaintoile legii, libertatea cuvințului, a preselii, a întruruirilor etc. Ideale și sublimi drepturi sau, precum le-a numit Barbuțiu, „drepturi infinite“.

Iar români, spunea memorialistul, erau cel mai cheamăti să o înțeleagă. Citind versurile lui Petőfi, care în 15 martie au devenit simbolul revoluției — (Să fii rob sau să nu fii liber!) / Răspundeti la întrebare, / Oșinduți ne sună strămoșii / Ce-ai trăit și mutri liberi! / În tărâna înrobitoră, / El-nu pot avea odihină! / Jurăm să nu mai fim robi! / Jurăm,

— răză, Sulțiu spune: „Fiecare cuvînt se potrivea la poporul român și mai ales la el, care genuea greu sub lanturile sclaviei, care purta jugul... Mi se pare că și cînd acea poezie ar fi făcută anume pentru poporul maghiar, însă poporul maghiar era și el lobat și asuprat. (...) Nu e dar de mirare dacă eu, eram, la 15 martie și zilele următoare atât de exaltat pentru o cauză, care nu și-a numit și-a maghiarilor, ci era comună tuturor popoarelor, mai ales popoarelor subjugate... Cînd văzuse despre stergerea sclaviei, proclamată în 15 martie 1848, ajunsese la cunoștința lui Barbuțiu, și a scrie în „Gazeta Transilvaniei“ un articol insuflețit căre începe astfel: „Foile, în care otili mai întîi următoare stice, o udai ou lacrimi de mingăiere cerească. Auziți popoare, ascuți și voi iubiti români“. Apoi termină asta: „Pînă înăuntrul pentru că, în viața mea publică de jurnalist, lovitură și extremitate, nu mai cunoșcui altă bucurie!“.

La istorica adunare din fața „Muzeului“, Sulțiu participa deci, în primul rînd, ca român: «român ardelen, afară de mine, n-a fost altul. Eu î-am reprezentat pe toti în acela și. Unde aveam plenipotenta? Am adus-o cu mine în 10 septembrie 1827, cînd am vîzut înființarea luminei zilei. Dacă eram în Viena sau la Paris, acolo pe baricade să fi luptat pentru „misera plebie contribuente“.

Că despre „bilanțul“ revoluției, ca re era, evident, obiect de controverșă și în epoca sa, opinia lui Sulțiu e clară. Liberația cîştigată după '48 sănătătatea marilor idealuri promovante atunci și a faptului că acea generație de tineri fusese dispusă să-si dea viața pentru ele: «N-are cineva deci să citească „Gazeta Transilvana“ de pe timpul dinainte de 1848 și că din ziua de azi, ca să vadă ce ne-a adus 15 martie 1848. Să nu confundăm faptele tinerilor cu cele ce au urmat mai tîrziu. Mari principii s-au promovat în acela și și fericiți am fi cu toții dacă s-ar fi realizat întocmai».

Tinerile citate vorbeau de la sine. Pentru cel care să, totuși, vîeo îndoieli că autorul a fost un „tun român“, ar mai fi de adăugat că el a fost unul dintre fruntașii Partidului Național Român din Transilvania și a muncit multi ani la străinătate, în entuziasm și abnegare, la președinția „Astrei“. ■

MARIA SOMEȘAN

ANDREI VARTIC

*Scrisori
din
Bizanț*

**Nu MIZEZ
pe MIZERI**

— O, dacă Moisă
el-n-ar vinde cincătul
— Hal s-o lăsăm
băgăm, îldănam, în
— Buria nu stie
tip: „DA“!

Lîngă „Bitovaia“
acoperită a cărat în
mizerie unul mag
gaze oameni se în
altă mașină, e vinz
tire și foarte vopsit
mat și arroganță
locale de confecții.
— Intr-un colț de
magazin „Mărfurii“
jăzdrăunat într-un sare
— De ce am adu
aici? — Il surprinde
smocher, sur la cap
râncuje. — Ca să
dărgătoare.

— Of, spune
pînă la pensie.
— Da' căci și?
— 52 — spune,
gîrbovită. — Cît
căci?

— Da' moșneag al
— 46 — spune vî
— Doamne, ce
scump?

— Nu eu pun pre
neag.

— Be?

— Be, cum să
beau.

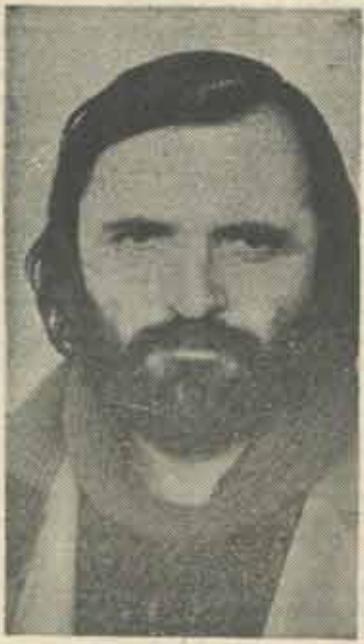
Dar lăta și unele
nu mai are nimene
vorbesc de unul Ju
totă balta Cahulului
de a prezidentulul
bărbat alege cîrlige.

— Unde și să se
il bogătește feme
— Găseșe eu —
nervat. — Dacă am
— Cu banii este
plini.

* Banchet — cu sensul de admunere
politico, miting.

Siberia începe de la Cahul

Aceste pagini au fost scrise de Andrei Vartic într-un moment în care publicarea lor părea imposibilă. Basorobia era atunci afectată de guvernarea despotică a lui Bodiu, ale cărui fete făceau boje în lopile în timp ce oamenii își trăseser zile întregi în cozi în fața unor magazine mizerale. Transformați într-o găoță de robii, ocașii oameni păstrează o legătură fragilă cu trecutul, cu elementele care formează – sau formau – adevărata lor identitate.

Deasupra realității devastate de comunism plutește ființa lor adevărată, chinuită ca un suflet ce nu se poate intrapări. Bătjile au fost secante, dar un bărbat se încăpăținează să își cumpere unele de pescuit. Oamenii fac rînd la un magazin de chimicale, în speranța cumpărării detergentilor, dar unii dintre ei își mai amintesc de spălătul tradițional al pinzelor. Oamenii par copiești de mizerie, dor în memoria lor persistă omiziunea unor personaje exemplare, bărbați care au murit de mult, exterminati în lagăre. De exemplu, la Magadan – unde trupurile inghețate ale efectuă rechinilor.

Celor răpuși de extenuare și de ger erau stivuite pe o faloză înaltă, pentru ca primăvara să fie impinsă de lumeni unui buldozer în mare – spre desfășoarea rechinilor.

Între duhurile trecutului și mizeria prezentului, acest popor continuă să trăiască – sau să supraviețuască – ba își găsește, uneori, resurse pentru îspării culturale, după cum sugerează chiar acest text, imbibot cu o erudiție superioară, cu irizorii din poezia scolilor (în care efectele repetitive nu se obțin prin rimă, ci prin repetarea unor silabă interioare, efect cu care se joacă uneori autorul), din teatrul modern (Pozzo, personaj din „Așteptându-l pe Godot”) sau din etimologii analizate de Noica. Siberia începe de la Cahul, iar România se intinde pînă dincolo de Nistrul. Ducidindu-și viața în spațiu imposibil strivit de aceste polarități, istoria abandonării lor în 1940 nu este o pagină de carte, ci durerea infuzată cotidian în drogosteia amară cu care acești oameni își lubesc Tara. Însemnările lui Andrei Vartic deschid o poartă spre înțelegerea sufletului lor, sfîșiat de dureri ca o rană deschisă. ■

VICTOR BÂRSAN

Inchid ochii. Nu vreau să văd cum arată acești oameni. În față îmi stă bunelui, Ion Vartic. Înalt, îmbrăcat în palton negru, cu pălărie neagră și baston. Asa se îmbrăcă duminica. Mă lăsa de mină și se duceam la biserică. Stătea drept în fața lui Dumnezeu și înțea slujba. Nafru nu lăsa în gură și nici cu vorbe nu-și spusea gura pînă nu ieșea popa din biserică. De la el am deprins marea artă a grecilor. Bunelul era agricultor și avea minți crăpătoare de muncă. Duminica, înță, asistam la o metamorfoză extraordinară: ele devineau minți de filozof. Si Universul exista încă Ion Vartic și lui Vasile și lui Ion Vartic, venit la Dânceni (fostul județ Leuseni) și pe lîngă Piatra-Nemăt, sta drept în fața altarului.

Alături de „Mărfuri sportive”, ascunsă parcă de ochii lumii, este o dugheană dărăpată cu totul. Pe firmă scrie „Vino”. Intru. Căpătă cu oameni. De toate virtele. Bărbați și femei. Scriu ce văd și aud în prima clipă.

— Pivă (bere) este?

— Nu-i — răspunde un flăcău. Nici în Siberia nu-i, nici la Cahul.

Vînzătorul e undeva în fund, la tejghenă. Nu-i văd. Femeia care a întrebă de „pivă” își mută plăsele-deșagi de pe un umăr pe altul.

— Nu-i și nici n-are să fie — rîde flăcău. — Așa că, lîngă restauranță, au impuscat un om. Poic și gata.

— Doamne ferește.

— Pivă-i bună, da! ridicăș-i încă și mai bună — ridică flăcăul și cuprinde tărâncă micăță, slabă, de lîngă el. Are vîro 35 de ani. E boala. Tine în minți un buchet de ridichi ca un buchet de flori. Si un simbol bleag: ia-mă, sănătate și sănătatea plăină.

— Ridicășile-s bune — continuă flăcău —, dar sunt goale pe dinăuntru.

Are o mută de cine calică, iar fete și înverzită de vinăță.

— Dar cind n-ai ce faci (ce minciu) — mai zice — inchizi ochii și măinici ce ai.

Rid amindoi proteste. Strigăte, sfătă, soaptă, afaceri nelineste. Mister ca în filmele lui Hitchcock. Pe care nu le-am vîzut. Si un gind: în cea mai civilizată societate codul genetic al omului este același ca și al acestui băiat. Poate vinul, poate patima viu-nul și înlocuită cu altceva. Cu ce? Cu patima Puterii? Puterea. Despotismul. Stalin. Bunelul deportat la Magadan. Mort, cum se zice, în exercițiu funcțiunii. Impins apoi cu buldozerul în Marea Ochotă. Si pănat de

rechinii. Cui îl vine a ride? Orice om ucișe pe nedreptate și un sfînt. Cîțu sfînti și fi au avut Moldova între 1940 și 1953? Puterea... Cum și oare cind este un popor de 200 milioane? Cum și

fă care s-a reluat în marea metropole, dar care nu poate rezista niciodată comunitatea arhaică, cinstită, săracă. Aici mijlocul ciumă socială cu față de hitlerian sau stalinian (cine le poate deosebi?). Aici verii moarte pe stradă îmbătață în balină și de sărbătoare, trupuri vîl navetind în pătrău unul end, ocrării n-ar fi. Groza nu există în districtul acesta al comportamentului uman. Sau, dacă există, e altfel deosebită groza care nu cuprinde pe mine. Ci oamenii trăiesc și mor. Muncesc, mălinăcă, citesc cărti, se jubează, fac copii, mor și sună moare tot ce e viu pe pămînt.

Trăiesc, dar cui se supun? Autorităților? Poate. Mi se pare înță că tiranul cel mai înfricoșător și-a ascuns în el însăși. Elecție căruia cu sine un monarh cretin și orb, ca și Pozzo, căruia își supune fără cădere. Merg spre hotel (camere cu trei paturi, toaleta și etajul doi, apa caldă nici n-a fost proiectată, baie sau dus — nici pomăna). Încerc să mă lămuresc. Da, da, da-am căzut pe Noica, dar poate nici nu trebuie să mă lămuresc? Ce rost are lămuirea? Ce rost au răndurile astăzi scrise de mine? Si de ce le

lui. Sunt neguindios. Singur. Mi-e strângic. Or, decă găseam la plajă niște cozi de coșă verde... ■

Fetele de la scoala pedagogică (uneltele drăguțe de tot, îți face rezpirați umbrelui lor, dar ce le va dărui mai multă Soartă?) le bulucuri din căldura lor veche, nereparată de un vînt și trece strada spre toaletă sovieticul răsuflare. Fac coadă la accesa toaletă înfundăse de miini. Astă e un semn că în orăz iară nu-i apă. Astă e un semn că fetele acestea, orașul acesta, toate centrele răsuflare din Moldova (de peste Prut, domnilor, de peste Prut) nu văd realitatea cu ochii mei. Cu ochii cui atunci o văd? Si cum e văd?

Copii, mașini, cîntă păsările, miroase și benzina ară, seara, în restaurant, orchestra din trei băleți și o față cîntă un cîntec frantuzesc cu „faire l'amour”, alti trei băleți se strimbă beti și sălbatici în fața orchestrelor și își trec prin minte că n-am vrut să spun cu această soră că Moscova, Parisul sau Chișinăul sunt locuri mai potrivite pentru flință umană. Deși gură, Cahulul nu este Praga lui Camus. Si omul, fără îndoială, are dreptul la o viață frumoasă, curată și fericită. Care nu trebuie să depindă de suocările mele în acest aer lipsit de perspectivă buzaforică a nemuririi. Tragedia e că pentru unii, pentru mulți, curat, frumos și fericit, înseamnă să te duci zilnic în crîșma descrisă mai sus; tragedia e că și cîntărenia exemplară a multor „suspici” e murdară de te la grecă (cîcă fetele lui Bodiu se scală în lapte să-ți cîntă cînd lumeni să la cozi nebune după unii); tragedia e că omul nu poate suporta singularitățile și vrea teribil să fie mereu în preajma altora. Înconjurați de altii te îngădești de moarte.

Nu pot pune răutate în vorbele mele. Viață e aşa cum este. Nimic, nimănii n-o pot face azi altfel decât cum este, cîrsetorii au existat în toate lumi, răul, în vîoare absolută, e la fel de mare ca și binele și de multe ori răul și binele se contopește. Istorica încă mai poate fi scrisă, dar cum să trăiesc scriba mamei ce a fost despărțită de fiu în 1812? Cum să trăiesc sentimentul același mamei care și-a dat fiul de bunăvoie lui Scarsăuksi în 1940?

Totuși e viață mai sănătă în acest imperiu al foamei de absolut se poate asigura. Granițele sunt pentru împărat, nu pentru păsări. Pentru suflete nu poți hotărî hotare. Si nici acente cuvintelor nu au nimic cu poezia nemuritorilor. Ba chiar și o mamă, care și-a abandonat copilul se poate pocăi. Si va fi lăsată și de Domnul și de fiu. Că pe rîuri curg pete unsuroase, iar pestele nu stie că bovinile sunt otrăvitoare. Si le inghițe ca să respire. ■

Mai, 1986, Cahul

Primirea

seriu? Doar stiu precis că nu vor fi publicate. Nici aici, și nici în țară (care nici măcar nu se vădă că ne-a lăsat cu bună stîință în gura Lupu-

Raport

ALIANȚA CIVICĂ: ORGANIZAREA SPERANȚEI

G.C. Focke: România trece în momentul de față într-o perioadă de provizoriat. Sună raport politic; sub raport economic... sună raport politic, fiindcă Frontul Salvației Naționale, cu pretențiiile lui democratice, blochează de fapt calea către o dezvoltare reală. Sub raport economic, îndată treceerea la economia liberă se face „în rate”, cum se spune, și este înștiință de o luptă pentru căptuire și pană redistribuire proprietății. Deci provizoriatul potențială amenință să se permanetizeze, doar nu este, în mod vizibil, decât un impas. Cum se poate ieși în aceste condiții din criză și mai ales ce că preconizează Alianța Civică?

G. Andreescu: Așa cum suntem mai ales cei care suntem în România și mai puțin cei care sunt prezentați acum în studiu din Köln, situația economică este strins legată de situația politică, situația politică la rindul ei este strinsă legată de situația socială, de situația civică și, adică, specificitatea casutului românesc astăzi și este: unitatea acestui ansamblu de factori și determinanți. Din acestă cauză Alianța Civică se vede obligată să răspundă întregului complex de aspecte ale vieții sociale românești. Este vorba deci de a prezenta problemele de natură socială, de a le cupla cu cele de natură civică și morală, care rămân fundamentale în perioada aceasta de tranziție, în sfârșit de a începe cîteva răspunsuri cu privire la aşteptările pe termen scurt și pe termen lung. Dar, evident, toate aceste aspecte de principiu pot fi discutate între noi în detaliu.

G.C. Focke: Cum vedeli această legătură între, sau măcar din unul dintre aspectele multiple ale actualiei crize?

S. Enache: Așa cum stătă, situația este atât de complexă, incit un răspuns unicat și în spațiu limitat de timp este dificil de dat. Noi suntem angajați nu numai în ceea ce se numește Alianța Civică, evident, există în momentul de față cadrul care permite funcționarea partidelor și în domeniul politic, în domeniul economic, în domeniul strategic social, ele se pot angaja pe diferite căi, urmând direcția strategiei. Este însă nevoie să subliniem că în România dictatura a dislocus, aliații de unele valori fundamentale, celulele care formează societatea civilă. Deci, pentru a putea articula de fapt un discurs politic și social este nevoie de recunoașterea structurilor societății civile, deci a diversității. Această recreare a diversității este una din preocupările Aliantei Civice, mai bine să susțină conditiile, care să o permită, în primul rînd democrația, pluralismul și acceptarea diversității sub toate formele ei.

G.C. Focke: În actualul moment, însă, rezistența nomenclaturii moștenită de la vechiul regim continuă să fie virulentă. Relațiile teroriste din partidul comunist au fost înlocuite parțial printr-un fel de relații clientelare, printre un fel de dependențe, și le spunem mai multe, „Regimul” există. El nu-a putut încă înlocui printre un sistem parlamentar. Se vorbește de „regimul Iliescu”, cum se vorbea înainte de „regimul Ceaușescu”. Poate opoziția să demonstreze această reacție oculară și să biruie acest obstacol?

G. Andreescu: Actuala putere încearcă să facă ceea ce în general o putere încearcă să facă; să capete o capacitate de control asupra vieții sociale. Lucrul acesta se întâmplă, în modul form și radical pe care îl stim, înainte. Deosebirea esențială este cadrul complet schimbător și în ceea ce se referă la idei și tehnici. Revoluția a adus totușii pluralismul, posibilitatea manifestării opiniei prin ziare independente — cîstigul fundamental al Revoluției —, și aduse posibilitatea asocierii și a unor astuni sociale. Față de încercarea puterii actuale de a domina cu autoritatea specifică viață socială, se opună această diversitate. Poate exemplul cel mai pregnător din punctul meu de vedere este ceea ce s-a întâmplat după zilele de 14 iunie. La 14 iunie opoziția era practic desființată prin discursul domnului Ion Iliescu. Toate evenimentele au conformată această strategie a administrației unei astuni care a deranjat tot timpul, care trăia pe președinție, pe primul-ministru, pe cel din jur. Înțîmpărțește cu corecție momentele de atunci, cînd mă întrebam dacă pentru democrație va mai exista „ziua de miluie”. Deci societatea a reușit să reziste și să opună un NU tenac și de acoperare integrală a puterii. În acest sens îmi mai permit să cred că noua vitalitate pe care Revoluția a dat-o societății va fi în stare să blocheze tendințele de autoritarism.

H. Fruendorfer: Bineînțele, nu putem nega că suntem de vîzut progresiv în tără după decembrie 1989, iar situația actuală nu se poate compara cu situația de sub Ceaușescu. Înafă, dincolo de frica politică ce se pune unui proces de democratizare, eu mai văd alte pericole. Pe de o parte, naționalismul de tip fascistoid, răspândit de Vatra Românească, iar pe de altă parte, chiar în societate mai vînd un pericol. Pînă în 1987 am locuit și eu în România, am fost profesor la Lîngă Pîstă, la Bradu și mă gîndește de mulțe ori la generația acesta, la copiii care mi-au fost elevi și care au crescut în mincinoasă. Adică nu văzînd că la scola îi se spune un lucru, „copillările de eur, copillările fericită”, iar acasă n-aveau de mîncare, acasă trebuiau să mîncaseasă; ca să supraviețuiască, părinții trebuiau să fure. Deci astăzi este o altă problemă

de rezolvat. O generație întreagă a creșcut în atare condiții.

G.C. Focke: Ajungem astăzi din nou la aspectul moral al situației politice. Ce rol dă Alianța Civică în acest context al necesarului, al inevitabilei renasteri morale?

W. Totok: Renasterea etică și morală este unul dintre principiile fundamentale, după care trebuie să se ghidzeze și Alianța Civică, și fiind cea mai importantă grupă de acest fel din România contemporană. Alianța Civică reușește pentru prima dată în era postrevoluționară să cristalizeze în jurul ei nu numai români — fiindcă a fost atinsă aici problema națională —, ci și oamenii care aparțin colectivității etnică, inclusiv foarte mulți maghiari. O a doua problemă fundamentală este lipsa culturii politice în țară. Unul dintr-o obiectivele pe care și le-a fixat Alianța Civică și pe care noi încercăm să-l sprijinim și din afară, este educația pe care și-a propus-o Alianța — chiar la tără și printre tărani.

S. Enache: Pentru a returna puțin în amintire, ca vrea să spun că Alianța Civică este — să mă exprim poetic — un succese al disperării. După Revoluție au existat două discursuri: unul al puterii, unul al opozitiei. Între aceste două discursuri calca europeana, aducătoare situației României, a rămas neobordată. Semnală în acest sens să venă din multe părți din țară, pentru că în paralel cu momentul creșterii partidelor politice s-au creat și organizații nonguvernamentale, ancorate în problematica apărării drepturilor omului, a drepturilor minorităților și valorilor democratice și pluralismului. Au amintit în primul rînd Grupul pentru Dialog Social din București cu o influență benefică în catalizarea și accelerarea procesului definitoriu unui evantaj politic mai clar. Apoi Societatea Timișoara, cu Proclamația de la Timișoara, cu Alianța pentru Proclamația de la Timișoara, care a urmat. Apoi momentul Batai Universității, mitingul comemorativ din 15 noiembrie, de date astăzi organizat de Alianța Civică și la care au răspuns numai în București aproape un sfert de milion de oameni, Liga Pro Europa din Tîrgu Mureș, Agora din Iași. Ele au constituit puncte de atracție ale societății civile pentru a îesi din confuzia discursului politic din această polarizare între un discurs ai inimicilor promovat de putere și un discurs nostalgic, al unei democrații prăfuite

în avionul ce ne ducea la Frankfurt ne-am așezat în secțiunea de nefumători. De aceea am dat imediat cu ochii de doi sugari pe care o pereche de americani înalți și tineri încercau, cu figuri ferice, să-i opreasă să mai tipăre. Aveau cam oceasă vîrstă, erau doi gemini și lor în spatele lor, în dreapta noastră, alți doi, de 4-5 ani. Cu un singur însotitor, o americană împăsabilă care nu părea preocupată de energia copiilor, munciți pînă peste poate, urcindu-se și coborindu-se pe scaune, încercind velozitate, aparatelor de ventilație, pungile de la spătare... Nici nu a fost nevoie să-i auxili verbind între ei ca să înțeleagă: se vedea, din prima clipă, că au fețele zgîriate. La Frankfurt cel puțin alii trei au coborât în brațele unor mame de import. Ce facem, pentru că nu ne vindeam taro? O, cum îndrăzneam astfel de glume! Orfanii care pînă acum doi ani stăteau în condiții ingrozitoare și singuri — nu văd cu tremurul cînd, intrind într-un cămin toți copiii s-au repezit la dumneavoastră strigînd, cu foame, mamă sau tată? — vor avea de unde să primească îmbărtășiri. Există o legislație internațională, deosebit de severă, al cărei principiu oră din origine au inițiat. Se recomandă să se facă în exterior mai ales în interior. Dar situația orfelinilor din România și românești epuizate nu reușesc încă să aibă pe micii părăsăi de soartă. Ce valoare mai au raționamentele subtile în fața judecății de a salva sufletul unui copil? Dacă o adus ceva Revoluție pentru care o merită ca maturi să moară, aceasta o fost alinarea mililor de copii care își duseau viața de la o zi la alta în condiții de tortură. Dacă nu cumva dispăreau într-un coșcig de lemn de cîteva zeci de centimetri. Pentru el transferul din căminul sordid în Occident trebuie să fie ca tărîm de basm. Evident, drumul în Germania nu era o călătorie într-o lume de basm nici pentru Smaranda Enache, nici pentru mine. De impresia pe care o lăsau aceste prime contacte depindeau, probabil, toți pașii ulteriori. Dotărîtă perseverenței și respectabilității celor doi scriitori de limbă germană, cunoscuții Helmut Fruendorfer și William Totok, Germania politică, realistă și conservatoare, reticentă și pragmatică prima, în sfîrșit, la ea acasă, doi membri ai Alianței Civice. Întâlnirea — cu membrii Comitetului pentru Drepturile Omului din cadrul Fundației Heinrich Böll, la Berlin, cu activiști locali, la Leipzig, cu presa, la Köln, cu parlamentari, la Bonn — au fost o sură de învățămintă. Cu eficacitatea firească a primilor pași. Nu este România, am văzut, în atât de feluri, copilul orfan al Europei? ■

GABRIEL ANDREESCU

scurt, de cîteva luni de zile, timp în care ea a fost oarecum strînată de propria creștere. Problemele de organizare și de structurare au luat o dimensiune exagerată datorită ampliori solicitărilor ce au venit din interiorul Aliantei și datorită apariției unor fenomene noi, cum este crearea de filiale cu o minoritate maghiară astăzi de pețe românești.

Din această cauză anumite aspecte ce tin de funcționarea ei nu spre interior, ci spre exterior, au apărut (și sunt în mod real) puțin rămase în urmă. Acestea au-

ment dat anumite partide sau chiar mai multe partide...

G.C. Focke: Občanske Forum în Cehoslovacia se afișă și acoperă de putere și Uniunea Forțelor Democratice din Bulgaria, cel puțin, în instanță în fruntea partii un președinte din rîndurile ei.

S. Enache: Da, evident. Deci Alianța Civică, în străinătatea de a acoperi problemele societății civile este preocupată direct de problemele politice și de problema existenței unor puteri coerente în România. A sinea care să fie conformă cu sine însăși și cu standardele europene, pentru că, din păcate, tradiția este accesă la unii simboluri politice și la unor derapaje de la început chiar și în nostalgia perioadei interbelice.

G.C. Focke: Nu este probabil în pragul unor alegeri comunale, locale în România. În anul 1992 suntem de așteptat, de asemenea în modul expectativ. În modul spontan, alegeri parlamentare. Deci pentru Alianța Civică se pună o problemă politică concretă: candidații, o platformă electoră, adunări electorale, activitate în cîință populare, la „baza”.

G. Andreescu: Alianța Civică trebuie să ofere alternative. Societatea românească trebuie să aibă un program, dincolo de faptul că acest program să nu nu un program electoral. Să Alianța Civică și-a înălță astăzi sarcina, iar cîteva prime rezultăte vor fi vizibile în curînd. În primul rînd alegerilor parlamentare, ele nu bat chiar la ușă, probabil că vor avea loc în primăvara său în vară anului viitor. Alianța Civică are în așteptățile să lanseze un program de creștere a unor lideri locali. Se ar în vedea aici personalități independentă, membri ai unor partide sau ai Aliantei care, la nivel local, pot să atragă ideile europene, au deosebită competență, un orizont și au direcția necesară pentru a fi de folos celor pe care îi reprezintă, astăzi cum în definitiv trebuie să fie un lider. În tehnica cu acest program să ajută de la prietenii noștri din interior și din afară.

H. Fruendorfer: Speranța mea este însă că, și în cazul în care se va lăsa în cîștigători Alianța să lanseze un partid, să răspundă totuști o misiune civică, non-guvernamentală, ca un factor coracoră. Căci acesta este — s-a dovedit — în orice democrație un factor esențial pentru funcționarea unei democrații. În cînd astăzi noi, cei de la Comitetul pentru drepturile omului din România, care lucrau în Germania, ne-am gîndit că îi putem ajuta pe colegii noștri de la Alianța Civică din România. Să intrăm într-un dialog că se poate de complex, într-un dialog european, astăzi cum a fost făcut de la început prin conferința de la Timișoara, prima conferință pentru drepturile omului în România. În astfel de cîstigători să se repetă pe plan local în toată țara, cu diferiți referenți și experți din cîstigători, care cobișescă cu experți și referenți din România.

G.C. Focke: Dacă ceea ce se intenționează în Timișoara și se va apropia de la un perioadă rădăcini în acest oraș și se extinde treptat, atunci evident că Alianța Civică ar dobîndi un rezervor mult mai mare de forțe și energii politice...

W. Totok: Cred că prin acensiunea Alianței Civică — indiferent dacă va răspunde o misiune civică, sau se va desprinde din ea o arîpă care se va defini drept partid politic — va schimba foarte mult viața socială, economică și politică din România. Înțîndă adesea că preconizează într-o lîngănașă, după cîte stiu și cînd și colegii noștri din țară este masivă. Alianța Civică este după părere noastră, un model de viață și energie.

In studiourile din Köln ale postului de radio „Deutsche Welle” a avut loc o mosă rotondă consacrată activității Alianței Civice la care au participat Gabriel Andreescu, membru în Alianță și în Grupul pentru Dialog Social, Smaranda Enache, fondatoarea „Ligi Pro Europa” din Tîrgu Mureș și scriitori germani, originari din România, Helmut Fruendorfer și William Totok. Schimbul de opinii a fost condus de Georg Carpat Focke de la „Vocea Americii”. Publicăm, selecțiv, stenograma emisiunii. (Red.)

uncor, promovat de opoziție. Era nevoie de unul modern, clar, european, anotînțat în realitatea României, dar și la nivelul standardelor europene, pentru că România apără prin cultura și tradiție Europeană, dar prin actuala situație din țară se situează în afară ei. În acest sens am vorbit despre un succés al disperării.

H. Fruendorfer: Parățind înălță formula: „Alianța este un succés al disperării”, vreau să adaug că orice schimbări pe plan politic sau social nu mai vor să fie rezultatul disperării. Cum revoluția să revoluție din decembrie a fost rezultatul unei disperării.

G. Andreescu: Este foarte interesant cum au evoluat discursurile opoziției și puterii. În cîteva lăuntrici contrare: „de securitatea națională”, „de comunitate”, „de guvernări”, răspunzelor puterii a fost reconstruită, înecat, înecat, a vecinilor structuri, a unui Serviciu Român de Informații care lucraza în continuare pe mari portofoliu ca politie politică și-a. În timp însă, opoziția a evoluat și s-a transformat într-o misiune cu ideologie europeană. Mă refer la Alianța Civică, care a extrat alegerile cele mai importante ale societății românești. Pe de altă parte am assistat la apariția unei formule naționaliste, practic o formulă fascistică, promovată în primul rînd de Romania Mare — cu legăturile ei directe cu Securitatea — și Vatra Românească. Acestea vorbeau de o nouă polarizare, dar cu o delimitare ideologică mult mai împedite, mult mai cuprinzătoare în același timp. Aceste vorbe deci de un joc esențial în spatiul cultural, social și politic românesc. Jocul dintr-o misiune conservatoare cu o evidență definitiv fascistică și spiritual european, la fel de evident, al Aliantei Ci-

vice.

G.C. Focke: Alianța Civică a reușit să-și occupe un loc precis în rîndurile opoziției, a reușit să-și defină și un discurs aparte. Dar activitatea politică presupune mult mai mult și aici există — am sensația — un anumit deficit de militantism. Adică Alianța Civică este chemată — să vîd eu lucrurile cel puțin — în arena politică, pentru a suporta cu combativitate felurile pe care și le-ao-șinusat. S-a vorbit și se vorbește din ce în ce mai des despre transformarea Aliantei Civice într-un partid politic, într-o organizație cu o strucțură ceva mai definită, mai riguroasă organizată. Să se introducă atunci și adeverări cotitură.

G. Andreescu: În legătură cu militantismul Aliantei Civice trebuie reținut că Alianța Civică are un trecut destul de

pocăi sunt implicații și în chestiunea astăzi: se va transforma Alianța Civică într-un partid politic? Strucțura Aliantei este solidă, fermă. Ea are prințul și structura de partid politic, pentru că Alianța apărării naționale este un regim de funcționare care îl asigură unitatea și coerența funcționării sale ideologice.

G.C. Focke: De ce nu o misiune de călărie, nu un fel de măști a matcăilor și unei grupări discrete, ci o strucțură de sine stătătoare.

G. Andreescu: Exact, este o strucțură de sine stătătoare, deși un aspect al specificității și al forței ei este colaborarea intensă cu grupurile societății civile. De ce totuști Alianța și-a definit drept o misiune civica? Pentru toți este evident că societatea românească are nevoie de formarea unor reprezenteri civile capabile să se apere pe ele însele. Spre exemplu activitatea ziarelor independente, care a fost sabotată tot timpul anului trecut și care este sabotată în continuare cu mai multă eficiență.

G.C. Focke: ...cu mijloace economice...

G. Andreescu: ...cu mijloace economice. Alianța are datoria și are protecția și are primele acțiuni în sensul acesta de a ajuta conlocutorii la nivel național și la nivel internațional. Este un model de a sprijini activitatea acestă de importanță pentru evoluția procesului democratic, să împlice în cîstigătorii altor zări, speranța noastră că mai apropiată fiind ca într-un loc alt de sensibil, altă de fierbință cum este Tîrgu Mureș să apără un ziar care să fie un factor de stabilitate și nu de instabilitate, cum au fost ziarurile din Tîrgu Mureș pînă acum...

G.C. Focke: ...și

CLAUDE KARNOOUH

ROMÂNIA, TRANSILVANIA, UNGARIA

- Minoritățile naționale și centralismul de stat
- Contradicții în concepții și tragedia politică

„Pacea intre oameni ce trăiesc unii lingă alții nu este o stare naturală (status naturalis); starea naturală este mai degrabă o stare de război; (...) starea de pace trebuie să fie instituită.”

IMMANUEL KANT, „Project de pace veșnică”

In timp ce lumea întreagă se îndreaptă spre o plăie unică de capital și marturi și spre o uniformizare fără precedent în privința consumului de bunuri, ca și în stilul locuinței, alimentației și îmbrăcăminte, transformările politice din estul Europei dau la înveala din nou referirile la nationalism. Pentru o vreme, acestea par să fi fost prerogativele unui arsenal politic și ideologic al țărilor lumii și trebuia să se simtă în căutarea unei înălțări identității. Această interpretare a fost superficială, decorașă dincolo de Rin. Oder și Dunăre ascențează referiri nu au început să incourageze căutarea unei identități a popoarelor care, în timp ce aşteaptă de la o democrație liberală să le apereze relativă mizerie, adaugă la pledoaria lor argumentul nationalist drept un apărîu suplimentar al puterii lor împotriva puterii comuniste.

Statul geo-politic al țărilor din centrul și estul Europei, așezarea frontierelor și alcătuirea socială și etnică ce au decurs din acesta sunt închă înălțări de antinomii pe care două războaie mondiale, cu puteri distructive fără precedent, nu au putut să le recompleze nicidcum. „Cetăția Europei” pare să suferă în urmă efectelor negativă ale unei moșteniri, pe care nu a fost capabilă încă să le exerceze. Această moștenire este nefastă întrucât se bazează pe o idee ce acționează pe două planuri simultan: etnicitatea ca bază a cetățeniei în statul național și ca limită pusă în calea puterii statului în cadrul absolutist său suveranității; cu alte cuvinte, ca o bază superioră față de suveranitatea statului și ca un obstacol combatant în calea exercitării suveranității însemnat în numele unei justiții superioare. Aceasta este antinomia inițială aflată la baza unei concepții care să recomandă constant drept „justiție istorică imanentă” ascunzându-se sub aparența unui adevar universal.

I. Legea statului și drepturile statelor

Incepând chiar de la sfârșitul Evului Mediu, legile statelor s-a fixat treptat înăuntru unei frontiere ce configura un teritoriu dominat de drepturi suverane absolute, nemăsăcăpată de legea vasilității laice; valabilitatea de natură divină a garantat puterea Prințului înainte ca Puterea Rațiunii să-și inoculească. Baza libertății statului modern constă în autooproclamarea ca stăpân al întregului teritoriu, fără alt control decât al legilor cu care se înzestrează singur. La începutul secolului al XIX-lea, invadarea conceptuală culturală și apoi politică, de minoritatea națională — ouă celui de majoritate națională — a creat o contradicție între protestul statului de a detine o putere absolută și cerința unor grupuri de supusă sau de cetățeni de a beneficia de drepturi care potrivă intră în conflict cu legile supremă a statului.

Cind o situație legală se bazează pe o legimitate de tip constitutional — oricare ar fi Constituția —, aceasta determină drepturi egale pentru toti cetățenii în fata legii, recunoscută astfel ca aplicabilitatea tuturor fără discriminări. Cind într-un sistem de vot bazat pe proprietatea progresivistă tuptă pentru votul universal, tot ceea ce face și este să extindă caracterul univoc al legii asupra întregii societăți, care astfel dobândeste un caracter civil. Această extindere este normală pentru originea și partizanul relațiilor sociale bazată pe dreptul natural, deci pe esența umană. Pentru un esemnecă fel de episistem, particularul este identificat cu individualul, nu cu o comunitate. De exemplu, religia poate fi doar o problemă de alegeră individuală, garantată de condițiile legale ale libertății de conștiință. Implicăriile politice ale conceptului legal de minoritate națională re-crează de fapt și de facto una sau mai multe comunități în interiorul unei corp social, în care este stabilit explicit ca instituție civilă și militară organizată, reprezentă și contronează relațiile între cetățeni precum și dintre acesta și stat.

Includerea noțiunii teoretice și empirice de minoritate națională în legea politică și în drepturile culturale determină o regresie care restaură în constitucionalitatea modernă o noțiune oarecum anormală cu noțiunile de privilegiu, cunoscută atât în sistemul feudal cât și în monarhia absolută. Aceasta este pe scurt antinomia interioară care alternează implicit statul individual. Într-adevăr, o minoritate națională coexistă în opozitie cu o majoritate. Fără o formulare explicită, se formează două categorii de

cetățeni: membrii naționalității majoritare, care în terminologia mărcăilor populare sunt denumiți „cetățeni etnici, adică autenți” și cei care sunt numai cetățeni de clasa a doua, membrii minorităților naționale. Din această diferență a decurge un fel de coexistență transcedentă — un etnicism anistoric și a-politic — în care rezida germanii corupției oricărui sistem democratic constitutional.

Dacă am considera, chiar dintr-un punct de vedere teoretic, efectele conceptualul de minoritate națională asupra suveranității naționale — ouă din urmă fiind formă apărătoare de stat și reprezentând baza legitimității sale — am realizat că acest concept pune limite condusei statului chiar în relația internațională. Relațiile dintre statele moderne sunt reglate prin tratate specificind zone de suveranitate care, în mod teoretic, să satisfac aspirațiile popoarelor respective. Aceasta trebuie înțelesă, apoi, să evite războiul, să organizeze alianțe, cooperări și schimburi comerciale. Aceasta nu implică vreo instigare la remodelarea socială și politică și a relațiilor culturale, fie ele pozitive sau negative. Orice intervenție externă, din partea altui stat sau a unei instituții internaționale, bazată pe noțiunea de minoritate națională, care ar duce la alterarea legitimității pentru o minoritate sau altă postă și privită de stat ca o limitare a propriilor prerogative. Transformând una sau mai multe minorități în obiectul controlului sau ajutorului exterior și, în consecință, în agentul național sau activ al unui stat, conceptul de minoritate națională notifică precaritatea principiilor transcedențială etnic culturală în care constă independența statului național al grupului etnic. Pe de altă parte, crește suspicția permanentă împotriva minorităților, care sunt privite drept comunități „infidele”.

Bineînțele, conceptul de minoritate națională trebuie în mod necesar să implice intervenția unei alte puteri pentru definirea unor reguli organizatoare ale vieții politice și culturale ale unei comunități sau altelor. Totuși, experiența a demonstrat contrariul: minoritatea națională se învestește în momentul în care statul național al grupului etnic înțeță și reprezintă clasă dominantă — forță, militari, negaționi, burghezi — și doar o entitate superioară claselor situate în afara grupurilor economico-sociale și diviziunilor politice; aceasta este grupul etnic, național, popular, într-o permanentă care transcede istoria. În această situație, minoritatea națională oferă o nouă definiție a conceptului de inamic. Traditionalul xenofobii și oricealii popor arhaic li este impusă o foibă modernă: aceea a inamicului popular și al statului. Acest nou inamic nu mai este barbarul ce-și așază tabăra în afara cetății, nici printul doctor să-și extindă posesunile, nici lordul rebel dormit să-și lichideze vasilitatea — nouă inamic este mult mai amenințător deoarece anare dinăuntru și din afară, cetățeanul și străinul: minoritatea națională ca o comunitate organică dinăuntru statului național. Întruchiparea însăși a esenței grupului popular etnic în desăvârsirea și istorică.

Aceasta este, în cîteva cuvinte, antinomia creață în chiar sinul unității constituționale și legislative a statului modern, de către conceptual de minoritate națională. Sore dozează de concepută care folosește instrumente legale, în serviciul unor valori întangibile, prin răcările teoretice pe care le poate produce are o mulțime de posibilități de manipulare, deoarece dorința de justiție este frință de manevrele politice jocnice.

II. Statul modern ca scop și ca finalitate a unității naționale

Cijiva ginditoare din estul Europei au făcut mai multe încercări pentru a remedia această antinomie, încercind să se disocieze democrația culturală de suveranitatea politică, fie, precum marxistii austrieci, să îngăduiască minorității naționale deschizindu-i în fățu garanții legale în privința libertății de conștiință. Orice încercare ar fi, aceste încercări sunt complet utopice dacă luăm în considerare dorința de unificare a statului modern că și ea a minorității naționale ce se bazează pe această unificare și care alternează legitimitatea schiță ale comunității naționale. Ar fi util să evocăm pe scurt aceste două modalități de identificare pentru a înțelege relațiile și contradicțiile dintre ele.

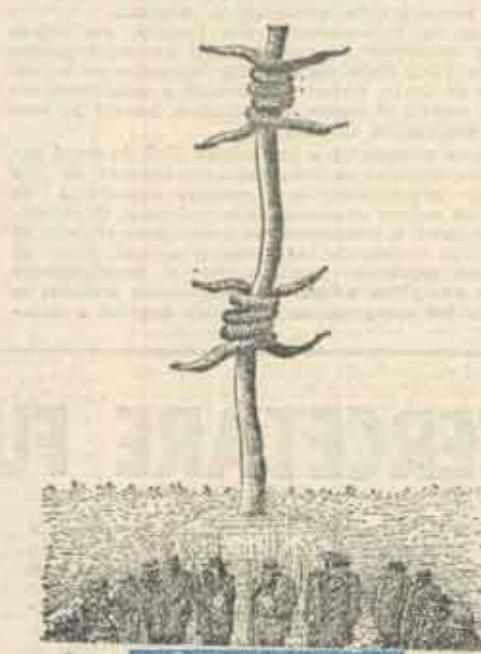
■ Statutul de membru al comunității

În vechea lume tăăranească și țărilor din centrul și estul Europei — ca și în orice societate arhaică — comunitățile nu s-au formată privată sau formăta ca o formă capabilă să alcătuiască un stat înzestrat cu toate instituțiile necesare creării unor elice și a unei birocratii culturale. Comunitatea arhaică este caracterizată printre o modalitate specifică de reactualizare a perfectiunii arhaice — respectiv obiceiurile străvechi, care împreună cu transcențenta creștină în versurile și populare, conferă înțeleșuri lumii. Cu alte cuvinte, apartenența la o comunitate religioasă etnică înseamnă o experiență zinca folclorică, istorică sau filologică pentru a-și face sănătățea prezentă în lume; esența existenței sale o constituie obiceiurile bisericești și metafora transcențentală, așa cum apar în versuri sau povestiri populare.

■ Statutul de membru al minorității

Pentru elicele și birocratii culturale, calitatea de membru are alt înțeles. Ea implică din start creația tuturor mijloacelor de care dispune un stat pentru a-și extinde, prin intermediul culturii, puterea socială și politică. Elita — profesorii și profesorii universității —, spre deosebire de bătrâni satelor, cunoșători ai obiceiurilor străvechi, nu însoțește să descopere și să înțelese; ea predă doar istoria, originea obiceiurilor și a limbajului. Scopul învățăturii ei este să unifice într-un destin singular adimensional tradițiile străvechi în continuă transformare datorită tendințelor centripete sprijinite în jurul axului solipsismului transcențental. Învățătură cauză să transforme satele de granită — în vestite întotdeauna cu o sacralitate divină — într-un *topos* — timp-spațiu — caracteristic naturii perene a naționalității minoritare sau majoritare în definiția teritoriilor sale. Această dorință de uniformizare este împărtășită de toate elicele, chiar dacă acestea se află în conflict: elicitării similarității destinelor lor, ele își definesc reciproc identitatea națională în termeni negativi, adică îl privesc pe Celălalt ca pe un dușman temporal și nu ca pe un dușman aflat într-un context politic ce poate fi modificat.

Elita minorității naționale luptă împotriva majorității naționale pentru a alege teluri identice. Statul pe care fiecare îl are în vedere ca instrument și ca finalitate a voinei sale este același în ce privește principiile de bază, iar cultura pe care fiecare o oferă este identică. Scopul constant este modernizarea populației arhaice. În modernizarea, ca esență a *Weitanschauung-ului* determinat de stării are, în limba dijerită, același mesaj — acela legat de rolul tehnicii ce speculează aspectul unei temporanăti cronologice concepute ca o eschatologie a istoriei în progresul moral.

și material al maselor democratice și pe care fiecare elicită cauză să-l folosească în interesul poporului său. Aceasta nu reprezintă altceva decât un fel de dialecție negativă, cindva pe scară europeană, actualmente pe scară mondială, ce generează mariile lupte fratricide ale oamenilor împotriva oamenilor, automutilarea omului în confință de urmă calvare fatale legitimate de cel mai democratic sentiment, „drumul spre Iad” fiind pavat cu cele mai bune intenții.

Statul actual, cel al majorității naționale, cit și cel în care aspiră minoritatea națională, are aceeași colostratură, în ambele cazuri. Modelul său ideal și empiric totodată este dat de Franța revoluționară iar în domeniul culturii de o lege introdusă de Abatele Grégoire și emisă pe data de 24 Ianuarie (Pluviose) a anului II al Republicii, lege al cărei preambul contine această declarare de principiu: „Unitatea Republicii implică unitatea limbii.” Toate popoarele din centrul și estul Europei, fie ele dominate sau dominante, au adoptat acest principiu iar elicele lor să-și efortă continuu să-l facă să triumfe.

In această orientare generală spre modernizare, elicitorii culturii naționale apar ca ideologi și carori sarcină istorică vizionă camuflarea tetă de masele dezrädcinătoare, și înfricoșătoare și uniformizările generalizate cu cărei idee lumenă este amăgăită. Acum, ca și înainte, numai cîțiva poeți și în limbajul nu este un discurs etnologic, tehnic sau comunicare sensațională, ci că în el „sălăjește cel mai mare secret”. Dar acum, acești poeți sunt doar niște ornamente magnifice și superfluie ale „post-modernismului” ce ignoră deliberat suferința ce răstăcește în cuvintele lor. Au treut demult timpuriile cind Homer le amintea ascultătorilor său că rosturile berzelui, inspirate de muze, reproduc voilele zelos.

Comunicare prezentată la Budapesta la cadrul simpozionului Nationalism — Stat Național — Democrație (9–11 februarie 1991).

Traducere și adoptare de NICOLAE BALTA
(Va urma)

Domnule Forbes, Daamscior și Domnilor,

Îmi fac o deosebită placere să mă aflu astăzi în mijlocul D-voastră. Regina, Principesa Margareta și eu suntem multumini găzdui noștri, domnului Forbes și Consiliului Afacerilor pentru Înțelegere Internațională, fiindcă, organizând această întâlnire, ne-am primiți cu atâtă căldură. Mi se pare binevenit prezentul acesta de a vorbi înaintea unei asemenea public zile.

O dată mai mult, Statele Unite și alții își înfruntă sfidarea pe care o reprezintă ambiciile expansioniste ale unui dictator totalitar. Curajul poporului american și hotărîrea sa de a apăra principiile libertății, democrației și autodeterminării naționale, o acțiune astăzi, după cum a fost și în trecut, de admirare și de respectul întregii lumi.

Între lupta pe care Iara D-voastră o duce, împreună cu aliații ei, pentru a elibera Kuweilul și pasul soartă Europei răsăritene se poate face o cooperare cu care suntem convins că veți fi de acord.

Drepturile, speranțele și tradițiile unor întregi popoare și țări, chiar dacă sunt mici și îndepărtate, nu pot fi incalcate; rostul lor istoric nu trebuie neglijat.

Prințul altă efecte nimicitoare ale unui războl cauzat de Germania hitleristă, Europa de Răsărit și fost juriu calculelor expansioniste ale lui Stalin. Ca urmare a împării Regelui, liberalitatea unor țări și instituțiile lor democratice au fost suprimate, situație care a rămas neschimbată vreme de 42 de ani.

Intemnițarea, toțiumarea, uciderea unor bărbați, femei și chiar copii, falsificarea metodicii și teoriilor, disprejurarea identității și demnității lor au fost, ca și degradarea națională sau cineașă, rezultatele ideologiei comuniste. Nu se poate închinde ce devasta și suferă Tara Mea, societatea, cultura și educația ei în timpul îndelungatului dictaturii inspirate de doctrina marxist-leninistă.

Inștișit, acum un an și ceva, în decembrie 1989, situația omului întregi a fost atrăsă de România. Atunci am întrevăzut luceara speranței. Cu totii sădădurăm regimul comunist pe care-l îndurau de 42 de ani și Tara și Poporul Meu ajunsese în ecce din ușa la capăt. Arun, după inca un an, ne dăm seama că tristețea că de seara a fost acea licărire de speranță.

Reconoscem cu mihincă că România de azi e încă, în mare măsură, controlată de mulți dinire și ceeașă oameni, cu același fel de a găsi dogmatice. Vechile structuri și mentalități rezistă încă. Economia cunoscătoare a adinătă recesiune, există un masiv deficit comercial, corupția face ravagii în cenzura și supravegherea nu-a dispărut cu totul. Situația din România este extrem de gravă. După înăbușirea brutală a demonstrațiilor pașnice din București, în iunie trecut, s-a urmat exodus în masă al tinerilor calificați, social ai oamenilor, deci, pe care Tara nu-si poate permite să-i piardă, dacă începe o reconstrucție adevarată și trainică.

Recent, la Universitatea din Londra, am expus pe larg condițiile pe care le cred necesare pentru înnoirea Tărilor Mele. Să spunem lucrurilor pe nume. Înainte de toate, trebuie instaurată o conducere legală, stabilită și sinceră democratică, bazată pe respectul drepturilor omului.

Innoirea economică e imposibilă fără de acest lucru. Este esențial ca economia românească să fie studiată exprimător de o comisie organizată în scopul de a face recomandările necesare. O accelerare grabnică a procesului de privatizare trebuie să aibă loc în sectorul industrial și agricol, ceea ce înseamnă privatizarea pământului și fragmentarea marilor complexe aflate în proprietatea statului în unitățile lor componente. O revizuire depină și sist-

mului de învățământ este necesară, edată cu introducerea unor proiecte de reciclare profesională și tehnică. Trebuie creat cadrul legislativ al acestor schimbări.

Relația reciprocă dintre dezvoltarea unei economii de piață și procesul de stabilire al unei adevărate democrații își are, în acest context, importanță. Numai economia de piață e capabilă să identifice posibilitățile, să alcătuie milioanele și, de asemenea, să impiedice concentrarea puterii la nivelul superior al conducerii, ceea ce reprezintă o constantă amenințare pentru democrație.

Reconstrucția economiei este un proiect de lungă

durată și de mari proporții, pentru care va fi nevoie de fonduri mari. Sunt sigur că e de prisos să vă amintesc că România era cîndva o țară bogată, frumoasă și productivă. Sistemul nostru de învățământ fusese, în timp de cîteva secole, o vatră de luminiș pentru înțelegere regiunea înconjurătoare. Artilierii, înțeleptuali, filozofi, matematicieni, savanți, compozitori, toți de o calitate exceptională, au făcut cunoscută România în lume. Bucureștiul trecea drept Parisul Estului. Instituțiile noastre democratice erau întrupate în, și garantate de, Constituția din 1923.

Innoirea Tărilor Mele nu va fi ușoară. În interesul pății și al libertății în Europa răsăriteană, va fi necesar un considerabil ajutor finanțar, pentru a puține fondurile adecvate la dispoziția proiectelor celor mai îndreptățite și la momentul potrivit. Așa cum Planul Marshall a adus stabilitate și prosperitate Europeani occidentale în anii de după al doilea răzbunător mondial, tot așa un ajutor constructiv, pe termen lung, cert de acesări interes ale echilibrului internațional, trebuie să fie acordat, pentru a dobândi asigurarea că această regiune strategică a Europei va intra în procesul de democratizare.

Fără îndoială, parțea cea mai nefastă din moștenirea perioadei comuniste nu e ruina economică, nu e săracia, ci felul în care suferă și mintea omului, un fapt deosebit de cel de 42 de ani de guvernare totalitară.

Condiția indispensabilă a unui succese durabilă și

schimbăriile politice și economice este înnoirea morală. Mai presus de orice, înțeleptul către societatea pozitivistă trebuie considerată ca un act de regenerare morală. Aceasta, la rîndul ei, nu poate fi îndepărtată fără o completă ruptură față de structurile și mentalitățile unui trecut mininoș.

Soluția este reabilitarea, în Tara Mea, a unor valori ca încrederă, sinceritatea, solidaritatea, abnegația, responsabilitatea personală, edată cu recuperarea memoriei colective, a istoriei naționale, pe care se bazează respectul de sine și o autentică mândrie de neam. Aceasta presupune însă și un nou spirit de comunitate, în care jefurile sunt coordinate. Pe aceste baze se poate concepe renășterea societății civile, restaurarea unei vigilente constituție civice, restabilirea unui adevărat dialog democratic și dezvoltarea pluralismului autentic, politic și economic.

Acestea sunt principiile pe care le apăr și pentru a căror punere în practică sunt gata să lucreze.

Mi-e împedite, ca și altor observatori independenți care anăjunsă la această concluzie, că autoritățile actuale nu fac ce ar trebui pentru a transforma astăzi economia, cît și atmosfera politică. Chiar acei membri ai guvernului care încercă să introducă reforme reale sunt impiedicați de vechile structuri și mentalități care le stau încă în cale.

Totuși, această munecă trebuie întreprinsă fără înlăturare. De aceea am cerut organizarea unei comisiuni care să acioneze pentru a realiza o anchetă cuprinzătoare asupra economiei și societății românești. De asemenea, nu doresc să fiu un spectator pasiv al acestor mari opere de reconstrucție a Patriei Mele. Ca Rege și ca Român, este de datoria mea a interveni activ pentru apărarea și promovarea interesei poporului meu.

Înțeleg să o fac în două feluri. Mai întîil, voi chema experți în toate sfînturile economice, sociolog și ale mediului înconjurător pentru a-mi da sprijinul lor în ale căror unul vast proiect care să pună bazele noilei Românie. Astfel, nădăjduiesc că atrag bunăvoiința internațională către Poporul Meu, dincolo de ajutorul umanitar de care este o nevoie imediată și urgentă, și să fac auxile nevoie sale în vederea unui îndelungat viitor. În al doilea rînd, să voi strădui să lucrez cu toți aceia care, în România, arătă prin faptele lor că sunt pregătiți să-si sufletească minciinile și să elădească un viitor mai bun pentru întreaga nație.

Călărușii noștri de ordină trebuie să fie unire, nu deschidere. Reconciliere, nu răzbunare. Devotamente gata de sacrificii pentru Tara și Popor, nu urmărește unul meschiu cîstig politic, din ambiții egoiste. Pe această cale cred că pot să acționez ca un catalizator în crearea unui climat de încredere, cooperare și credință, pentru binele Tărilor Mele.

Sunt adesea întrebă de cel care, din afară României, doresc să ajute: „Ce putem face?”. Răspunsul meu este: ajutați-mă să ajut România ca să nu treacă multă vreme pînă cînd Tara Mea și Poporul Meu își vor relua locul deplin ce îl ve cîndine în familia națiunilor libere, căreia desigur an să-i aducă o contribuție pozitivă, a lor proprie.

Problemele cu care se confruntă România nu sunt noi de rezolvat. Orice de gres ar fi sarcina care ne așteaptă, nu e timp de pierdut. Sunt atîea de făcut și nu ne putem întări să le lăsăm la volă vremii care trece. Am înțeles să mă întorez în Tara Mea anul trecut, de la Paris. Am înțeles să mă întorez și de a contribui din toate puterile Mele la eforturile Tărilor și Poporului Meu de a-si dobândi bu-năsarea, înflorirea și fericirea.

Vă mulțumesc înturor.

New York, 13 februarie 1991

CERCETARE FUNDAMENTALĂ ȘI BIROCRATIE

Este un adevară bine cunoscut, parțial acceptat și la noi, că știința este un important factor de progres în societate. Declarativ, acest lucru era afirmat și înaintea evenimentelor din decembrie 1989. Bineînțele, doar declarativ. Situația cercetării — în general — și a cîștii fundamentale, în special, era jalnică. Să accesașă nu numai din enuze pur materiale. Să poată că nu ar avea rost amintirea acesta, căci în treburi care se pună acum este în ce măsură să-să schimbă lucrurile în acest domeniu? Bineînțele, toată lumea științifică de la noi înțelege că, săraci fiind, nu putem emite pretenții exagerate. Să, că e dovedă a acestor înțelegeri, nu stiu ca pînă în prezent să se manifestă revendicări din partea cercetătorilor (deși salariile noastre, raportate la nivel înalt de profesionalism și specializare, sunt pur și simplu derizorii). Dar o activitate normală de cercetare cere un minim de condiții. Sunt oare acestea asigurate?

Se stie că, în prezent, majoritatea instituțiilor de cercetări fundamentale depind de Academia Română. Cred că foarte mulți cercetători s-au bucurat atunci cînd, renunțindu-se la tutelării supărătoare sau artificiale, finanțate prin contracte de multe ori formale sau inițiale, au trecut la Academia Română. Deși sunt voci care contestă oportunitatea acestor organizații (poate nostalgia fostului C.N.S.T. de tristă amintire), credem totuși că în perioada de trăsire în care ne aflăm și înțind seamă de tradiții bune ale cercetătorilor în cadrul Academiei, această formă este cea potrivită. Desigur, acest punct ar merită o discuție mult mai amănunțită, dar nu acesta este obiectul rîndurilor de față.

Ceea ce ar trebui amintit, acum sănătății condițiile financiare absurdе ce rezultă — cel puțin în momentul de față — din faptul de „a fi bugetat”. Ma cedor în continuare la o situație și la un Institut pe care îl cunoște bine, deși situația este generală. Condițiile necesare unei activități normale a Institutului nostru — este vorba de Institutul de Matematică al Academiei — sunt următoarele: 1) Asigurarea fondului de salariaj, 2) Asigurarea cheltuielloare de funcționare, 3) Investiții indispensabile. Ce considerăm a fi cheltuielloare de funcționare? În afara celor evidente (umana, căldura, eventuală chiria) apar trei tipuri de cheltuieli absolut indispensabile. Anumit, în primul rînd cele referitoare la documentare (deci mai ales cheltuieli valutare). Despre importanța acestora aprobă că nu ar trebui insistat... Dar Academia nu-a primit (nici noi, nici măcar Biblioteca Academiei) nimic. Rețineți: absolut nimic.

Să nu se creadă că nu se fac eforturi: se asigură diferite schimbări (destul de numeroase), se obțin gratuit cărți pentru a le acție și publică recenzii la revistele noastre, se fac schimbări susținute de preprinturi cu o serie de centre matematice importante. Am primit și unele ajutoruri, destul de importante (mai ales în cîrti). Dar totuși acesta nu pot, în nici un fel, a se substitui unei minime slăcări de valută (cu atât mai mult cu cît și revistele din țările de Est, și mai ales cele sovietice, se vor achiziționa de acum încolo în valută).

Am pomenit de schimbări. Dar ce schimbări se vor putea face cînd din motive economice rău înțelese, se ampletează volumul revistelor editate de Academie cu o treime? Să și gîndit vreodată actualului (și totodată și fostului) Director al Editurii Academiei la economiale în valută pe care — prin schimbări — le asigură accesul la reviste? Dețe-mi vole să mă îndoileesc.

Alte cheltuieli privesc fondurile de deplasare. Numeroși cercetători primesc invitații la coloșii, simpozioane, conferințe. Este absolut normal ca Institutul să poată acoperi, fie măcar parțial cheltuielloare de deplasare (de regulă cele de întreținere fiind susținute de organizator), călătoria făcindu-se în modul cel mai economic cu puțință (clasa a II-a pînă la Paris, două nopți și o zi). Ce tinări cu 3.000 de lei pe lună poate să plătească 15.000–20.000 de lei pentru o deplasare pe o săptămână (aceasta în Europa)! Dar în Statele Unite? Dar în avionul? Cum poate face cunoaște rezultatele sale cele mai recente, cum poate să discute cu cei mai buni specialiști? Reamintim că în anul 1990, grăție obținării unor fonduri ca în anii precedenți, acest lucru a fost posibil. Se pare că 1991 se anunță mult mai greu. Să — atenție — aici apare concepția absurdă zicem noi — despre înțeleptul bugetare. Pentru că nu se cer banii în plus. Dar avind mulți cercetători plecați la specializare sau invitați ca profesori în diferite universități, se realizează importanță economice din salarii. Dar ele nu pot fi folosite, căci întrăm în alt „capitol”. Deși economile se vară la buget, economii care ar permite multe realizări. În particular și unele investiții. Avem (și alte instituții au și mai multă) aparatură științifică. Să îl nefolosim un xerox din cauza unei mici pieșe de plastic, sau un printer cu laser din cauza unei pieșe ce costă circa 8–10 dolari este absurd. Am întrat astfel în a treia categorie de cheltuieli. La noi, acesta se întâmplă în primul rînd hirția, necesară editării unei reviste proprii și hirția xerox (care permite editarea unei valoroase serii de preprinturi) dar și uruzarea muncii cercetătorilor. Sau ne întoarcem la metoda medievală a articolelor co-

plate pe furaj la calcio (care nici ele nu se găsesc)? Dar și corespondența, trimiterea de articole, de corecturi, și vorba deci de corespondență științifică, și desul de intensă și costisitoare.

În sfîrșit, ce facem dacă ne sosește un invitat străin? Prețurile hotelurilor (în ipoteza optimistă că primește leii) sunt exorbitante. Numerosi specialiști de valoare recunoscătoare să nu anunță dispună să vină la Institutul nostru. Ar fi extraordinar de interesant și stimulator. Dar — deși și plătesc drumul, nu cer onorarii (oare săi contabilii Academiei ce onorarii ar primi dacă să se deplaseze respectivii specialiști pe o perioadă echivalentă într-o universitate occidentală?) — ceea ce, ceea ce trebuie să îl se asigure. Ca să nu mai spunem de acele minime cheltuielloare de protocol (iarăși venim cu cafeaua de acasă?).

Dar ce facem cu imposibilitatea premierii în cazul obținerii unor rezultate deosebite sau ai unei activități remarcabile? Îmi amintesc de bunul obicei ce există prin anii '60, cînd directorul Institutului putea premia (pe atunci destul de substanțial) pe cei ce sustinuse teze valoroase de doctorat. Desigur, cercetătorii nu fac știință pentru aceste premii, dar stimularea joacă un rol important în orice activitate.

In sfîrșit, ultima aberație: orice contract ar încheia Institutul, toate veniturile se vor sără la buget! Atunci de ce să ne batem capul și încheiem contractul? Că o căță parte din veniturile realizate astfel și normal să se verse la buget, de acord, dar veniturile în întregime? Hotărârea Guvernului de reinființare a Institutului de Matematică prevede că acesta trece personalitate juridică și autonomie. Dar în aceste condiții despre ce autonomie mai poate fi vorba?

Mi se va răspunde că acestea sunt dispozitivele Ministerului Finanțelor. Dar acest răspuns nu justifică sau nu scuză nimic.

Toate anomaliiile enunțate nu fac decât să reflecte o mentalitate nefastă, stupidă în esență ei, moștenire directă a comunismului de care ne lăudăm că ne-am debărasat. Dar aceste restricții îngreunăță enorm desfășurarea normală a activității științifice, cu riscul, în timp, de a o anihilă. Nu suntem sclavi, nici judecări în mină birocrație. Să, parafazind o veche vorbă românească: val de jara ce n-are grija de oamenii săi de știință. S-ar putea să-i piardă. ■

G. GUSSI

Membru al „Solidaritatei Universitare”

Pentru un tratament penitenciar civilizat

Interviu cu dl. RADU VALENTIN, director adjunct la Direcția de Legislație și Studii din Ministerul Justiției

REP.: În zilele 13–15 martie 1991 a avut loc simpozionul organizat de Direcția Generală a Penitenciarilor pe tema elaborării unei noi legi a executării pedepsei. Cum apreciați acest eveniment?

R.V.: Aprecierea nu poate fi deosebită pozitivă. Simpozionul marchează un moment de cotitură de la ermetismul existent în acest domeniu în sistemul comunist către o cărcare deschisă și transparentă. La simpozion au prezentat comunicările laboratoare lucrătoare din domeniul penitenciarelor și, ceea ce trebuie subliniat, s-a degajat strânsa de a se demonstra că date și cifre situația dezastroasă moștenita de sisteme penitenciare de la dictatura comunistă.

Simpozionul a mai demonstrat că problema penitenciarelor nu este numai a Ministerului Justiției sau a administrației acestor instituții, ci și a problemei sociale, de larg interes, deoarece numai în 1990 — potrivit datelor prezentate — peste 60 000 de persoane, cîră deloc neglijabile, au avut contact cu mediul penitenciar.

REP.: Atât sprecată ca dezastroasă situația sistemului penitenciar. Vă rog să detaliați acest aspect.

R.V.: E greu ca în spațiul redus oferit de un interviu să poți reda tabloul sumbru al condițiilor din penitenciarile românești. Desigur, nu se mai folosesc „glăurile negre” — camere sau mai bine zile grote în subcelul fortului Jilava, în care nu pătrunde lumina zilei, și nici „uriatorice”, o altă încăpere de tristă amintire pentru cel ce a trecut pe acolo, care te însoțește și astăzi, chiar ca vizitator. Aspecte revelatoare sunt și ar putea fi: spațiul total insuficient, care face ca în momentul de față zeci de detinuți să fie căzuți în aceeași încăpere, norma de spațiu fiind de 6 metri cubi pentru un deținut, ceea ce este insuficient, cu atât mai mult ca ești acasă nu poate fi respectată datoria de separarea unor categorii de detinuți de alții; este înunată aglomerarea a trei rînduri de paturi suprapuse, care lăsă impresia mai curând de răstele penitenciar materiale decât de dormitoare. Deținuții nu au pijamale, nu există în cantități suficiente lenjerie de pat, iar calitatea și cantitatea hranei, ca și dotările sanitare, sunt sub orice critică.

REP.: Simpozionul a pus în discuție necesitatea elaborării unei noi legi pentru executarea pedepsei. De ce este necesară o astfel de lege și de ce acum?

R.V.: Necessitatea eliberării României la standardele internaționale în ce privește respectarea drepturilor fundamentale ale omului face imperios necesară re-examinarea tratamentului penitenciar. Numeroase documente ale O.N.U., ca și ale Consiliului European, au recomandat statelor civile norme mai umane de tratament pentru detinuți și mai ales crearea unor modalități de a acționa pentru recuperarea și reintegrarea lor în societate după împărtirea pedepsei. De ce acum? Pentru că situația a devenit intolerabilă astăzi pentru că obligați să execute pedepsele, cît și pentru că ce lăzrează în acest domeniu.

REP.: Ca participant în colectivul ce informează proiectul noii legi în materie, puteți menționa unele elemente de noutate ce vor fi aduse?

R.V.: Proiectul noii legi se elaboră de un colectiv în cadrul Ministerului Justiției. Propunerile noastre — mă refer exclusiv la autorii proiectului — vizante, în primul rînd, umanizarea regimului de execuție a pedepsei privative de libertate prin norme care să asigure: a) că mai bună individualizare a tratamentului în funcție de datele și comportarea ce caracterizează pe condamnați; norme și măsuri care să garanteze dezvoltarea unui proces educativ efectiv de către educatori civili, profesioniști; asigurarea dreptului detinuților de a primi publicații fără restricții, de a primi cărți, de a-și putea procura apărute de radio și televiziune, și astfel încât să dobânda penitenciarilor cu astfel de materiale este deplorabilă; creațional și hiria nu vor mai fi considerate „instrumente subversive” și se va acorda dreptul condamnaților de a avea chiar și conborbiri telefoniice; se va prevede dreptul condamnaților de a avea legături cu reprezentanții cultelor și de a asista la slujbele religioase; se recunoaște dreptul la corespondență cu familia și alte persoane, precum și cu organele judiciare; proiectul preconizează o nouătate de proporții prin acordarea dreptului condamnaților de a fi autorizați să poarte îmbrăcăminte personală în locul vînetut și uniforme uniforme vîngăte, precum și dreptul de a avea contact cu avocatul, fără ascultarea conborbiri, și astăzi.

REP.: Cum este privită în proiect problema munca detinuților?

R.V.: Sprijnind de legile în vigoare, care prevede că munca este obligatorie și element esențial al eșenației reeducației, proiectul se aliniază normelor orientative emise de Consiliul European, considerind că munca este un element pozitiv în tratamentul penitenciar, adică un factor care contribuie la reeducația detinuților, dar nu singurul și nicidecum factorul esențial. De aceea preconizăm ca programul de munca să al deținuților, de regulă, să fie redus de la maximum 12 ore pe zi, cît este în prezent, la maximum 8 ore, cu respectarea zilelor de repos legal, în scopul rezilirii efective a unor programe educative. Administrația trebuie să ia măsuri spre a asigura calificarea, pentru munca utilă societății, cu procedere *

tinerilor, iar munca va trebui răsplătită printr-o plătită echitabilă, sau cum se procedează în ţările civilizate.

In prezent, munca detinuților este evasăriștă, doar 10% din valoare, cu care este remunerată, nu este stimulator. În Franță, de exemplu, remunerarea ajunge la 2/3 din valoare.

Într-unul din materialele prezentate la simpozion se-analiză caracterul neproductiv, urmă condamnaților fotografi la munca și rezultatul economic nesigur.

Așa cum am arătat și în intervenția mea la simpozion, condamnatul, ca de altfel orice individ, trebuie să aibă o motivare tanără și suficientă pentru ca

energile sale să fie declanșate la capacitatea maximă. Interesul individual nu va putea fi stimulat decât printr-o remunerare corespunzătoare pe care, având în vedere și posibilitățile financiare reduse, o apreciază la minimum 50%.

Fără plătită, activitatea productivă în care sunt folosiți condamnații schiavizașă aproape cu munca silnică, pedepsă repudiată de mulți de toate ţările civilizate.

Problema cea mai dificilă însă va fi cea a asigurării de locuri de munca, în condițiile în care se manifestă fenomenul somajului, ceea ce ne obligă să găsim soluții variate și suple, care să spargă tiparele actuale.

REP.: Ce preconizati pentru imbunătățirea condițiilor de viață ale detinuților?

R.V.: Din datele prezentate la simpozion a rezultat că majoritatea stabilităților penitenciară sunt foarte veci, cu un grad avansat de uzură, rău întărite, fără dotări corespunzătoare. Nu suntem singura țară care ne lovită de această situație.

De aceea, inspirindu-ne din programul 13 000, înfiptul cu succes de Franța în numai 2–3 ani, preconizăm să propunem guvernului un plan etapat de 3–5 ani pentru refacerea, modernizarea și umanizarea închisorilor românești.

Dacă o asemenea propunere — astăzi părțea bizară, lucrurile nu stau chiar așa.

Astăzi cînd vor exista infractori, va exista și nevoie de menținerea sistemului penitenciar. Din păcate, fenomenul infracțional — și în special în segmentul caracterizat de violență — este în creștere. Si suntem, pentru a se asigura un tratament penitenciar civilizat, care să nu lezeze demnitatea umană, formativ, și nu dezumanizant, va trebui să se renunță la multe din insolubile și improvizările stabilităților penitenciară, altele vor trebui renunțate, iar altele construite.

Desigur, în înfiptuirea acestor deziderate vor prevala mijloacele economice și voința politică — instrumente care nu sunt la indemina autorilor proiectului de lege.

REP.: S-a discutat și se mai discută despre abuzuri și ilegalități la locurile de detinere. Ce preconizati pentru asigurarea respectării legii în penitențiere?

R.V.: Pornind de la concepția că faza executării pedepsei este de fapt faza finală a procesului penal, în care respectarea legii are această importanță ca în procesul propriu-zis, preconizăm crearea instituției „judecătorului pentru executarea pedepsei”, de inspirație franceză, dar pe care sperăm să o perfecționăm.

Judecătorul pentru executarea pedepsei va avea importanță marcată în ce privește individualizarea traienței condamnaților, verificarea legalității și terminației sanctiunilor, acordarea unor recompense, cum ar fi permisiunile vizitării familiei și chiar eliberarea finală de termen.

De asemenea, va crește rolul procurorului; care va avea dreptul să inspecteze orice loc de detinere, să își contacteze orice deținut, să verifice modul de aplicare a legii și să le sau să propună măsurile necesare.

In acest fel va dispărea „monopolul secretului” asupra soartei detinuților, care era în mîna administrației penitenciară.

REP.: Cum priviți rolul pressei, vis-à-vis de preoții în penitențiere?

R.V.: După remarcabila intervenție la simpozion, pe această temă, a părintelui Galeriu, îmi vine foarte greu să mă hazardez într-o discuție.

Totuși, cred că rolul preotului în redescoperirea a tot ce este mai bun în ființa umană nu poate fi subînțuit de nimic. Nici judecătorul, nici educatorul nu pot face pe cel din captivitate să-și depășească, prin credință, condiția nefericită, să-l facă să aibă sensul vieții și să-l redea speranță. Căci unde nu mai există speranță, nimic nu mai poate exista cu adevărat.

REP.: Cum priviți rolul pressei, vis-à-vis de problematica penitenciarelor?

R.V.: Presa, acesta de bună calitate, profesională, obiectivă și care nu urmărește numai hit-uri, poate avea și în acest domeniu un rol valoros, sub triplu aspect: contribuie la informarea persoanelor din mediul închis cu privire la ceea ce se întâmplă în lume, prin același prezentându-detinutul pentru viața din societate; de asemenea sănătos, preconizăm dreptul detinuților de a primi neînțită publicații. Presa mai contribuie la informarea opiniei publice cu privire la dificultățile sistemului penitenciar; de aceea preconizăm recunoașterea libertății presei de a suna astăzi aceste aspecte, de a efectua anchete, și chiar apelații la opiniile săi pentru ca opinia publică și organurile competente — printre care și nivelul parlamentarului —, ca și organismele internaționale să cunoască realitatea și să ne ajute la îmbunătățirea lor. În fine, și în acest domeniu, presa, prin dezvaluarea abuzurilor și ilegalităților, poate contribui la măsuri care să duce la aplicarea corectă a legii, la selecționarea unor cadre corecte și cinstite, și în felul acesta la realizarea scopului social pentru care sistemul penitenciar a fost creat.

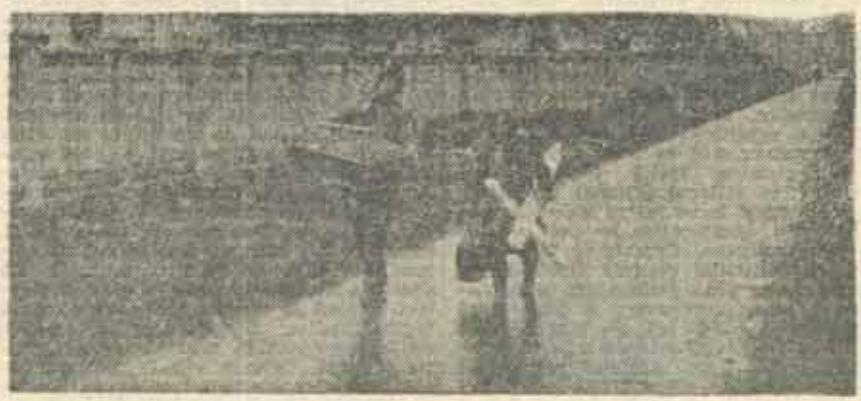
Interview realizat de
SORIN FAUR

FOTOGRAFIA ANULUI

• Zilele trecute, agenții de presă anunțau că la a 45-a ediție anuală a concursului de fotografie de presă, intitulat: FOTOGRAFIA ANULUI — SPONSOR: ASOCIAȚIA NAȚIONALĂ DE PRESĂ A FOTOREPORTERILOR DIN S.U.A.

— Firmele CANON și KODAK, la secția reportaj artistic, premiu de fotografie excelentă a reprezentantului RADU SIGHEȚI din România pentru fotografie intitulată „SIDA”.

Radu Sigheți este un nume împus în fotografie românească de reportaj, după revoluția din decembrie 1989, fotoreporter la publicații pentru străinătate și colaborator permanent de aproape un an de zile, asigurând serviciul fotografic pentru România și agenției de presă REUTER, care recent și-a deschis oficial la București birourile. (EMANUEL PÂRVU)

27 MARTIE – MEMORIA UNIRII

REFERENDUM CU STEA ÎN FRUNTE

■ DOAR „SCUTUL LEGII” E SCRIS
CU CHIRILICE

Atunci să le duci întruniri de-a-le noastre, banale, de supraelastic, și niste zare, astă i-ar bucura cel mai mult. Ba nu, zare, nu, că le e încă destul de greu să le deschizi, și mai simplu pentru ei să citească în moldovenesc cu litere chirilice.

Ajuns în Basarabia, vezi că intr-adevăr cum așa e, cum cobori din autobuz te întrebă două fete dacă n-ai cunosc „schimbări sportiv” și, dacă le zici că n-ai, îngină pentru ele îndepărându-se: „au, da” n-ai vrut să ne dea”. De zare nu te întrebă nimic, nici chiar cei de la Frontul Popular din Moldova, dar vezi că ei au în Chișinău multe zare scrise cu caractere latine, într-o limbă frumosă, curată, doar „Scutul legii”, e scris cu chirilice. În schimb, observi cu strângere de înțimă că toate amanurile particolare cu vînd-cumpăr-închiriez, lipite prin zântă sau la întimplare pe stâlpi, sunt scrise cu caractere slavone. Fiecare anunț are niste franjuri pe care și sunt un număr de telefon. Dacă te interesează, rupă franjul și-l lezi cu tine.

■ OSPĂTAREA DIN DRUM

Pînă către centrul, Chișinăul pare o colonie. Cenușul mohotri și spari în dese rînduri de vîro stea roșie cu cinele colțuri, de către un Lenin fănic aflat în tot felul de poziții favorabile, aerodinamice (se pot număra cel puțin 10) și de cîte o pancartă cu: Chișinăneni! Participeți activ la reforma sistemului politic. La ridicarea „s.a.m.d.u.l.”. Apoi intîlnirea oamenilor (care au cunosc așa straniul al muncitorilor lui Chagall — toți, copii, femei, bărbați, deputați chiar, poartă în contururi mărgisoare și și intîlnesc cuvintele, singure sau împreună: „ca stare, pur și simplu, să stăruim, îndeobște, să va ridicați în deal, la ospătărie, an în vedere, la o grada comitetului executiv, în verană, dumneavoastră sătăi ce-i săn veranda, cum se zice la dumneavoastră?!”). Tot verană. Dar dumneavoastră sătăi ce-i săn referendum organizat de Consiliu și început cu trei zile înainte?

■ LIBER, CU RAIONETA IN SPATE

A fost mai ceva ca la 20 mai. Bineînțeles că nimenei de la central de votare din unitatea militară Tighina și Ministerului de Internă nu era în măsură să răspundă de ce a început mai devreme referendumul. Cel de la celelalte centre de votare nu erau nici ei imputerniciți să răspundă. În schimb, maiorul Nicolae

Rosovan, care comanda grupul de polițiști ce serveau drept tampon între parașutist și unitatea de pe Pamfilov / Vasile Lupu și pîchetul de moldoveni ne-a cerut „să spunem la revistă cu căi mirăvîie se stăruie că Imperiul să mențină ocuparea asupra noastră”. Pe data de 16 martie, în Pamfilov a avut loc o clopnire între parașutistul sovietic care au ieșit din unitate și moldovenii care pîchetau afară. Bilanțul: oameni îmbrănciți, loviți, însângerati, o cameră video a programului „Vremia” de la Moscova distrusă. În ziua următoare, roulurile s-au schimbat, parașutistii filmau de dincolo de zidurile unității, acesta răminind cel mai fiecare punct al Chișinăului, dovedind fiind vestele antigori, genunchiere, căzile și scuturile polițiștilor.

■ DE UNUL SINGUR, 22 DE BULETINI

In afara de Tighina și Pamfilov, au mai fost organizate centre de votare în unitățile militare din Kubinskata, Karl Marx, la aeroport (unde, ca și la Frunze, fusese marcate tancuri), la Poticani din Cartierul general al districtului militar și la Zavod în apropierea uzinei unionale „Signal”. În care lucrau mulți rusofoni, unitățile aduse cu 25–30 de ani în urmă în Moldova ca specialisti. În afara de militarii care de voie — de nevoie au votat (unii au refuzat să voteze și chiar au declarat greva foamei în semn de protest — după cum a transmis emisiunea „Mesager” a Televiziunii din Chișinău), între 14–17 martie accesul presei a fost interzis, dar au intrat în centrele de votare tot felul de persoane ce pretindeau a face parte din comisările pentru referendum, plus cîțiva mucaliti îndrăznitori, moldoveni care au votat în unul, două sau chiar trei centre, completând sau susținând, după bunul place unul, doar sau chiar douăsprececi și două de buletine de vot. Deci și rusofonii puteau completa același număr de buletine.

Forțele militare suplimentare dislocate, apreciate la cîteva zeci de mii, au fost retrase între 18–20 martie de pe teritoriul Moldovei. După centralizarea rezultatelor, Moscova a anunțat cu „legitimă mindrie patriotică” faptul că majoritatea (71%) s-a pronunțat pentru o unire sovietică reînnoită.

In Moldova, anunță Frontul Popular, s-au prezentat la centrele de votare numai 27% dintre persoanele cu drept de vot. Rezultatul este că moldovenii nu mai cred în încrezătorul Kremlinului.

EUGENIA COJOCARIU
SEBASTIAN ȚARALUNGA

L.

Democratizile posttotalitare ale Poloniei, Cehoslovaciei și Ungariei se află acum pe terenul virgin al unei situații fără precedent istoric. Ele sunt democratii autentice, dar au moștenit un sistem economic și administrativ instaurat de predecesorul lor politic, statul totalitar. Există o evidentă neconcordanță între caracterul puterii politice pe de o parte și cel al puterii economice și, în mai multă măsură, administrative, pe de altă. Această neconcordanță nu are nimic de a face cu obisnuita diviziune (de funcții și modus operandi). Într-o stat și societatea civilă. Dimpotrivă, actuala neconcordanță rezultă tocmai din absența acestui tip de diviziune în cîteva domenii decisive. Această situație este cu adevărat fără precedent istoric. În mod normal separarea societății civile de stat precede instituționalizarea și instaurarea deplinei și suveranității democratice libere, care presupune diviziunea puterilor, recunoașterea egalației în fața legii, proclamarea drepturilor (libertăților) omului, instituirea sufragiului universal pentru bărbați și femei și multe altele. Desi constitutiile lor sunt încă în curs de elaborare, noulă democrații au acceptat deja toate aceste principii: cu toate acestea, hozele unei instituții democratice specifice unei societăți civile sunt instalate și în mod evident absente. Societatea civilă trebuie să se constituie în viitorul imediat previzibil, căci dacă acest lucru nu se întâmplă nicio instituție democratică se pot prăbuși sau pot degenera. Caracterul fără prevedere al situației conferă fiecarui pas săvîrșit de aceste democrații posttotalitare central-europene o importanță enormă. Dar fiind că ele sunt primele obligate să se confrunte cu o sarcină istorică absolut nouă, succesiul sau execuțior va modela în mare măsură viitorul Europei Centrale și de Răsărit și, într-o

AGNES HELLER

Autoconstituirea societății civile în democrații posttotalitare

măsură mai mică, pe cel al Europei și al întregii lumi.

Nu numai că sarcina este fără precedent, dar populația Europei Centrale s-a găsit complet negrepătită pentru situația din care acasă sarcina rezultă. Timp de decenii doctrina Kirkpatrick și predecesorile ei au dominat imaginația politică. Se credea că statele autoritare și cele totalitare diferă unele de celelalte prin rezistență lor față de presiuni, presupunând faptul că un regim autoritar poate fi răsturnat, nu însă și unul totalitar. Forța de autoapărare a statului totalitar era atribuită nu numai terorii, instituționalizarei, ci și condiționării ideologice. Intelectuali, est-europeni, mai ales cei care au trăit revoluția ungură din 1989, nu au acceptat niciodată doctrina Kirkpatrick, căci ei au fost martori direcți ai rapidelor prăbușiri a unui regim totalitar. Dar distincția teoretice nu influențează în mod serios imaginea politică. Oricare vor fi fost concluziile teoretice ale intelectualilor, practic nimeni nu s-a așteptat la prăbușirea re-

APEL AL F.P.M. către cetățenii Republicii, către Guvernul Republicii Moldova

CONCETĂNEI

Evenimentele din ultimul timp din Uniunea Sovietică ne demonstrează în mod evident că vechiul sistem totalitarist este în agonie. Zvirolofii săi s-au făcut similiți cu o deosebită cruzime pe parcursul ultimilor ani, revărsindu-se în măceluri singeroase în diferite orașe ale republicilor ce-si revendică independența.

Conducerea Uniunii Sovietice sfidează cu tot mai multă agresivitate interesele politice și economice nu numai ale republicilor de la periferie împărțite, el și interesele Rusiei, intenționând să înțâi în umilință și săracie toate popoarele U.R.S.S., inclusiv poporul rus.

Lupta împotriva dictatului Centralului, împotriva sistemului totalitarist intră într-o fază decisivă. Rusia democratică s-a desleptat.

Forțele politice progresiste din Republica Rusia nu mai sunt în izolare. Ce ele s-au solidarizat cetățenii satelor de orașe, care își au milinguri și demonstrații în susținerea parlamentului Rusiei și a liderului său Boris Elitin. Alături de ele sunt minorii, care nu mai vor să fie robii în propria lor țară. Minerii din Kuzbas, Rosmor, din alte regiuni, renunță la revendicările de ordin economic, ce nu pot să fie satisfăcute într-un regim totalitarist, pledând pentru o reformă politică radicală, ce ar asigura o reală democratizare a vechiului sistem. Guvernul unional îl amenință că vor fi supuși unor sanctuimi economice drastice, familiile lor sunt amenințate de foame.

Practica cîtoră ani de activitate a miscărilor democratice, orientată spre democratizarea sistemului totalitarist, spre obținerea unei reale suveranități a tuturor republicilor, ne-a demonstrat că avem sansa să edificăm o comunitate de state suverane, cu cetățeni egali în drepturi, indiferent de naționalitate și confișciune, numai dacă ne vom uni eforturile.

Astăzi este necesar să continuăm tradiția noastră de solidaritate cu țările baltice, cu Georgia, cu toate popoarele ce răvnesc spre libertate prin acordarea unui sprijin moral și material minorilor. Numai împreună vom putea liniști pieptul politice, economice și militare a centru.

Ajutorul nostru de astăzi, susținerea materială a muncitorilor din minele Rusiei și Ucrainei ar fi un gest de noblete și atitudineumanitară făță de nevoile color care, la fel ca noi, luptă pentru libertate.

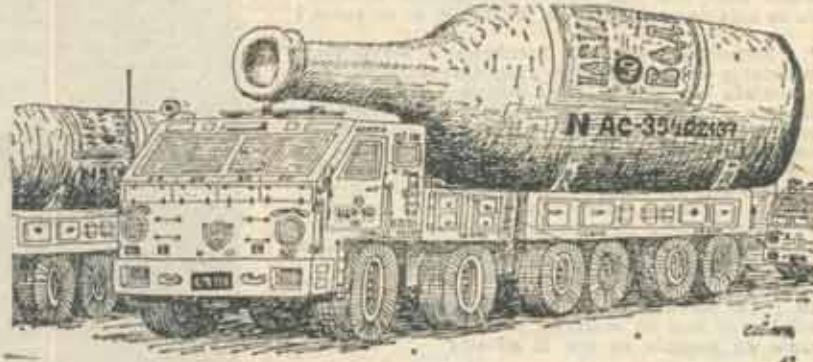
Facem apel către toți cetățenii, către toate miscările și formațiunile politice și obștesi din republică să susțină această inițiativă prin colectarea produselor alimentare care vor fi expediate în ajutorul minorilor-greviști.

Apelăm la Guvernul Republicii Moldova să deschidă un cont special destinat donațiilor benevoli din partea cetățenilor și întreprinderilor. Propunem să-vă încurajăm să se asociază la această inițiativă concentrând ajutoarele venite din localitățile respective și transportându-le în mod organizat la Chișinău, de unde urmează să fie expediate la locurile de destinație.

Sperăm că apelul nostru la solidaritate, maturitate politică și generozitatea creștină va fi auxil de toți oamenii de bună credință din republică.

COMITETUL EXECUTIV AL SFATULUI F.P.M.

Chișinău, 21 martie 1991

trimite înzeci pentru a spăra statul din Europa Centrală-răsăriteană, regimul totalitar s-a prăbușit spectaculos, și într-un timp surprinzător de scurt. Nu s-a arătat nici un semn al solidității totalitarismului, nici al pretinției izbutite condiționării ideologice. S-a demonstrat, așa cum oamenii din Europa Centrală au sănătatea sănătoasă, că regimul totalitar nu a fost niciodată legitimat aici, că el a fost menținut în accusă regină doar de balonetele străine. Revoluția politică a avut atât de rapid și de pașnic, încât ca să dovedească lipsit de dramatism. Uneori oamenii nici nu observau că „potopul”, atât de așteptat și totuși considerat atât de improbabil, se produisese doar.

Zorii zilei de „după potop” au înfășat, foarte rapid și au găsit totușă lumeni complet neprecăzută.

Diferența între statele totalitare și cele autoritare s-a dovedit nesemnificativă. Ceea ce apare acum ca fiind crucial, este mai degrabă diferența între acele state autoritare și totalitare care nu au izbutit (sau intenționat) niciodată să totalitățize societatea pe de o parte, și acele state totalitare care au realizat acest lucru, pe de alta. Câtă vreme statul este totalitar, dar societatea nu este, sau nu este încă, totalitarizată, o nouă pagină a istoriei poate fi întocmai după colapsul regimului totalitar (aceea ce s-a întâmplat după prăbușirea fascismului în Italia, sau a regimului comunist în Ungaria în 1919). Dar cu cît societatea a devonțat mai totalitarizată, cu atât mai dificil este să întreacă pagina. Societatea totalitățizată trebuie, atunci, deconstruită; iar autoconstituirea (ca și constituirea dinăndă) a societății civile va fi, în acest sens, pasul decisiv. ■

Traducere de
ANCA OROVEANU
(Vă urma)

O TENTATIVĂ EȘUATĂ DE EVADARE

Aproape că ultasem de existența Uniunii Sovietice, accusată realitatea incertă, greu de negați și aproape imposibil de gindit în termeni normali, nici imperiu, nici federatie și nici pară ca lumea, acesta anarcionism impins și astfel în viitor, dar mi-a redus-o în atenție, cum numai un mare creator de lumi, un adevarat demisură poate să o facă, Aleksandr Soljenițin. Se vede treaba că în America pînă și Rusia este cu putință și fi imaginată, din mai nimic. De jîră a tuturor posibilităților...

Este vorba de traducerea, foarte promptă, a ușoarei lui Aleksandr Soljenițin, intitulată Căderea Imperiului sovietic sau Cum să reinveniem Rusia. Acest text de nici o sută de pagini (în românește de Natalia Cantemir, apărut la editura „Rampa și Ecranul” din București) a mai fost discutat în paginile revistei noastre, de către Victor Ivanovici (Soljenițin, populismul și mafia, în nr. 48/1990). El a provocat un important text polemic, Adio, Soljenițin, al lui Bernard Henri-Lévy. În ceea ce mă privește, se spune mai degrabă „Adio, U.R.S.S.” decât „Adio, Soljenițin”.

Cum se vede încă din titlu, lucrarea este de (căci putin) două ori utopică: pentru că presupune, mad tutu, că Imperiul sovietic a căzut, și, apoi, pentru că își imaginează că Rusia ar mai putea fi reinvenită. Acestea sunt premisele de bază ale cărui, și discursul poate — trebuie — să înceapă chiar de aci. Căci aceste premise nu mi se par doar de documentul evident. A căzut care Imperiul comunism? Ar spune că mai curind căută și se întără, disimulându-se, întrările străvechi „europenești”. De nu-n-am gîndit decât la recentul „referendum”, la ideea în sine și la modul cum a fost prezentat și cum s-a desfășurat, și tot ar fi de ajuns. Evidentulacestea sunt, iar prea multă „subtilitate” în fața monstruosului nu poate decât să dăuneze. Dar că Imperiul se trebuie, ar fi bine să cădă astăzi cu totul altceva. Să chiar dacă astăzi ar să lucreze, „cădere” ca atare se afișă în directă continuitate cu Imperiul înscăpă — ca efecte.

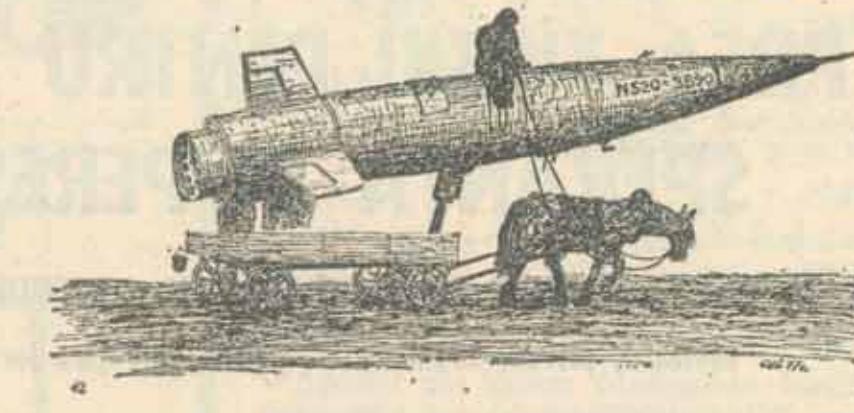
Tot încă de la nivelul titlului se postează opozitia operată de către Soljenițin între comunism și Rusia. În ceea ce mă privește, incă din mai degrabă înspre argumentația unui Alain Besançon, din vîrstă vechea Președintă sovietică, pasă rusă, care susține teza continuității dintre Imperialismul tarist și bolșevic, în ciuda aparentă rupturi. Căci tot o astăzi

fel de „ruptură” în sens de înnoire este, cred, și cea ce se încercă astăzi. Trebuie să stăpînească, prezent gorbaciovist! Vîitor — și la Soljenițin? Poftă proibită. Dar măcar de dorit, fie și în plan ideal? Aici și aci! Nu, din punctul strict, geografic și istoric de vedere, nu. Hotărît, nu. Încercând să gîndești Rusia ca vecin, nu ai să te aleagă. Trecutul demonstrează că erică de bine ar fi este râu. Chiar și opunându-te, ca popor, naști monștri, de tipul lui Ceaușescu. Ce deosebire, pein urmă, între tarism și bolșevism, pentru popoarele vecine Rusiei? Absolut nici una. Rezultă, pur și simplu, că nici o schimbare autentică în bine nu și cu putință. Gorbaciovismul, de pildă, ne-a adus și „revoluție” care ne-a ucis Revoluția.

Cum vede marele autor din Vermont realizarea dezideratului expus în titlu? În problema națională, soluția lui este viabilă, deși nu merge pînă la capăt și pleacă în azurul sociusui idealism al dorințelor. Problema în sine este, însă, cred eu, corect pusă. Poporul rus trebuie să renunțe la pagubioarele grandomanie imperială și să-si doa seama că nu se poate elibera pe ceilalți, pe cei ce o doresc. Unușprezece din actualele cincisprezece republiki unionale ar avea îndreptările să coară să lase din componenta U.R.S.S.-ului. Pînă la ora actuală, nu s-au anunțat, cu hotărîre, deci puse, totuși. Înțeles, însă, nu le va obliga să se despartă dacă nu o vor, ci doar le va respecta dorința, însă, că se pricepe de nimic să nu lasă nici micăză să le austre dominiile... Si astfel, Uniunea Sovietică ar putea devine Uniunea Rusă, cuprinzînd, în mare, Rusia, Ucraina și Bîelorusia. „Oricum ar fi — mai rău în secundă Rusia o suita de popoare și naționalități”; monștrul tot rămîne, deși zintă — la sfîrșit — nevoie să se mai ușureze, să mai arunce din leș, încercind să țina cica de sălbătre să nu se sufocă.

In cel mai tradițional egalem rusesc, autorul spune la un moment dat: „Înca un aspect: aprovizionarea avanțării a Europei răsăritene cu materia noastră prima. Au trăit destul în «lagărul socialist» — le ajunge”, făcînd cu cinism utilității organizat decenii peste decenii.

Foarte atent la problema demografică, și imponențial spatiului vital (o adverzitate supratematică a discursului său), Soljenițin pledează pentru mic, chiar minimă proprietate privată asupra pămin-

telui, trăgind, și el, cu ochiul spore meșterii economie japoneză. Pledeză pentru inițierea provinciei „mai” Rusiei patriarhale, un punct culminant atingindu-l în cîntumea temporară pentu instituția preșidențială, deci pentru Gorbaciov. Ca mai toti estei, pune și el politicul și economicul pe un plan secund, urgenta constituind-o spiritualul, moralitatea și socialul. Aici caracterul utopic îșe din pil în iveau și începe să facă ravagii, căci o astfel de împărtire manifeștă este total nerealistică, impracticabilă. Punerea într-o paranteză a politicului este exact ce agață „politicienii de profesie”. Procedind în felul acesta, diaurusul se înrealizează singur, iar distanțarea lui de realitate prinde viață.

In paralel a două, antieuropenismul rusesc tradițional nu mai este contracarat de nimic, poale doar de malestătili stilului scriitoricesc. Ca mai toti estei, și Soljenițin este încinat spre reformulari pagubitoare, spre „originalitate”. Este și în același timp dramatică apără încercarea lui de a împinge o soluție viabilă pentru U.R.S.S., vînd în același timp să rezolve, teologic, problemele de ordin general ale democratiei. De la o situație concretă — fără lăsare, astăzi — încercă spre discutare modelului imperialist al democratilor de tip anglo-saxon. „Spiritul democratic” presupune: „1. Bătălia pentru oameni; 2. statul la legă, iar pe de altă parte examinarea unor transacțiuni secundare neobligatorii (subl. mea): 1. structura parlamentară; 2. legile electorale universale. Aceste ultime două principii democratice nu sunt deloc evidente”.

Pentru majoritatea cetățenilor noștri nu pare numai important felul cum este alcătuit sistemul de votare, deci tocmai el are și influență hotărâtoare. Pentru noi, români, trecutul prin misteriosă, tragică experiență a alegerilor de la 20 mai, tema lui Soljenițin de felul cum

incercarea de evadare din Gulagul mental și lui Soljenițin s-a transformat pînă în urmă în încercarea de a perfecționa închisoarea. ■

BOGDAN GHIU

PRIVIND SPRE „JUNGLA LIBERTĂȚII” DIN ÎNALTUL TURNULUI DE TELEVIZIUNE DIN VILNIUS

Putin după miezul nopții de 13 ianuarie 1991, forte speciale sovietice au atacat studiourile Televiziunii lituaniene și turnul de Radiodifuziune din Vilnius. Aceste clădiri, ca și Parlamentul lituanian, erau păzite de civili înarmati care căutați. Agresorii au intrat în el cu tancuri și au tras în mulțime. Apărătorii nu au tras în mulțime. Apărătorii nu au tras nici un foc. Au rămas pe loc, păstrându-si pozițile, au căzut, iar cîntecul lor, de degenerat în tipice și genice și a fost stins în singur. Aproape o treime din cei 15 ucisi și aproksimativ 650 de răniți erau studenti și elevi de liceu.

Acest masacru a reprezentat de asemenea un eveniment cultural. În același timp, relatație, înainte și după 13 ianuarie, unitățile sovietice au capturat prin forță tipografia principală și depozitul central de hîrtie din Vilnius. Tîrcajul ziarierilor și revizorilor lituanieni a fost redus considerabil, prin acțiuni paleteante asemănătoare celor din vîreme de răsboi, iar publicarea de cărți a scăzut aproape la zero. Imperiul infițat a lovit în mintea, memoria și imaginatia lituaniană.

Acel cîntec care a murit subit pe 13 ianuarie este o componentă vitală a experienței pe care o detinem în comun cu Centrul și Estul Europei. El cristalizează o plăcuteță profundă de libertate (privată mai degrabă ca o grădină, decit ca o „jungă”), de dreptate, de demnitate, o speranță în druptul însușii de a avea o identitate, de a exista ca o comunitate distinctă de popoare cu stării și aspirații comune, în armonie cu alte asemenea comunități.

Era oare „naționalist” acel oameni care au apărât turnul de Televiziune din Vilnius cu trupurile lor fragile și cîntecul lor puternic? Era oare credința în acel cîntec o reminiscență, o credință anarcionistă în practicile magice primitive — aşa cum sună intitul în poemele lui

Ferenc Juhász — și de asemena discordanță cu individual modern național? „Ist uner feld eile este feld Burg?” Cacea ce se-a întîplat în Vilnius succesea opusul „nationalismului” în sensul mai negativ. Masacrul cu și cîntecul nu apociat și strins înlăturălit, polonezi și ruși. Clopoțele bisericăi — cîntecul ei și octonosul — au răsunat în timpul masacrelui și au continuat să bată la unison în lînhă și în vecină slavă. Steagul lui Israel a fluturat ca un simbol al solidarității pe cîldău Asociației Culturale Evreiesti din Lituania. Datează evenimentelor din 13 ianuarie, votul pentru independență în referendumul ce a urmat a devenit un „de” și mai puternic, roșit și să-mă înseamnă de „ocirnuire”.

Dacă populația pasnică sfidează moarte și se aruncă sub tancuri, există oare o putere care să poată înăbușii dorința ei de libertate? — s-au întrebăt recent membri ai Academiei Lituaniene de Științe. Este oare acesta un argument rational, științific, sau ceva ce poate fi descris, vag, ca fiind de sorginte „naționalistă”?

Aceea care au cîntat spărind turnul de Televiziune din Vilnius nu era și-i acuzație. El aștepta că noii să ne alegem cuvintele cu grija, să ne ferim de „simpatizatorii teribili” care stau la pîndă în acost săfîrșit de secol obosit.

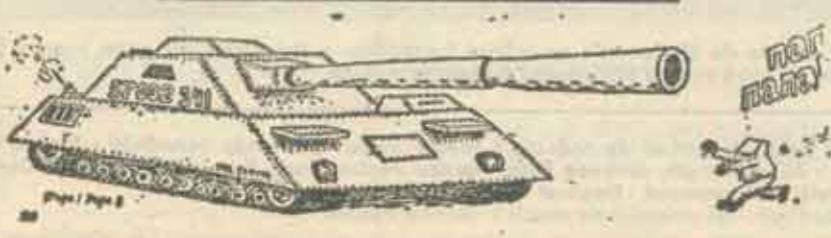
Este oare puterea sovietului și a intelșteului președintă să se înfrânte cu noile orientări naționale? Cum a sunat oare această întrebare în poezia turnului Televiziunii din Vilnius? În Lituania, Letonia și Estonia — și în multe alte republici unionale — puterea spirituală și a intelșteului este încă foarte ocupată cu înfrântarea dintre vechile și noile orientări, cînteculă mortală, ale marxism-leninismului și imperialismului. Pretenția naționalilor balcani a autodetermina-

rii este încă anatemizată ca „naționalism”. „Jungia libertății continuă să fie o lînhă ce trebuie înăbușit”. Naționalismul autohton beneficiază în prezent de un interes minim. Să referină-nă la acăzătoare problemă, nu-ar trebui oare să ne amintim exact de concepție care reprezintă noțiunea de naționalism: cele inspirate de Giuseppe Mazzini, Thomas Masaryk, Mahatma Ghandi, Václav Havel, Arpad Gömez? Această și altii asemănători au fost, în rîndul lor, denunțăti drept „naționalisti”.

Privind din turnul Televiziunii din Vilnius, putem vedea împede că naționalismul să unoreze interesele neplăcute, mai ales datorită stocării neobișnuite, deportațiilor, războului, opresiunilor. Însă în limba noastră există o mulțime de cuvinte pentru asemenea mutații: xenofobia, antisionismul și altele. De ce n-am folosit aceste cuvinte, în loc să ne referim într-ună lînhă de monopol, la o abstracție numită „naționalism”?

Asemenea tonuri distinse sunt foarte importante în acest moment al istoriei. Având în vedere că naționalismul, în conținutările sale variate, se dovedește — cum mai puțină decit tehnologia sau marxismul, termenul folosit pentru a descrie acest fenomen complex este unul dintr-o serie mai stăcătă și contestată și de care se abuzează mult în limbajul modern. În Est, Mihail Gorbaciov conținează și-l optine, aduindu-nă arăbescuri traditionale invocative marxism-leninistă. După ce a declarat în noile rînduri tăuă de-a conduce statul multinational este „modificată în genul rusesc” și după ce a accentuat în februarie a.c. că va menține Uniunea Sovietică ca „suprapuțere” (nu contestă ce spune legile internaționale despre ocuparea națiunilor mici), el a inventat acum un nou termen — „naționalism totalitar” — și a avizat acesta absurditate orwelliană color care reducă să rămână „soverein” în Imperiul său. În timp ce Saddam Hussein folosește o retorică medievală arabă pentru a desigura o dictatură modernă, Gorbaciov își impânză nouă autocrație cu slogană parasiaviste, predici social-darwiniste și rămăgile ale unui leninism fară.

Conotențul termenului de naționalism include deopotrivă odată cu pensu democrație occidentală. Pentru numeroși intelșteitori din Vest, conceput într-oare prompt imaginea unor mulțimi fanatică îngrecă cele din filmele cu „Frankenstein”

P.E.N.-in-Exile, U.S. Center
ALGIRDAS LANDSBERGIS

Traducere și adoptare de NICOLAE BALTA

PREA TÎRZIU PENTRU A PĂSTRA SPERANȚA ÎN PERESTROIKA

● din depărtarea exilului, IRINA RATUŠINSKAIA și EVGENI EVTUȘENKO, distinși poeți sovietici, privesc evenimentele politice din țara lor cu profunde îndoieri

● IRINA RATUŠINSKAIA, cunoscută poetă ucraineană, a fost și este o disidentă activă, trăind în prezent în Anglia.

„Stringerea surubului”

Londra. Moșie oare Mihail Gorbaciov încredere? Cu șase luni în urmă, o asemenea întrebare ar fi părut un sacrilegu în Vest: era omul anului, omul deceniu-lui, reformatorul curajos, beneficiarul Europei de Est. În decembrie trecut, lista epitetelor a crescut cu ocazia decernării Premiului Nobel pentru pace.

Nu a avut nici o importanță că, în același timp, la Oslo avea loc o conferință cu subiectul: „Gorbaciov și Europa de Est: ce va urma?”. Printre participanții la conferință erau reprezentanții al dieritelor mișcări democratice din Rusia, Ucraina, Moldova și Republicile Baltice. Cu toții și-au exprimat convingerea că populația Uniunii Sovietice este, înconjurată cu amenințările unei dictaturi și cări structură (Gorbaciov) a crește deja și căre asupra doar semnul: pentru a fi transpusă în practică. Chiar și momentul în care aceasta urmă să se producă a fost preaște corect: „stringerea surubului” avea să înceapă la mijlocul lui Ianuarie, cu vîrșuire inevitabilă de singe.

Ce motive su popoarele URSS pentru a nu mai avea încredere în domnul Gorbaciov?

Intui și intui, neloiabilitatea, care s-a manifestat în reformele sale, într-o formă evidentă. El a sunată introducerea amanită drepturi, dar în același timp legile sunt făcute astfel încât punerea în practică a respectivelor drepturi să fie imposibilă. În toamna anului 1989, el a dat asigurări cotidianul „L’Humanité” că în Uniunea Sovietică nu există deținuți politici. Eliberarea pe scară largă a acestor prizonieri non-detinuți a început, în fapt, abia un an mai târziu și a avut loc în paralel cu noi arestări. Acesta a fost primul „clou” al transiției dilemelor în privința posibilității de a avea sau nu încredere în Mihail Gorbaciov.

In esență, nu există nici o diferență între această minciună și asigurările date în preajma „focoului de artificii” din Vilnius din 13 Ianuarie, cum că forța nu va fi folosită în Lituaniană. Afirmația conform căreia Gorbaciov nu cunoște ce se petrecuse și că nu dăduse nici un ordin în acest sens nu stă în picioare la o privire mai atentă.

Ultimatumuri fusese să date date de către liderul de la Kremlin personal Lituanian, — care își proclamau independența —, în vedea recunoașterii supremăției legii sovietice, în caz contrar rolul conducător al Republicii urmând să fie preluat de către Gorbaciov. Si cum ar fi intenționat el să-și exercite acest rol direct? Este greu de crezut că președintele lituanian, ales democratic, ar fi ingenușat în fața președintelui altrei țări.

Așadar, pare firesc să credem că Mihail Gorbaciov avea deja în minte planul folositorilor forței. Chiar dacă trupele care au invadat asupra Televiziunii din Vilnius pe 13 Ianuarie 1991 și au depășit atribuțiile, ele erau totuși trimise acolo de Gorbaciov și cu greu această acțiune ar fi putut conduce spre negocieri diplomatici.

Este imposibil ca Gorbaciov să-și facă fizii asupra încrederei pe care popoarele URSS o au în el. Pentru acest motiv, el nu a riscat să-și testeze popularitatea printr-un referendum național. De aceea, a început să-și consolideze poziția, acumulind puteri extraordinare: de curind, legislația voială concentreză drepturi ne-limitate în număr singur om. Orice decret pe care îl emite are puterea unei legi. Dacă aceasta nu este dictatură, atunci ce poate fi?

Dacă domnul Gorbaciov ar fi înlocuit milne cu altineva, situația nu se va schimba: nouă dictator va fi investit cu toate funcțiile, respectiv puterile, acesea. Este foarte posibil ca în acest aspect, Gorbaciov să nu se fi gândit. La urma urmă, el a acționat în propriul interes, prin crearea de noi structuri ale puterii și înălțarea pretențiilor potențialei, unul cîte unul, din Biroul Politic.

Aceasta însă nu afectează situația generală. Perestroika lui s-a redus la creația unei dictaturi.

Preliminariile sunt acum complete, evenimentele își urmează cursul, dar care este ora rolul domnului Gorbaciov în toate acestea? Dacă forțele armate au scăpat de sub controlul președintelui, ele ar fi putut cu siguranță începe să pună stăpini pe capitala țării și nu să instaureze „ordinea” într-o provincie periferică. Dacă doar o mică fracțiune a armatei să ar fi revoltat împotriva președintelui, atunci el ar fi trebuit să intervină fără întâiere, să restabilească „statu quo ante”, să explice populației ce s-a întâmplat,

să informeze medierea națională, pentru a da asigurări că accidentul nu se va repeta.

Ne-am putea aştepta la aşa ceva din partea lui Gorbaciov care, în mod obisnuit, este foarte sensibil la aspectele ce privesc puterea. Dar ce face el? Încearcă să cîștige timp, amintind totodată incertesa focului în Vilnius și Riga. Nu este de mirare că letonii, după sinăbuță singură de la Vilnius, au decis să reziste cu armă în mîni. Orice altă posibilitate era deja epuizată.

Fenomenul s-ar putea înțimpla și în alte republici: popoarele din Uniunea Sovietică nu cred în mitul luptei „bunului Gorbaciov” cu „adeptii liniei de forță” (retrograzi conservatori); istoria î-a învățat că orice comunism devine un asemenea adept al liniei de forță atunci cînd se leme că este în pericol de a pierde puterea.

● EVGENI EVTUȘENKO a fost secretar al Uniunii Scriitorilor a URSS din 1986 și delegat în Congresul Deputaților Popoarelor din URSS, din 1989. Actualmente este „poet-in-residence” la Universitatea din Pennsylvania.

Noroi, singe și degradare morală

Philadelphia. Nu sunt prea îngrijorat de forma finală a Turnului Babel, dar dacă el va cădea, n-az vrea ca dărâmul să nu se omoare copiii. El nu sunt responsabil de crimile lui Stalin sau de corupția lui Brăinev ori de gregelile lui Gorbaciov care, adunindu-se una cîte una, pe scara istoriei, au făcut-o apă de-a susține victoriile indispuțibile ale creațorului perestroikăi.

Pe de altă parte, pot înțelege interesul lui Mihail Gorbaciov de a menține URSS-ul unit. Dacă toate republiele s-ar înconjură cu centuri de strămă ghimpătă păzite de grăniceri, dacă să-și creă propriile arme și armate și propriile bombe atomice, și propria monedă, și dacă de asemenea să urmărească de la înțâlpării de la cîteva zile.

Pe de altă parte, în secolul XXI, într-o Casă europeană comună, fără granițe și cu o singură unitate monetară, Turnul Babel sfârșimicul ar fi ca un obiect de adio. El sănătatea sa și gloriei.

Savarea nu va consta în ridicarea de la granițe, ci în integrarea treptată a republicilor în sunul Europei Comune. Să dacă unele dintre ele vor fi pregătite mai repede decât altele pentru această integrare, șansa nu le poate fi lăsată prin aplicarea forței. Este preferabil să avem

un vecin binevoitor precum Finlanda decât o republică ce dorește să „evadeze” și trăieșă cu ură pe cel ce o țin prizonieră.

Să nu uităm că această ură are rădăcini istorice: a fost creată de pactul Hitler-Stalin și apoi de urezări massive, cînd lituanieni, letonieni și estonieni au fost trimiți elogiul în lagările siberiene.

Dacă această ură este îndreptată către doar spre regimul imperial sau îl vizează pe ruși în general? Celebrul chirurg pe diatriu Dolecki, student filind, a salvat și feță a unei lituanieni într-un tren de prizonieri deportați. Multă anii mai tîrziu, ajungind în Lituaniană în vedere particișră la o teză de doctorat, Dolecki a descoptat în persoana celei ce o susține pe feță salvată de el. Putem ei să se fi urtat?

Colegii mei democrați și eu mină simțem uriti în Congresul Deputaților Popoarelor al Uniunii Sovietice de către sovini patologici, antisemiti din mișcarea Pamiat și de către susținătorii fervorii militari ai Imperiului, la care s-a referit Eduard Sevardnadze în discursul său de adio. El sănătatea și gloriei.

In 1988, nu numai că am trecut granile Cehoslovaciei cu tancurile noastre, dar am depășit și granilele moralității.

Nu l-am exuat doar pe Andrei Sakharov în orașul Gorki: ne-am exuat acolo și propria constanță.

Recent, am condamnat oficial invadarea Cehoslovaciei de către trupele noastre; cum putem acum să plăgem vecile scenarii și scheme cehștei prin crearea neverosimilă a unor aza-zise salvatorii ai națiunilor — noi Hussak-i și Blaik-i lituanieni (ale căror nume dă Gorbaciov nu le cunoaște, după cum nu a spus).

Logica apărării cu tancuri a unor aza-zise comitite de salvare națională în locul apărării legalității Parlamentului ales se poate întâmpla într-o zi împotriva Parlamentului Central și a domnului Gorbaciov personal.

Europa de Est este schimbată acum. Numele lui Gorbaciov a devenit un simbol al schimbărilor care au făcut cu putință ca Václav Havel să devină președinte și ca teama unui război nuclear dintre URSS și SUA să dispare. Indiferent dacă Republicile Balțice se vor desprinde sau nu de Uniunea Sovietică, ele vor sănătatea tutorei deosebită vecinii noștri și, sper eu, vecini buni. Cum vom putea să-i privim în ochi? De ce să adăugăm duomul care să se acumulează în treacătul stalinist și alături, din prezent și din viitor?

Nu putem să luptăm pentru pace în lumea întreagă și în același timp să salvăm Uniunea Sovietică neînginduți cetățenii. În această politică a pseudosalvării, noroilor și singurilor sănătate apropriate.

Există doar tăcere, jurnalături de adevar, înșelăciuni. Nici o umbră de regret sau de penitentă. Morii sănătatea de vină! Această începutul a ceva mai rău decât o dezagregare geografică — degradarea morală.

Se pare că politica este arta posibilului. Dar cea mai nobilă formă a politicii este aceea în care orice cruditate devine imposibilă.

(După „The Independent”),
28 Ianuarie 1991

Traducere și adaptare de
NICOLAE BALĂ

Mii de letonieni s-au scris pe străzile Rigăi în ziua de 27 Ianuarie cu prilejul funeralilor a trei dintre cei patru oameni impuși mortali de către trupele Ministerului de Interni sovietici.

